GEMEENTE VALKENBURG AAN DE GEUL

Transitievisie Warmte

oktober 2022

Inhoudsopgave

Samenvatting 5

1. Inleiding 9

2. Wat is de opgave voor Valkenburg aan de Geul? 11
   - 2.1 Karakteristieken van de woningen 11
   - 2.2 Karakteristieken van de gebouwen 13
   - 2.3 Huidig gasverbruik en warmtevraag 13
   - 2.4 De opgave 15

3. Hoe kunnen we de opgave aanpakken? 19
   - 3.1 Woningen en gebouwen isoleren (aardgasvrij-gereed) 19
   - 3.2 Passend warmtealternatief zoeken 20

4. Hoe kunnen we de warmtetransitie starten? 23
   - 4.1 Technische mogelijkheden 23
   - 4.2 Natuurlijke momenten 24
   - 4.3 Aanpak energiearmoede 25
   - 4.4 Ontwikkeling van de toeristische sector 25

5. Wat vinden de inwoners en ondernemers ervan? 27
   - 5.1 Inleiding 27
   - 5.2 Draagvlak bij inwoners 27
   - 5.3 Draagvlak bij ondernemers en partijen in de toeristische sector 28
   - 5.4 Draagvlak bij overige partijen 29

6. Welke strategie volgen we in Valkenburg aan de Geul? 31
   - 6.1 Ambitie en uitgangspunten voor de warmtetransitie in Valkenburg aan de Geul 31
   - 6.2 Nadere uitwerking strategie 32
     - 6.2.1 Spoor A: een duurzame toeristische sector 32
     - 6.2.2 Spoor B: een duurzame woning 33
     - 6.2.3 Spoor C: koppelkansen benutten 34
   - 6.3 Rol gemeente en andere partijen 34

7. Uitvoeringstrategie duurzame toeristische sector (spoor A) 37
   - 7.1 Stap 1: overeenkomst met de sector 37
   - 7.2 Stap 2: opstellen gezamenlijk uitvoeringsplan 37
   - 7.3 Stap 3: uitvoeren van maatregelen uit uitvoeringsplan 37
   - 7.4 Stap 4: inzetten instrumentarium vergunningverlening en handhaving 38
   - 7.5 Organisatie en rolverdeling 38
   - 7.6 Financiering en capaciteit 38

8. Uitvoeringstrategie duurzame woning (spoor B) 39
   - 8.1 Onderdeel 1: pilot Verduurzaam je huis 39
   - 8.2 Onderdeel 2: handelingsperspectief voor particuliere woningeigenaren 40
   - 8.3 Onderdeel 3: aanpak energiearmoede 41
   - 8.4 Wat kunnen woningeigenaren nu al doen? 42
   - 8.5 Monitoring 43
   - 8.6 Organisatie en rolverdeling 43
   - 8.7 Financiering en capaciteit 43

9. Uitvoeringstrategie koppelkansen benutten (spoor C) 45
   - 9.1 Stappenplan locatiegerichte aanpak 45
   - 9.2 Organisatie 45
   - 9.3 Communicatie en participatie 45
   - 9.4 Financiering en capaciteit 45

BIJLAGE 1 Overzicht duurzame warmtealternatieven 49
BIJLAGE 1.A Warmtekansenkaarten 51

BIJLAGE 2 Mogelijkheden inzet VTH 59
BIJLAGE 3 Handelingsperspectief voor woningeigenaren 67
BIJLAGE 4 Stappenplan locatiegerichte aanpak 69
BIJLAGE 5 Resultaten coalitiescan 95
BIJLAGE 6 Enquête Denktank Duurzaamheid 2021 123
BIJLAGE 7 Totaaloverzicht uitvoeringskosten 126
BIJLAGE 8 Gespreksleidraad toeristische sector 127
BIJLAGE 9 Kaartbijlage 131

Colofon 136

Samenvatting

Nederland levert een bijdrage aan het tegengaan van de opwarming van de aarde door de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. In het Nationale Klimaatakkoord (2019) heeft de Rijksoverheid met allerlei partijen hierover afspraken gemaakt. Ook het afbouwen van de gaswinning in Groningen speelt hierbij een rol. Onderdeel van het Klimaatakkoord is de afspraak om alle woningen en gebouwen voor 2050 energie-neutraal en aardgasloos te maken. Deze omschakeling noemen we de warmtetransitie. De almaar stijgende energieprijzen en de verminderde beschikbaarheid van gas als gevolg van de Oekraïne-crisis maken deze transitie extra urgent.

De gemeente is in het Klimaatakkoord aangewezen als regisseur van de warmtetransitie. Afgesproken is dat alle Nederlandse gemeenten een Transitievisie Warmte opstellen en vaststellen. In de Transitievisie Warmte beschrijft de gemeente besparingsmogelijkheden en de hoeveelheid energie die nodig is om te voldoen aan de vraag naar warmte. Daarnaast wordt beschreven welke warmtebronnen ingezet worden en welke warm-te-infrastructuur nodig is met als doel om in 2050 aardgasvrij te zijn.

De gemeente is voor het succes van de warmtetransitie afhankelijk van inwoners, de woningcorporaties, de bedrijven, nutsbedrijven en maatschappelijke organisaties. Bij de totstandkoming van deze Transitievisie Warmte zijn inwoners, ondernemers en brancheorganisaties uit de toeristische sector, de woningcorporaties Wonen Zuid, Woningstichting Berg en Terblijt en Woonpunt alsmede netbeheerder Enexis actief betrokken.

De Transitievisie Warmte wordt conform de afspraken uit het Klimaatakkoord minimaal iedere vijf jaar herzien zodat nieuwe inzichten weer in de aanpak kunnen worden verwerkt. Na vaststelling van de Transitie-visie Warmte gaat de gemeente, samen met inwoners en betrokken partijen, werken aan het opstellen van (buurt)uitvoeringsplannen en de uitvoering daarvan.

De opgave en ambitie van Valkenburg aan de Geul

Deze Transitievisie Warmte richt zich op de periode tot 2030. In het Klimaatakkoord geldt deze periode als een aanloopperiode waarin circa 20% van de totale opgave wordt aangepakt. De woningen en gebouwen moeten goed zijn geïsoleerd (minimaal energielabel B) en geschikt zijn voor elektrisch koken, voordat ze aardgasvrij te kunnen worden gemaakt.

Woningen aardgasvrij-gereed

In Valkenburg aan de Geul is de isolatie van ongeveer 83% van de woningen nog onvoldoende. We kiezen er daarom voor om ons eerst te richten op het besparen op het gebruik van aardgas door middel van het isoleren van de woningen. In de periode tot 2030 hebben we de ambitie om 1.400 bestaande woningen (20% van de totale isolatieopgave) aardgasvrij-gereed te maken. Dit betekent dat de woningen worden geïsoleerd en geschikt worden gemaakt voor elektrisch koken. Ongeveer een derde van dit aantal woningen komt voor rekening van de woningcorporaties. Naast een bijdrage aan de klimaatdoelstelling zorgt het isoleren van woningen voor een lagere energierekening, het verhelpen en voorkomen van energiearmoede en een hoger wooncomfort voor de bewoners.

Verminderen warmteverbruik in de toeristische sector

De toeristische sector speelt een belangrijke rol in de gemeente Valkenburg aan de Geul, ook voor het warmteverbruik. Ongeveer een kwart van het totale warmteverbruik komt voor rekening van de toeristische sector. We richten ons op de verduurzaming van de gebouwen in de toeristische sector als onderdeel van een totaalaanpak voor een duurzamer toerisme. Dit past in de regionale ontwikkelstrategie: in het uitvoerings-programma Middengebied Zuid-Limburg (2019) is uitgesproken om Zuid-Limburg tot een **Green Destination** te ontwikkelen.

Doelstelling is dat de toeristische sector het huidige warmteverbruik (peiljaar 2020) in 2030 met ten minste 20% heeft gereduceerd. Net als voor de woningen geldt voor de hotels, restaurants, vakantieparken en andere panden in de sector dat deze eerst voldoende geïsoleerd en aardgasvrij-gereed moeten worden en vervolgens aardgasvrij kunnen worden gemaakt.

Aardgasvrij na 2030

Het daadwerkelijk aardgasvrij maken van de woningen mag vanuit het Klimaatakkoord ook na 2030 gebeuren. In Valkenburg aan de Geul zijn weinig warmtebronnen beschikbaar die als vervanger van aardgas kunnen dienen. Veel warmtetechnieken zijn nog sterk in ontwikkeling, de kosten zijn nog erg hoog en de financiering is complex. In Valkenburg aan de Geul kiezen we er daarom voor om voorlopig nog niet op grootschalige wijze woningen en gebouwen aardgasvrij te maken. Wel bereiden we particuliere woningeigenaren voor op de verplichting om vanaf 2026 een hybride warmtepomp aan te schaffen bij vervanging van de cv-ketel.

Verder zien we kansen voor kleinschalige initiatieven, zoals warmtenetten voor blokken van woningen, appartementen of gebouwen. Koppelkansen, zoals bij de vervanging van riolering, willen we aangrijpen om de aanleg van warmtenetten te stimuleren. Ook verzamelen we in de tussentijd kennis over technieken, organisatie en financiering.

We gaan ervan uit dat duurzame gassen zoals groene waterstof en biogas voor 2030 niet kunnen worden ingezet als vervanger van aardgas. Ook na die tijd is de inzet van deze gassen nog erg onzeker.

De door de rijksoverheid voorgestelde wijk-voor-wijkaanpak vinden we vooralsnog niet geschikt voor Valkenburg aan Geul. We vinden het belangrijk dat in alle wijken en buurten initiatieven worden gestimuleerd en inwoners, ondernemers, woningcorporaties en andere betrokken partijen worden geactiveerd.

Strategie en uitvoering

De ambitie en uitgangspunten zijn vertaald in drie strategische sporen (A, B en C).

- Spoor A: een duurzame toeristische sector
- Spoor B: een duurzame woning
- Spoor C: koppelkansen benutten

Deze drie sporen gaan eind 2022 parallel aan elkaar van start.

Spoor A: een duurzame toeristische sector

Ondernemers ondervinden vaak veel technische en financiële hobbels bij het verduurzamen van hun pand en laten het dan liggen. We willen gebouweigenaren handelingsperspectief te geven door te laten zien hoe ze stap voor stap hun pand kunnen isoleren en eventueel aardgasvrij kunnen maken, welke partijen ze daarbij kunnen inschakelen, hoeveel het kost en hoeveel het oplevert alsmede welke financieringsmogelijkheden er zijn. De gemeente gaat, samen met onder andere de sector, inwoners en experts, in 2022 en 2023 aan de slag met het opstellen van een gemeentelijke visie Vrijetijdseconomie 2035. Binnen deze visie zal duurzaamheid (waaronder ook de warmtetransitie) een rol gaan spelen. Sommige maatregelen zijn ook afdwingbaar en de gemeente zal het instrumentarium van vergunningverlening en handhaving waar mogelijk inzetten.

We koppelen de verduurzaming van de gebouwen aan andere ontwikkelingen en opgaves waar de ondernemers in de toeristische sector voor staan, zodat het onderdeel van een totaalaanpak wordt. We richten ons in eerste instantie op de twintig grootste energieverbruikers in de sector. Hier kan de grootste winst worden geboekt en deze ondernemers kunnen tevens een voorbeeld zijn voor de andere bedrijven in de sector.

We gaan ook aan de slag met het verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed. Dit kan ondernemers in de toeristische sector stimuleren om zelf ook de handschoen op te pakken.

In 2023 willen we afspraken met de bedrijven in de toeristische sector maken en in gezamenlijkheid een uitvoeringsplan opstellen. Vervolgens kan met de uitvoering worden gestart.

Spoor B: een duurzame woning

We willen het natuurlijke tempo van woningverbetering versnellen door de particuliere woningeigenaren handelingsperspectief te geven. Hiervoor haken we aan bij het Nationale Isolatieprogramma en werken we samen met de gemeenten in de Heuvelland-regio. Het handelingsperspectief is met name gericht op 'no regret'-maatregelen (geen spijt) voor het isoleren van woningen, met een doorkijk naar aardgasvrij, en stimuleert woningeigenaren om zelf maatregelen te treffen op een voor hen passend moment. Woningeigenaren kunnen aan de hand hiervan betere keuzes maken voor de te treffen maatregelen, de in te schakelen installateur of aannemer en de manier waarop de maatregelen kunnen worden gefinancierd.

In 2023 werken de gemeente, de woningcorporaties, het energieloket en overige relevante partijen dit handelingsperspectief voor woningeigenaren uit in een gezamenlijk gemeentebreed uitvoeringsplan. Hierbij trekken we waar mogelijk samen op met andere gemeenten in de regio en de provincie. Onderdeel van het uitvoeringsplan is een intensieve communicatie- en participatiestrategie en de aansluiting bij natuurlijke momenten zoals de vervanging van de cv-ketel. Het is belangrijk om hier ook de lokale particuliere bedrijvensector (banken, makelaars, installateurs en aannemers) bij te betrekken. Zij kunnen als intermediair worden ingezet om natuurlijke momenten en koppelkansen te benutten.

Energiearmoede

Door de stijgende energieprijzen krijgen steeds meer huishoudens te maken met energiearmoede. Deze huishoudens geven we extra ondersteuning. Hiervoor volgen we de aanpak van de rijksoverheid. De doelgroep betreft hiermee alle huishoudens onder 120% sociaal minimum.

Project Verduurzaam je huis

We verwachten dat alleen het bieden van handelingsperspectief onvoldoende is om de gestelde ambitie te realiseren. Daarom willen we een deel van de particuliere woningeigenaren verder ontzorgen en daarvoor starten we het project Verduurzaam je huis. Dit project richt zich op het isoleren van de woning (en deze te voorzien van goede ventilatie). De woningeigenaar wordt niet alleen ondersteund met gericht technisch advies en de selectie van een marktpartij, maar ook met een toegankelijke duurzaamheidslening. Resultaat van de aanpak is dat de woningen a) energiezuiniger worden, b) comfortabeler worden, c) gereed worden gemaakt om op termijn aardgasvrij te worden en deze d) een lagere energierekening krijgen. In eerste instantie starten we in 2022 met een pilot voor circa 50 woningen. Als de pilot succesvol is, schalen we verder op.

Spoor C: koppelkansen benutten

Ruimtelijke ontwikkelingen, zoals werkzaamheden in het openbaar gebied of woningverbetering door een woningcorporatie, vormen een natuurlijk moment en koppelkans voor de warmtetransitie. Dergelijke projecten bieden een kans om ook panden in de directe omgeving beter te isoleren of van een collectieve warmtevoorziening te voorzien. Daarnaast geeft een ruimtelijke ontwikkeling reuring en gaan bewoners en betrokken professionele partijen op een andere manier naar het gebied kijken.

We willen iedere ruimtelijke (gebieds)ontwikkeling van zowel de gemeente als woningcorporaties, private partijen en nutsbedrijven toetsen op mogelijke koppelkansen. Daarvoor volgen we het Stappenplan

locatiegerichte aanpak (BIJLAGE 4). Als in het gebied kansrijke koppelkansen liggen, start een participatie-traject en wordt samen met bewoners, eventueel ondernemers en professionele betrokkenen een (buurt) uitvoeringsplan opgesteld.

Uitvoeringskosten

De uitvoering van de sporen A, B en C gaat niet zonder de inzet van capaciteit van verschillende disciplines binnen de gemeente, de woningcorporaties, de netbeheerder en andere betrokken organisaties. Voor de gemeente is per spoor een globale inschatting gemaakt van de benodigde inzet van mensen en middelen.

1. Inleiding

Nederland levert een bijdrage aan het tegengaan van de opwarming van de aarde. Opwarming van de aarde kan beperkt worden door de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Denk hierbij aan de CO_2 die vrijkomt bij de verbranding van aardgas. Om de uitstoot van CO2 te beperken, zijn nationale en internationale afspraken gemaakt. In het **Nationale Klimaatakkoord (2019)** heeft de Rijksoverheid met allerlei partijen afspraken gemaakt over hoe Nederland deze doelen gaat behalen. Ook het afbouwen van de gaswinning in Groningen speelt hierbij een rol. Onderdeel van het Klimaatakkoord (specifiek onderdeel van de Klimaattafel Gebouwde omgeving) is de afspraak om alle woningen en gebouwen voor 2050 energie-neutraal en aardgasloos te maken. Deze omschakeling noemen we de warmtetransitie.

Gedurende de warmtetransitie zullen woningen en gebouwen steeds energiezuiniger worden gemaakt en steeds minder aardgas verbruiken. De almaar stijgende energieprijzen en de verminderde beschikbaarheid van gas als gevolg van de Oekraïne-crisis maken de transitie extra urgent. Duurzame technieken om woningen en gebouwen te verwarmen kunnen hierbij helpen. Denk aan elektrisch verwarmen, bijvoorbeeld met warmtepompen of infraroodpanelen. Of verwarming via een collectieve warmtevoorziening zoals warmtenetten, met aqua- of geothermie of met duurzame brandstoffen zoals groen gas en waterstofgas.

Wat is de Transitievisie Warmte?

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat alle Nederlandse gemeenten een Transitievisie Warmte opstellen en vaststellen. In de Transitievisie Warmte beschrijft de gemeente besparingsmogelijkheden en de hoeveelheid energie die nodig is om te voldoen aan de vraag naar warmte. Daarnaast wordt beschreven welke warmtebronnen ingezet worden en welke warmte-infrastructuur nodig is met als doel om in 2050 aardgasvrij te zijn. Het tussendoel in het Klimaatakkoord is om in 2030 20% van de woningvoorraad, dus één op de vijf woningen, aardgasvrij(gereed) te hebben. Randvoorwaarde is dat de maatregelen uitvoerbaar en betaalbaar zijn[1].

Wat valt niet onder de Transitievisie Warmte?

De Transitievisie Warmte richt zich op woningen en gebouwen. Het aardgasloos maken van de industrie of de productieprocessen in bedrijven is geen onderdeel van de Transitievisie Warmte. In het Klimaat-akkoord valt dit onder de Klimaattafel Industrie.

Ook gaat de Transitievisie Warmte niet over de opwekking van duurzame elektriciteit. In het Klimaat-akkoord valt dit onder de Klimaattafel Duurzame energie. Hiervoor wordt in een regionaal samenwer-

Geldigheidsduur Transitievisie Warmte en vervolg

Inzichten rondom onder andere technieken, wet- en regelgeving en financieringsmogelijkheden veranderen snel. Het is daarom niet verstandig om in één keer de route tot 2050 uit te stippelen. De Transitievisie Warmte wordt minimaal iedere vijf jaar herzien zodat nieuwe inzichten weer in de aanpak kunnen worden verwerkt.

Na het vaststellen van de eerste Transitievisie Warmte gaat de gemeente zich richten op het opstellen van wijk- of buurtuitvoeringsplannen. Hierbij betrekken we de inwoners, woningcorporaties, overige gebouweigenaren en andere belanghebbenden. Pas dan worden de keuzes over de manier waarop de wijk of buurt aardgasvrij wordt gemaakt definitief.

1 Meer informatie is te vinden op de website van RvO en op die van het Programma Aardgasvrije Wijken.

kingsverband aan de Regionale energiestrategie (RES) gewerkt. Het eerste regionale ambitiedocument, de **RES Zuid-Limburg 1.0** is op 21 juni 2021 door de gemeenteraad van de gemeente Valkenburg aan de Geul vastgesteld en is vervolgens op 1 juli 2021 door de stuurgroep van het samenwerkingsverband RES Zuid--Limburg ingediend bij het Nationale Programma RES. Onderdeel van deze RES is de Regionale Structuur Warmte (RSW). Deze heeft wel betrekking op de warmtetransitie en beschrijft welke regionale (gemeentegrensoverschrijdende) warmtekansen er liggen. Gelet op de huidige warmtekansen binnen de regio, zijn er momenteel géén warmtebronnen beschikbaar vanuit andere gemeenten waar Valkenburg aan de Geul gebruik van kan maken.

Wie zijn betrokken bij het opstellen van deze visie?

De gemeente is in het Klimaatakkoord aangewezen als regisseur. Regie vraagt om stevig partnerschap. Om te komen tot een succesvolle warmtetransitie hebben inwoners, woningcorporaties, bedrijven, nutsbedrijven en maatschappelijke organisaties een belangrijke rol. Alle betrokkenen hebben een verantwoordelijkheid om stappen te zetten, waarbij de gemeente kan faciliteren, coördineren en soms kan mee-investeren. We houden rekening met wat inwoners en bedrijven belangrijk vinden, bijvoorbeeld gezondheid, comfort in de woning, werkgelegenheid, woonlasten, betrokkenheid en eigenaarschap.

Bij het opstellen van deze Transitievisie Warmte zijn de volgende partijen actief betrokken:

- Ondernemers en brancheorganisaties uit de toeristische sector
- Woningcorporaties Wonen Zuid, Woningstichting Berg en Terblijt, en Woonpunt
- Netbeheerder Enexis
- Inwoners van de gemeente Valkenburg aan de Geul (via enquête en bewonersavond Berg)
- Diverse interne afdelingen van de gemeente Valkenburg aan de Geul
- College en gemeenteraad van de gemeente Valkenburg aan de Geul

2. Wat is de opgave voor Valkenburg aan de Geul?

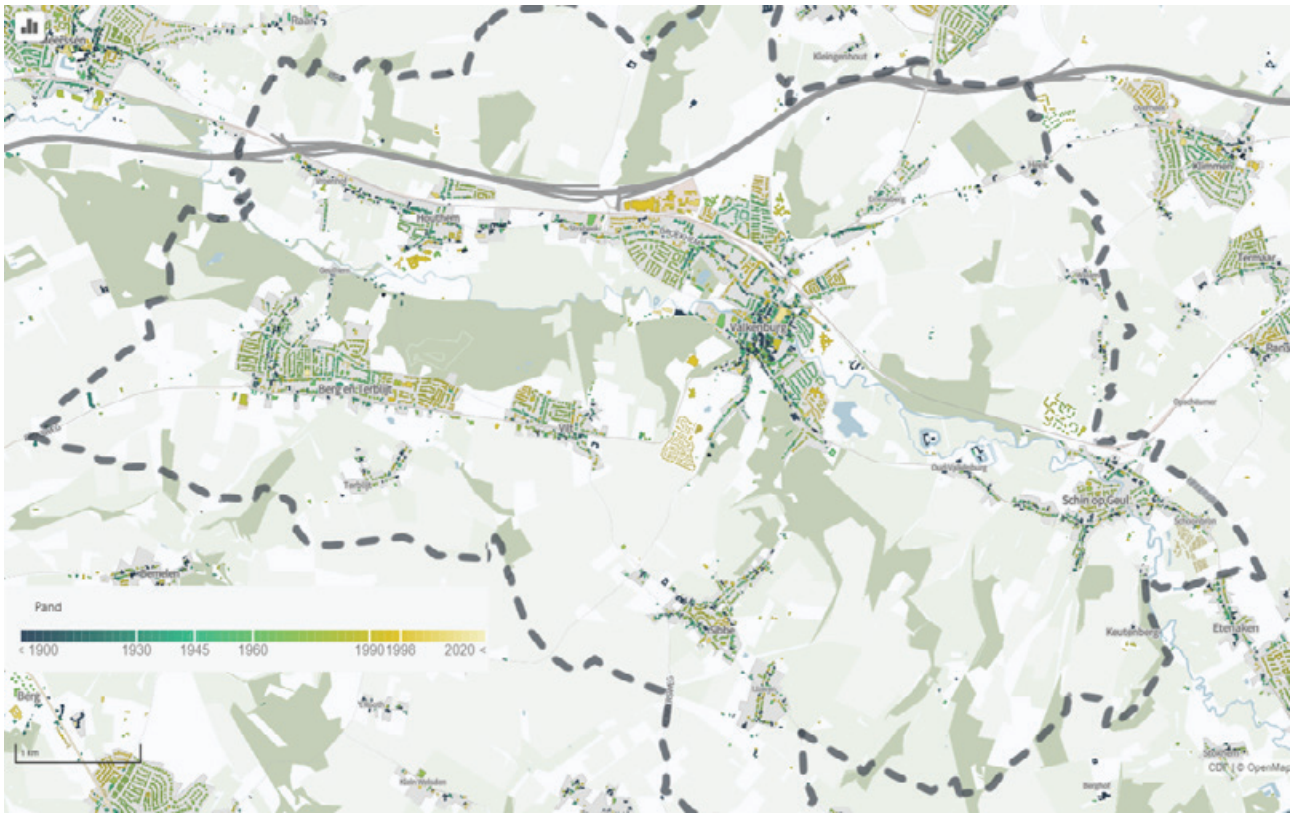
2.1 Karakteristieken van de woningen

Begin 2020 stonden er in Valkenburg aan de Geul circa 8.300 woningen. De verdeling over de bouwperiodes en de woningtypes zijn in FIGUUR 1 weergegeven.

Figuur 1. Ouderdom en typologie woningen (bron: Wijkpaspoort VNG, peildatum 2020).

Circa 85% van de woningen dateert van voor 1992, circa 60% van voor 1975 en circa 25% van voor 1945. Op de kaart in FIGUUR 2 zijn de bouwjaren van de woningen en panden in de gemeente weergegeven. In BIJLAGE 9 is de kaart in meer detail terug te vinden.

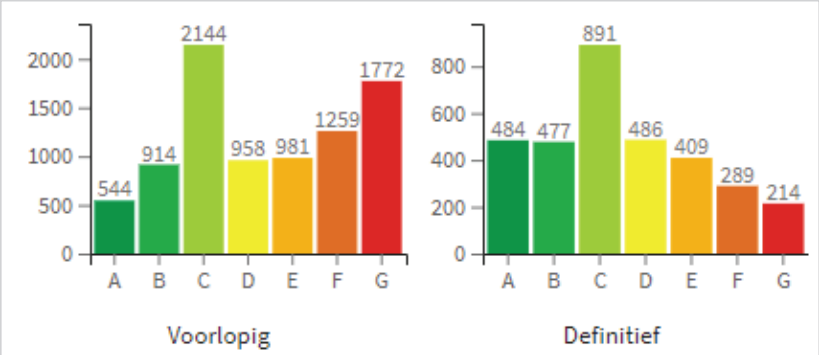

Figuur 2. Bouwjaren woningen en panden in de kern Valkenburg aan de Geul (bron: Datavoorziening VNG Realisatie, peildatum 2020).

Een deel van de historische panden is gebouwd met mergel. Deze mergelpanden hebben hun eigen karakteristieke bouwstijl. Bij de verduurzaming van deze panden is dit een aandachtspunt.

Aan alle woningen, ook vakantiewoningen, heeft de rijksoverheid op basis van een beperkte dataset een voorlopig energielabel toegekend. Dit geeft een indicatie van de energiezuinigheid van een woning. Hierbij is geen rekening gehouden met eventuele maatregelen die de woningeigenaar getroffen heeft om het energieverbruik te verkleinen, zoals extra isolatie. Woningeigenaren kunnen een definitief energielabel aanvragen nadat de specifieke woningkenmerken door een energieadviseur zijn getoetst.

De verdeling van de energielabels in Valkenburg aan de Geul is samengevat in FIGUUR 3.

Figuur 3. Energielabels (bron: Wijkpaspoort VNG, peildatum 2020).

Op basis van de voorlopige energielabels beschikt 17% van de woningen over een energielabel B of beter. Het gemiddelde energielabel van de woningen is E. Dit is voor een groot gedeelte te verklaren door het aandeel historische, vrijstaande en relatief oude (bouwjaar vóór 1975) woningen. Deze vallen vaak in de energielabels E, F of G. Voor een deel zijn dit mergelpanden. In BIJLAGE 9 is een kaart opgenomen met de voorlopige energielabels van alle woningen.

In 2020 had circa 35% van alle woningen een definitief energielabel. Van deze woningen beschikt circa 30% over een energielabel B of beter. Vanaf 1 januari 2021 is het stelsel van energielabels uitgebreid met een verdere onderverdeling van energielabel A en is de wijze van beoordelen aangepast. Woningen met een definitief energielabel van voor 2021 kunnen in sommige gevallen na een herbeoordeling volgens de nieuwe regels in een andere klasse terechtkomen.

Figuur 4. Gemiddeld energielabel per wijk met uitsnede van kern Valkenburg aan de Geul (bron: Klimaatmonitor).

Sociale huurwoningen

In totaal zijn er in Valkenburg aan de Geul 1.526 sociale huurwoningen. Deze zijn als volgt over de woningcorporaties verdeeld:

- Wonen Zuid: 75% - het grootste deel van de woningen concentreert zich in de buurten Broekhem-Noord, Broekhem-Zuid, Valkenburg(-Centrum) en Hekerbeek.
- Woningstichting Berg en Terblijt: 20% - de woningen liggen versnipperd in de kern van Berg.
- Woonpunt: 5% - de woningen concentreren zich in de Stationsstraat, Nieuweweg en Walravenstraat in de kern Valkenburg aan de Geul.

In de landelijke prestatieafspraken met de woningcorporaties is afgesproken dat de corporatiewoningen in 2030 gemiddeld aan de eisen voor energielabel A voldoen. Dit bereiken zij door woningverbetering en deels ook door sloop en nieuwbouw. De woningcorporaties in Valkenburg aan de Geul pakken dit op een planmatige manier aan. Dit staat onder andere vastgelegd in het meerjarig kader met prestatieafspraken 'Samen aan de slag in Valkenburg aan de Geul 2021 - 2025' dat is opgesteld door de woningcorporaties in samenwerking met de gemeente. Dit stuk is op 2 december 2020 ondertekend, gelijktijdig met de jaarlijkse prestatieafspraken voor jaarschijf 2021.

2.2 Karakteristieken van de gebouwen

Naast de woningen bevinden zich 1.725 gebouwen in Valkenburg aan de Geul (peiljaar 2020). Het gebruik van deze gebouwen is weergegeven in FIGUUR 5.

Figuur 5. Overige gebouwen (bron: Wijkpaspoort VNG, peildatum 2020).

Onder de functie 'Logies' vallen onder meer vakantiewoningen en hotels. De gemeente wordt gekenmerkt door een grote toeristische sector. In totaal bevinden er zich in de gemeente circa 250 horeca-vestigingen en daarnaast nog een aantal vakantieparken.

Onder de functie 'Industrie' vallen onder meer bedrijfsgebouwen en agrarische gebouwen. Deze Transitievisie Warmte richt zich alleen op het verduurzamen van de verwarming van deze gebouwen en niet op de industriële processen. Onder de functie 'School' vallen, naast schoolgebouwen, ook les- en cursuslokalen.

De bouwjaren en het (voorlopige) energielabel van de gebouwen zijn in BIJLAGE 9 terug te vinden.

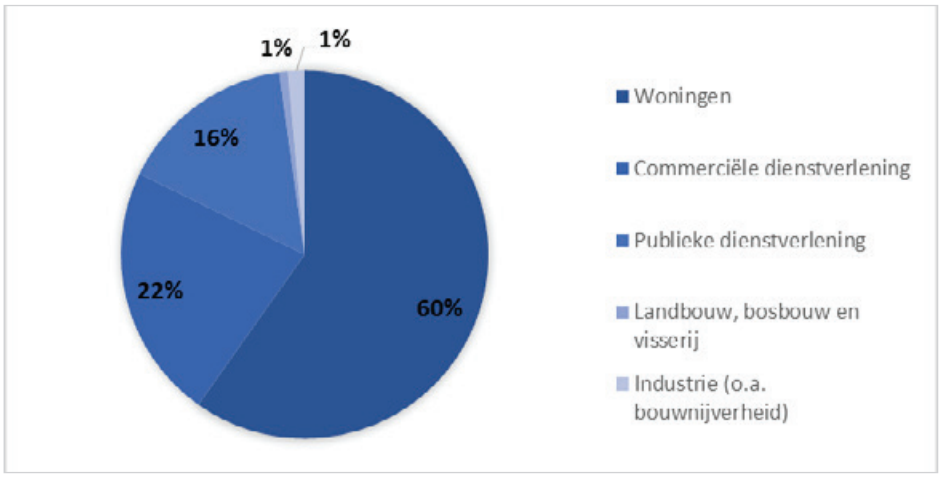
2.3 Huidig gasverbruik en warmtevraag

Totale warmteverbruik (peiljaar 2019)

De totale warmtevraag van alle gebouwen in de gemeente Valkenburg aan de Geul is 688 Terajoule[1]. Een nadere analyse van de warmtevraag in Valkenburg aan de Geul leert dat 60% van de gasconsumptie voor rekening van woningen komt (koken, warm water en verwarming). Dit is ruim 400 Terajoule, ofwel

1 Terajoule: een Terajoule is vergelijkbaar met het warmteverbruik van 23 gemiddelde Nederlandse huishoudens met een verbruik van 1.239 m^3 gas per jaar (bron: Milieu Centraal).

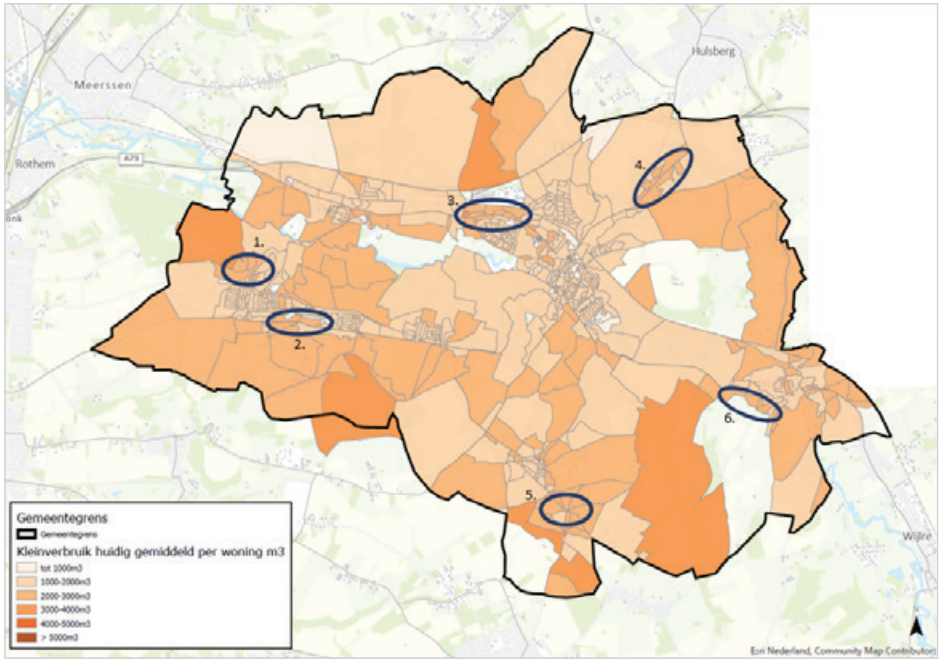
12 miljoen m³ gas. De commerciële dienstverlening (hotels, winkels, restaurants, vakantieparken) en publieke dienstverlening (gemeente, zorg, sport, scholen) verbruiken respectievelijk 22% en 16% van de totale gasconsumptie. Het verbruik van landbouw en industrie is verwaarloosbaar. Met dit verbruiksprofiel is de gemeente Valkenburg aan de Geul vergelijkbaar met andere gemeenten in Zuid-Limburg.

Figuur 6. Warmtevraag alle gebouwen (bron: Klimaatmonitor).

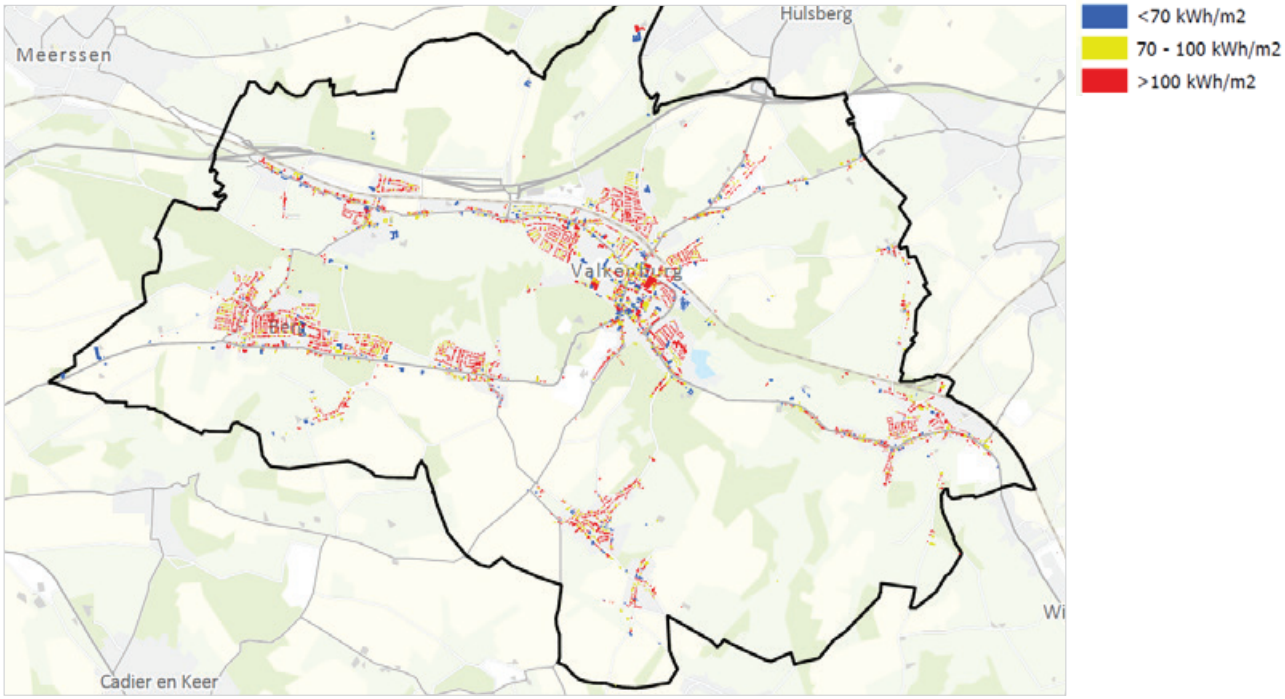
Woningen

Op de kaart hieronder is per postcodegebied het gemiddeld gasverbruik per woning weergegeven. In de meeste postcodegebieden is het gemiddeld gasverbruik gelijk aan dat van een gemiddeld Nederlands huishouden. In het buitengebied zijn enkele postcodegebieden met een veel hoger verbruik. Dit is te verklaren door het type woningen (monumentaal, boerderijen, etc.). Binnen de kernen zijn enkele duidelijke clusters te onderscheiden van relatief veel woningen met een hoog verbruik. Dit zijn: 1) de noordzijde van Berg, 2) het centrum van Berg en Terblijt, 3) de woningen en villa's in Strabeek en aan de Broekhem(weg), 4) de woningen op Emmaberg, 5) het dorpje IJzeren en 6) Strucht.

Figuur 7. Huidig gasverbruik kleinverbruikers per postcodegebied (bron: Klimaatmonitor).

Op de kaart in FIGUUR 8 is het huidige gasverbruik (peildatum 2019) nader geanalyseerd en is per woning of appartement het warmteverbruik berekend. Het warmteverbruik is een manier om het gasverbruik uit te drukken. Het gasverbruik wordt uitgedrukt in kubieke meters (m^3) en het warmteverbruik in kilowattuur (kWh) per vierkante meter (m^2). Met het warmteverbruik kan makkelijker bepaald worden welk warmte-alternatief in de plaats van aardgas kan komen. In BIJLAGE 9 is de volledige kaart opgenomen.

Figuur 8. Huidig gasverbruik kleinverbruikers per verblijfsobject.

De meeste panden in de gemeente vallen binnen de klassen '>100 kWh/m^2'. Het warmteverbruik van de panden in deze klasse is te hoog om deze aardgasvrij te kunnen maken met een midden- of laagtemperatuurwarmteoplossing/-bron. Daarvoor moeten de panden eerst geïsoleerd worden.

Toeristische sector

De horeca en de winkels verbruiken circa 3.700.000 m^3 gas (130 Terajoule) en de publieke dienstverlening rondom recreatie (cultuur-, sport- en recreatievoorzieningen) circa 1.500.000 m^3 gas (52 Terajoule, bron: Klimaatmonitor, peildatum 2019). Twee-derde van het gasverbruik in de horeca komt voor rekening van een twintigtal grootverbruikers. Dit betreft met name de hotels, Holland Casino en Thermae 2000.

2.4 De opgave

In 2050 moeten alle woningen en gebouwen in Valkenburg aan de Geul en alle andere gemeenten in Nederland voldoende geïsoleerd én van het aardgas af zijn. Dat is de afspraak die de VNG namens alle gemeenten in het Klimaatakkoord heeft gemaakt. De periode tot 2030 geldt als een aanloopperiode waarin circa 20% van de totale opgave wordt aangepakt. Dat betekent dat er in de daaropvolgende twintig jaar nog een opgave van 80% ligt. In het Klimaatakkoord is afgesproken dat de aanpak zich in de periode tot en met 2030 in ieder geval richt op het 'aardgasvrij-gereed' maken. Concreet betekent dit isoleren (en ventileren) en daarmee het verlagen van de warmtevraag, het energieverbruik en de uitstoot van broeikasgassen. Het daadwerkelijk aardgasvrij maken mag eventueel naar de daaropvolgende jaren worden geschoven.

De opgave voor de woningeigenaren

Het isoleren tot energielabel B (energie-index 1,40) wordt landelijk als een haalbare en betaalbare ondergrens gezien voor de meeste bestaande woningen en gebouwen. In de praktijk zullen er soms factoren zijn die dat erg lastig maken, zoals een monumentenstatus, mergelwoning, beschermd stadsgezicht of simpelweg de ouderdom van de woning. In die gevallen wordt energielabel D als ondergrens gehanteerd. Voor woningen waar zelfs niveau D moeilijk haalbaar is, moet in de uitvoeringsplannen extra aandacht zijn.

In Valkenburg aan de Geul voldoet circa 17% van de woningen al aan energielabel B, oftewel circa 1.400 woningen. Dat betekent dat nog in circa 6.900 woningen extra isolerende maatregelen nodig zijn. Volgens de afspraken uit het Klimaatakkoord moet Valkenburg aan de Geul 20% hiervan, oftewel 1.400 woningen in de periode tot 2030 aardgasvrij-gereed maken. Een deel hiervan komt voor rekening van de woningcorporaties.

Standaard en streefwaarden voor woningisolatie

Als onderdeel van het Klimaatakkoord hebben overheidspartijen, de bouwsector en belangenorganisaties gezamenlijk de zogenaamde standaard voor woningisolatie opgesteld. Het rapport ‘Standaard en streefwaardes bestaande woningbouw’ heeft de minister van BZK op 18 maart 2021 aan de Kamer gepresenteerd .

De standaard voor woningisolatie is bedoeld om ervoor te zorgen dat huiseigenaren (verhuurders en kopers) weten hoe ze hun woningen kunnen isoleren. De ‘Standaard voor woningisolatie’ geeft aan wanneer een woning goed geïsoleerd is en hoeveel warmte dan nog nodig is om de woning te verwarmen. Daarbij is een niveau gekozen dat als toekomstvast (en daarmee ‘no-regret’) kan worden beschouwd, in die zin dat de betreffende woning later, bij aansluiting op duurzame bronnen met een lagere temperatuurwarmte, niet nogmaals geïsoleerd hoeft te worden en ingrijpende aanpassing van de warmteafgiftesystemen zoveel mogelijk wordt voorkomen.

De Standaard is er voor naoorlogse woningen op gericht om de woningen met warmte van lage temperatuur (minder dan 50 °C) te verwarmen. Voor vooroorlogse woningen zijn de eisen minder streng en is de isolatie gericht op verwarming met middentemperatuurwarmte (ongeveer 70 °C).

Soms wordt een woning niet in één keer aangepakt, maar worden bijvoorbeeld alleen de ramen en kozijnen vervangen, of wordt alleen de vloer geïsoleerd. Daarom zijn ook streefwaarden afgesproken. De streefwaarde is de isolatie die je nodig hebt voor elk apart onderdeel van het huis: dak, vloer, gevels, ramen en deuren. Als elk deel apart is geïsoleerd, geeft dat samen ook voldoende isolatie om de woning aan te sluiten op een andere warmtebron.

Aardgasvrij maken

Sinds 1 juli 2018 mogen nieuwbouwhuizen niet meer aangesloten worden op het gasnet (Wet voortgang energietransitie). Vrijwel alle woningen en gebouwen in Valkenburg aan de Geul van voor die datum hebben een aardgasaansluiting. Uitzondering zijn sommige panden in de buitengebieden; deze stoken op huisbrandolie of butaangas. Een zeer klein deel is reeds van het aardgas (of andere fossiele brandstof) af. Volgens de afspraken uit het Klimaatakkoord betekent dit dus dat vrijwel de hele bestaande woning- en gebouwenvoorraad in de gemeente nog aangepakt moet worden. Het streven vanuit het Klimaatakkoord is om in de periode tot 2030 ten minste 20% van de woningvoorraad in Valkenburg aan de Geul aardgasvrij of aardgasvrij-gereed te hebben.

De opgave voor de toeristische sector (horeca, winkels en publieke voorzieningen)

Naast de woningeigenaren moet ook de toeristische sector zich voorbereiden op een aardgasvrije toekomst. Net als voor de woningen geldt voor de hotels, restaurants, vakantieparken en andere panden in de sector dat deze eerst voldoende geïsoleerd en aardgasvrij-gereed moeten worden en vervolgens aardgasvrij kunnen worden gemaakt. In lijn met de opgave voor de woningen is de opgave voor de toeristische sector om 20% van deze opgave voor 2030 te realiseren. Omdat de panden qua omvang variëren van een casino tot een vakantiehuisje is het lastig om deze opgave in aantallen gebouwen uit te drukken. Daarom is de opgave voor de toeristische sector uitgedrukt in de reductie van het warmteverbruik. Doelstelling is dat de horeca en de winkels het huidige warmteverbruik in 2030 met ten minste 20% hebben gereduceerd. Dit betekent een reductie van 26 Terajoule.

Voor de publieke dienstverlening rondom het toerisme (sport-, cultuur- en recreatievoorzieningen) is de doelstelling om het huidig warmteverbruik in 2030 met ten minste 10 Terajoule te hebben verminderd.

De totale opgave voor de toeristische sector is om het huidige warmteverbruik van 180 Terajoule met 36 Terajoule te verminderen. Het accent van de opgave voor de sector ligt hiermee op het isoleren van de panden. Het aardgasvrij maken is een logische vervolgstap, maar mag ook na 2030 plaatsvinden.

De opgave voor overige gebouwen

Voor de eigenaren van kantoren, winkels, zorgcomplexen, bedrijfsgebouwen, maatschappelijk vastgoed en overige gebouwen geldt dezelfde opgave als voor de toeristische sector. De opgave richt zich op het verminderen van het warmteverbruik met 20%. Dit is gelijk aan 20 Terajoule.

3. Hoe kunnen we de opgave aanpakken?

3.1 Woningen en gebouwen isoleren (aardgasvrij-gereed)

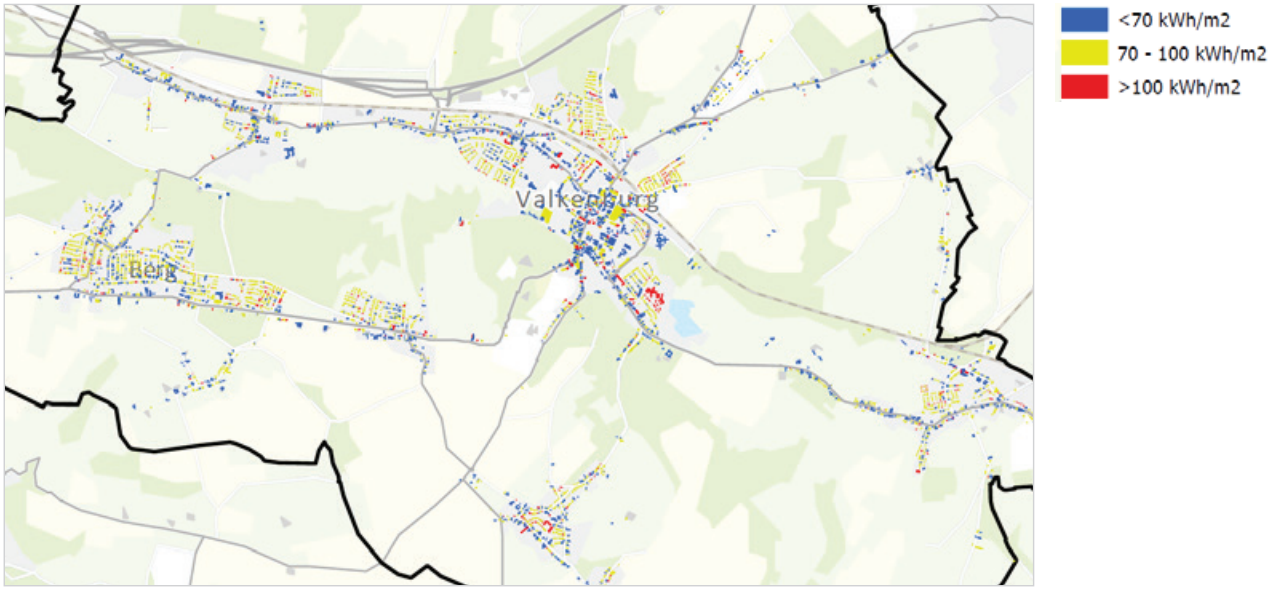
Het isoleren van woningen en gebouwen is de eerste en meest cruciale stap in de warmtetransitie. Isolatie van de vloer, het dak en de gevel (spouwmuur), HR++-glas en het dichten van kieren leveren energiebesparing op. De warmtevraag van de woning wordt kleiner. Isoleren helpt om de sterk gestegen maandelijkse lasten voor energie te verlagen. Isoleren is niet alleen goed voor de portemonnee, maar draagt ook bij aan verlaging van de uitstoot van broeikasgassen. Daarnaast zorgt het voor een verbetering van het wooncomfort.

Ook is voor veel woningen en gebouwen isoleren een voorwaarde om later de overstap naar een aardgas-vrije warmteoplossing te kunnen maken. Voor een warmtepomp als alternatieve warmteoplossing ('all-electric') moet het pand goed geïsoleerd zijn. Extra isolatie kan ook aan de orde zijn om oude en slecht geïsoleerde woningen op een warmtenet aan te sluiten.

Het is mogelijk om het warmteverbruik van de woningen en gebouwen in de gemeente met ongeveer een derde te verminderen door alle woningen te isoleren tot label B. Idealiter wordt de isolatie conform de Standaard voor woningisolatie aangebracht (zie PARAGRAAF 2.4).

Energielabel A is voor een deel van de panden ook haalbaar, maar voor de meeste panden worden de kosten van de verduurzaming dan onrealistisch hoog. Daarom wordt landelijk en ook in Valkenburg aan de Geul het bereiken van energielabel B als maximaal haalbaar gezien. Voor de panden met een hoog warmteverbruik (energielabel F en G) is energielabel B niet altijd realistisch, omdat dit technisch niet kan of te duur is. Voor die panden is het uitgangspunt dat minimaal geïsoleerd wordt tot label D. Voorbeelden van panden met een energielabel F of G zijn een historisch pand of een jarenvijftigwoning.

Op de kaart in FIGUUR 9 is weergegeven wat het warmteverbruik van de woningen is nadat deze zijn geïsoleerd. Na het treffen van realistische isolerende maatregelen daalt het warmteverbruik drastisch. De meeste panden vallen dan in de klasse '< 70 kWh/m^2', een relatief laag warmteverbruik. In BIJLAGE 9 is de volledige kaart opgenomen.

Figuur 9. Warmteverbruik kleinverbruikers per verblijfsobject ná isolerende maatregelen.

Aardgasvrij-gereed maken

Naast isolatie is soms ook aanpassing van de radiatoren nodig (bv. van conventionele radiatoren naar laag-temperatuurradiatoren of vloerverwarming) om op een aardgasvrije oplossing over te stappen. Tot slot betekent betere isolatie (zoals kierdichting) dat inwoners voor een gezond binnenklimaat aandacht moeten besteden aan de wijze waarop de woning geventileerd wordt. Aanvullend op de isolatiemaatregelen gaat iedereen uiteindelijk elektrisch koken met bijvoorbeeld een inductie- of keramische kookplaat om aardgas-vrij te worden. Ook daar moeten de woningen op worden voorbereid.

3.2 Passend warmtealternatief zoeken

Om panden aardgasvrij te maken, moet er een alternatieve warmtebron zijn die het aardgas kan vervangen. De warmte die normaal uit aardgas wordt gehaald, kan uit allerlei alternatieve bronnen worden gewonnen, bijvoorbeeld uit de lucht, de bodem, oppervlaktewater, biomassa en restwarmte uit de industrie. Daarnaast zou ook groen gas (biogas) en in een verdere toekomst mogelijk ook waterstofgas ingezet kunnen worden. De meest geschikte warmteoplossing is afhankelijk van de eigenschappen van het gebouw en het gebied, zoals de mate van isolatie (op basis van bouwjaar) en mogelijkheden tot isolatieverbetering, het gebouwtype, de bebouwingsdichtheid in het gebied, het eigendom (zijn er veel woningen van een woningcorporatie of andere grote verhuurder), de schaal en de beschikbaarheid van warmtebronnen.

Er is (minimaal) een van de volgende drie energie-infrastructuren in de wijk nodig: een elektriciteitsnet, een warmtenet of een gasnet. Voor Valkenburg aan de Geul hebben we dat vertaald in vier mogelijke warmteoplossingen:

Elektriciteitsnet: all-electric

‘All-electric’ betekent dat er alleen nog een elektriciteitsnet in de wijk aanwezig is. Er is dan een warmte-opwekinstallatie in de woning of het gebouw nodig die alleen elektriciteit gebruikt, zoals een warmtepomp of infraroodpanelen. Een warmtepomp verhoogt de temperatuur van de warmte uit de omgeving (bodem, lucht of zonnecollector) om de woning comfortabel te verwarmen. Een infraroodpaneel zendt warmte uit in de vorm van warmtestraling. Om de CO2-uitstoot te verminderen, is het van belang dat de gebruikte elektriciteit duur-zaam wordt opgewekt, dus met bijvoorbeeld zonnepanelen, al dan niet op eigen dak, of windmolens.

Vrijwel alle all-electricoplossingen leveren een laag- of midden-temperatuurwarmte. Dit betekent dat veel woningen die nu nog voorzien zijn van aardgas (dat een hoge temperatuur levert) goed geïsoleerd moeten worden.

Op dit moment is in onder andere de provincie Limburg sprake van netcongestie, waardoor het grootschalig inzetten van all-electricoplossingen reeds tegen de grenzen van het elektriciteitsnet aanloopt. In veel buurten moeten de elektriciteitsnetten verzwaard worden om een all-electricoplossing mogelijk te maken. Dat is ook nodig wanneer we meer elektrische auto’s gaan gebruiken en opladen, en steeds meer mensen zelf zonnestroom gaan opwekken met zonnepanelen op eigen dak. De afstemming met netbeheerder Enexis is dus cruciaal.

Collectief warmtenet

Een warmtenet zorgt ervoor dat centraal geproduceerd warm water door ondergrondse leidingen naar de woningen stroomt. Voor warmtenetten zijn duurzame warmtebronnen nodig die het warmtenet kunnen voeden. Voorbeelden hiervan zijn warmte uit oppervlaktewater (aquathermie), afvalwater bij gemalen of rioolwaterzui-veringen (riothermie), restwarmte van industrie en bedrijven of warmte uit de bodem (geothermie of warmte--koudeopslag, WKO). In Valkenburg aan de Geul zijn weinig duurzame warmtebronnen beschikbaar.

De enige kansrijke warmtebronnen zijn:

- Bodemwarmte (WKO): de warmte wordt uit de bodem gewonnen en door middel van een elektrische warmtepomp omgezet in warmte (en koude) voor het warmtenet of het pand. Bodemwarmtepompen kunnen voor individuele panden en clusters van panden worden ingezet. Het dal is zeer geschikt voor bodemwarmtepompen. Het is niet raadzaam om de grotten te gebruiken voor de opslag van warmte en/of koude. De kans op verstoring van de leefomgeving van vleermuizen is hierdoor te groot.
- Zonnewarmte (zonthermie): in zonnecollectoren op het dak of in het veld wordt water door de zon opgewarmd. Dit warme water wordt opgeslagen in een zonneboiler. Om ook warm water in de winter te hebben, kan het warme water ondergronds worden opgeslagen in de bodem of in een vat. Deze vorm van warmtevoorziening is weliswaar kansrijk, maar vooral de opslag van de warmte in de winter is vaak nog een technisch en financieel struikelblok.

In BIJLAGE 1 is een uitgebreide toelichting op de duurzame warmtebronnen gegeven. Er zijn momenteel géén hoogtemperatuurwarmtebronnen beschikbaar die dezelfde temperatuur kunnen leveren als aardgas.

Een warmtenet is vooral geschikt bij hogere dichtheid van gebouwen, bijvoorbeeld bij appartementen en dichtbij elkaar staande woningen. De randvoorwaarde is dat de duurzame warmtebron op korte afstand van de te verwarmen woningen of gebouwen ligt. Voor een economisch rendabel warmtenet is het van belang dat er voldoende woningen op worden aangesloten, in de regel zijn dat er minimaal 300. Wel zien we dat kleinere warmtenetten voor blokverwarming ook steeds rendabeler worden.

Vanwege het beperkte aantal geschikte duurzame warmtebronnen is de kans op de ontwikkeling van grootschalige warmtenetten in Valkenburg aan de Geul klein. Kleinschalige warmtenetten voor de verwarming van blokken van 50-100 woningen, gevoed door bodemwarmte eventueel aangevuld met zonnewarmte, zijn kansrijk in het Geuldal (kern Valkenburg aan de Geul, Schin op Geul en Houthem). Omdat bodemwarmte alleen in warmte van lage- of middentemperatuur kan voorzien, is de randvoorwaarde dat de woningen geïsoleerd zijn tot in ieder geval energielabel B.

De aanleg van een warmtenet is vooral in het openbare gebied een grote ingreep. Een warmtenet vraagt om relatief veel ruimte in het straatprofiel en de straat moet open. Om de overlast voor de omgeving en kosten te beperken, kan de aanleg van een warmtenet worden gecombineerd met het vervangen van de riolering of de revitalisatie van het openbare gebied. Bij de ontwikkeling van een warmtenet moet dus goed naar de planning van de werkzaamheden in de openbare ruimte worden gekeken.

Behalve dat er een warmtenet moet komen, zal meestal ook het elektriciteitsnet verzwaard moeten worden. De woningen stappen over op elektrisch koken en meestal zijn collectieve of individuele elektrische warmtepompen nodig om de temperatuur van de warmte op het juist niveau te krijgen. Het is daarom belangrijk om netbeheerder Enexis te betrekken bij de planvorming. Bij een collectieve warmtepomp zal op de locatie van die warmtepomp een voldoende grote elektriciteitsaansluiting moeten zijn.

HR cv-ketel met duurzaam gas

Er zijn wijken waar zowel een warmtenet als een pand-gebonden all-electricoplossing met de huidige stand van de techniek niet mogelijk of veel te kostbaar zijn. Dat geldt bijvoorbeeld voor wijken met veel historische woningen en gebouwen (van voor 1945) of buitengebieden. Soms is de beste oplossing om woningen te verwarmen met een HR cv-ketel gevoed met duurzaam gas. In de overgangsperiode tot 2050 zal het waarschijnlijk nog om aardgas gaan, maar daarna kan mogelijk groen gas of waterstof worden ingezet. Daar past echter de volgende kanttekening bij. Voor de periode tot 2030 is de inzet van deze duurzame gassen helaas nog geen realistische optie voor de verduurzaming van de gebouwde omgeving.

De prijs en beschikbaarheid van waterstof en groen gas zijn zeer onzeker, waardoor waterstof en groen gas ook na 2030 voor de gebouwde omgeving naar verwachting alleen een logische optie zijn wanneer er geen andere reële warmtealternatieven voorhanden zijn. Waterstof zal in eerste instantie ingezet worden voor de zware industrie en zwaar vervoer, omdat hiervoor geen goede alternatieven voorhanden zijn.

Voor groen gas geldt dat het nu lastig is om al toekomstbestendig groen gas te koppelen aan bepaalde wijken. In lijn met de **Routekaart Groen Gas** ligt het daarom voor de hand om de warmtetransitie niet te beginnen met het inzetten van groen gas. Voor de periode na 2030 moet de beperkte hoeveelheid gereserveerd worden voor plaatsen waar een alternatief lastig of kostbaar is.

De ontwikkelingen rondom met name waterstof gaan echter snel en we zullen deze met interesse volgen en waar mogelijk rekening mee houden in volgende versies van de Transitievisie Warmte.

Hybride oplossingen: elektrische warmtepomp met HR cv-ketel

Voor gebouwen in wijken die (voorlopig) op het gasnet aangesloten blijven, kan een hybride oplossing uitkomst bieden. Vanaf 2026 wordt voor veel woningen de hybride warmtepomp verplicht bij de vervanging van de cv-ketel. Bij een hybride oplossing krijgt de elektrisch gevoede warmtepomp in koude dagen ondersteuning van een gasgestookte cv-ketel. De warmtepomp zorgt ervoor dat er minder aardgas of uiteindelijk duurzaam gas nodig is.

Het gebruik van aardgas bij deze hybride oplossing is echter wel een tussenoplossing. Om aardgasvrij te worden, is het nodig om ook deze woningen te isoleren en uiteindelijk te voorzien van een volledig aardgasvrije warmteoplossing

4. Hoe kunnen we de warmtetransitie starten?

In het vorige hoofdstuk hebben we toegelicht dat isolatie van de woningen en gebouwen de eerste stap in de warmtetransitie is en dat vervolgens naar een passend alternatief voor aardgas gezocht kan worden. Maar hoe kunnen we het beste beginnen? Om de aanpak vorm te geven, gebruiken we in Valkenburg aan de Geul drie criteria: technische mogelijkheden, natuurlijke momenten en ontwikkeling van de toeristische sector.

4.1 Technische mogelijkheden

De analyse in hoofdstuk 2 en 3 laat zien dat er geen 'makkelijke' oplossingen zijn om aardgasvrij te worden. Het overgrote deel van de woningen en gebouwen (meer dan 80%) is hiervoor nog niet geschikt doordat de panden nog onvoldoende zijn geïsoleerd. De panden die na 1992 zijn gebouwd, zijn meestal geschikt om aardgasvrij te worden gemaakt, maar liggen versnipperd door de gemeente en kunnen daardoor niet geclusterd worden aangepakt. Een individuele oplossing, bijvoorbeeld een (hybride) warmtepomp is daarbij wel een optie. Verder zijn er weinig mogelijkheden voor warmtenetten, hooguit kleinschalige warmtenetten in het Geuldal gevoed door bodemenergie (WKO). Dit betekent dat een aanzienlijk deel van de woningen en gebouwen uiteindelijk alleen via all-electricoplossingen (warmtepompen) aardgasvrij kan worden gemaakt.

Welke locaties zijn op basis van dit criterium het meest kansrijk?

In de periode tot 2030 kan de aanpak zich beperken tot de isolatie en het aardgasvrij-gereed maken van de woningen. Aangezien de ambitie is om in deze periode een zo groot mogelijk aantal woningen te isoleren tot minimaal energielabel B, zijn locaties met relatief veel woningen met energielabel C en D het meest kansrijk. Dit zijn buurten uit overwegend de jaren '70 en '80 met veel gelijksoortige woningen, veelal projectmatig gebouwd. Hier kan een kostenefficiënte en systematische isolatieaanpak worden gevolgd. In buurten met relatief veel woningen met energielabel E, F en G zijn de woningen veel diverser van samenstelling en zijn de kosten voor het isoleren een stuk hoger. Hier staat een hogere energiebesparing en vermindering van broeikasgassen tegenover, maar doordat het om geringere aantallen woningen gaat, is ook de milieuwinst voor de eerstgenoemde categorie woningen het grootst.

Daarnaast is het aandeel corporatiewoningen een bepalende factor voor de slagingskans van een isolatieaanpak. De woningcorporaties hebben de afgelopen jaren al veel woningen verbeterd en gaan daar de komende jaren mee door. Hiermee verzamelen zij veel kennis over de aanpak van de woningverbetering in de gemeente en deze kan ook met de particuliere woningeigenaren worden gedeeld. Daarnaast zorgt de woningaanpak van de corporaties vaak voor dynamiek in de buurt waardoor ook eigenaren van de omliggende woningen gemotiveerd en geënthousiasmeerd kunnen worden om aan de slag te gaan.

Het aanleggen van een collectief warmtenet is ook makkelijker op locaties met een groot aandeel corporatiewoningen, omdat dan met minder vastgoedeigenaren een contract hoeft te worden gesloten.

Voorbeelden van kansrijke locaties voor de isolatieaanpak zijn:

- Broekhem-Zuid en -Noord en Hekerbeek: dit zijn drie buurten in de kern Valkenburg met clusters van in totaal circa 700 projectmatig gebouwde woningen uit de jaren '70 en '80 en een hoog aandeel corporatiewoningen (meer dan 30%). De woningen kunnen mogelijk in clusters op een warmtenet gevoed door bodemwarmte (WKO) worden aangesloten. Daarnaast biedt het onbenutte dakoppervlak van het nabij Broekhem gelegen bedrijventerrein mogelijk kansen voor de opwek van zonthermie.

- Schin op Geul: ten westen van de oude kern ligt een buurt met circa 200 projectmatig gebouwde woningen uit de jaren ’70 en ’80 en een gemiddeld aandeel corporatiewoningen (ongeveer 20%). De woningen kunnen in clusters op een warmtenet gevoed door bodemwarmte (WKO) worden aangesloten.
- Berg en Vilt: deze buurten bestaan grotendeels uit woningen uit de jaren ’70 en ’80, in totaal circa 1.000 woningen. Het aandeel corporatiewoningen is laag (Berg 16% en Vilt 9%). Voor het aardgasvrij maken zijn de beide buurten aangewezen op all-electricopties. Er is onderzoek gedaan naar de aanleg van een collectief warmtenet, gevoed door zonthermie. Dat bleek ten tijde van het onderzoek financieel niet haalbaar, zie onderstaand kader.

Voorbeeld: pilot aardgasvrij Berg

Voor de subsidieaanvraag **Programma Aardgasvrije Wijken** in 2020 is een onderzoek uitgevoerd in de directe omgeving van het nieuwe schoolgebouw voor de openbare basisschool (OBS) Berg. De directe aanleiding voor dit parallelle traject waren 1) de concrete kans die zich voordeed (herbouw school) en 2) de kans om hiermee een rijksbijdrage aan te vragen. Kern van het plan was om op de locatie van de nieuwe school een buffervat te installeren voor de opslag van de warmte uit zonnecollectoren op de daken van de school en de omliggende woningen en op een naastgelegen veld. Via een warmtenet konden circa 600 woningen rond de school van zonnewarmte (zonthermie) worden voorzien.

Uit het pilottraject is onder meer geleerd dat het realiseren van een dergelijk concept technisch gezien haalbaar is, maar financieel gezien niet. Er was sprake van een hoge onrendabele top die met de beschikbare middelen niet kon worden gedekt.

4.2 Natuurlijke momenten

Het combineren van de warmtetransitie met grootschalige renovatie en sloop of nieuwbouw van vastgoed brengt kostenvoordelen met zich mee. De kosten van het aardgasvrij maken van buurten worden zo veel mogelijk beperkt als er wordt aangesloten bij natuurlijke renovatiemomenten. Dit geldt ook voor de aanleg van de benodigde infrastructuur. Het combineren van de aanleg van een warmtenet met de uitbreiding of vervanging van bestaande infrastructuren (wegen en riolering) kan kosten en overlast besparen.

Ook de nieuwbouw van woningen is een natuurlijk moment. Nieuwbouwwoningen worden sinds 1 juli 2018 (zie PARAGRAAF 3.1) aardgasvrij gebouwd en in de planvorming wordt naar het meest passende alternatief voor aardgas gezocht. Door hierbij ook de omgeving te betrekken, kunnen mogelijk ook omliggende bestaande woningen worden verduurzaamd.

Deze koppelkansen zijn dus relevant voor zowel de vraag in welk jaar het slim is de wijk aardgasvrij te maken als voor de keuze van de technisch-economische oplossing in een buurt.

Welke locaties zijn op basis van dit criterium het meest kansrijk?

Uit de uitvoeringsplanning is gebleken dat vooral de vervangingsjaren van gasinfrastructuur, wegen en riolering interessant zijn. Hieruit komt naar voren dat het centrum van Valkenburg recent volledig is vernieuwd, waardoor deze locatie voorlopig geen natuurlijke vervangingsmomenten kent. Voor overige locaties geldt dat de riolering in vrijwel alle buurten in de gemeente economisch is afgeschreven. Dat betekent niet dat de riolering op korte termijn ook daadwerkelijk wordt vervangen. Dat doet de gemeente gedoseerd en vooral risicogestuurd. Het grootste deel van de riolering is naar verwachting in ieder geval voor 2050 vervangen.

Daarnaast is naar voren gekomen dat de komende tien jaar vrijwel het gehele woningbestand van de woningcorporaties óf gerenoveerd óf herbouwd wordt. Voorbeelden van locaties voor het benutten van natuurlijke momenten, zijn:

- Broekhem: zowel riolering, wegen als gasnetten zijn in deze buurten zijn de komende 10 jaar aan vervanging toe. Daarnaast gaat de corporatie het volledige woningbestand in deze wijken vernieuwen of verbeteren.
- Berg: hier worden in verband met veiligheid momenteel al gasleidingen vervangen en wordt de openbare ruimte in één straat volledig vernieuwd. Dit is dus een actuele locatie. Ook zijn hier enkele clusters corporatiewoningen die gerenoveerd zullen worden. Daarnaast wordt hier de school OBS Berg vernieuwd.
- Valkenburg-Oost: rond het Berkelplein is een omvangrijke gebiedsontwikkeling gepland. Hierbij wordt mogelijk verouderde infrastructuur vervangen, enkele flats met corporatiewoningen worden gesloopt en daarvoor komt nieuwbouw in de plaats. Tot slot wordt op deze locatie het eerste omgevingsplan van de gemeente Valkenburg aan de Geul opgesteld. In juli 2021 heeft met name dit gebied veel schade ondervonden van de wateroverlast. Het gevolg hiervan op de gebiedsontwikkeling is vooralsnog ongewis.

4.3 Aanpak energiearmoede

Sinds begin 2022 zijn de energieprijzen hard gestegen, met name als gevolg van de Oekraïne-crisis. Steeds meer huizenbezitters willen hun huis isoleren om energie te besparen en vragen hulp van de gemeente en het energieloket. Aan de andere kant zien we een groep huizenbezitters met lage inkomens, vaak in slecht geïsoleerde woningen, die in energiearmoede belanden. Deze groep wordt vanuit rijksmiddelen tijdelijk ondersteund met inkomenssteun en kleine energiebesparende maatregelen, maar dit is geen structurele oplossing voor de lange termijn. Juist deze groep is gebaat bij een goed geïsoleerde woning, waardoor de energielasten dalen. De uitvoering van de kleine isolerende maatregelen vormen het startpunt, maar de gemeente kan, in lijn met het Nationaal Isolatieprogramma, met gericht beleid de betreffende doelgroep stimuleren om verdergaande maatregelen te treffen.

4.4 Ontwikkeling van de toeristische sector

De toeristische sector is van vitaal belang voor de economie van Valkenburg aan de Geul. Tegelijkertijd staat de vitaliteit van de sector onder druk: hoewel veel ondernemers flink aan de weg timmeren, blijft een deel nog achter. Dit is bijvoorbeeld goed terug te zien in de hotelsector, waar een belangrijk deel onvoldoende vitaal is. De sector is ook kwetsbaar. Dat hebben Covid-19 en de watersnood in de zomer van 2021 ons pijnlijk duidelijk gemaakt. En dat maakt de gemeente óók kwetsbaar. Het beleid voor de toeristische sector in Valkenburg aan de Geul is daarom gericht op het gezamenlijk (gemeente, sector, inwoners, onderwijs, regio) ontwikkelen van een nieuwe koers. Een van de pijlers voor deze nieuwe koers is duurzaamheid. Zuid-Limburg heeft de ambitie om zich verder te ontwikkelen tot een Green Destination, zie de visie Vrijetijdseconomie: bestemming Zuid-Limburg 2030 en Uitvoeringsprogramma Middengebied Zuid-Limburg.

De verwachting is dat de gasten meer eisen zullen stellen aan de kwaliteit en inrichting van het landschap, de verblijfsaccommodaties, het vervoer en het vermaak. Het verduurzamen van de panden, zoals hotels, vakantiewoningen en recreatievastgoed, is een integraal onderdeel van deze transformatie.

Om de sector in beweging te krijgen en op korte termijn resultaten te boeken met het verduurzamen van de panden, kan het beste met de grootverbruikers worden gestart. Twintig bedrijven zijn verantwoordelijk voor twee-derde van het warmteverbruik in de sector. Dit zijn over het algemeen grote ondernemers met een relatief grote financiële slagkracht. Deze kunnen een voorbeeld zijn voor andere ondernemers.

5. Wat vinden de inwoners en ondernemers ervan?

5.1 Inleiding

De gemeente Valkenburg aan de Geul kan en wil de warmtetransitie niet alleen doen. Zonder de inzet en betrokkenheid van inwoners en ondernemers krijgen we het niet voor elkaar om de woningen en gebouwen in de gemeente op tijd te verduurzamen. Voor deze Transitievisie Warmte hebben we het draagvlak bij de inwoners gepeild en de kennis en ervaring van ondernemers in de toeristische sector gebruikt bij het inventariseren van de kansen en het bepalen van de koers.

5.2 Draagvlak bij inwoners

Om te onderzoeken hoe de inwoners tegen de energietransitie aankijken, hebben we begin 2020 een peiling (de Coalitiescan) ingezet. Per wijk is onderzocht waar duidelijk meer (of juist minder) draagvlak bestaat voor de energietransitie. Dit zou mogelijk de doorslaggevende factor kunnen zijn in de keuze voor een startlocatie. Omdat dit tevens de eerste communicatie-uiting van de gemeente richting bewoners zou zijn ten aanzien van de energietransitie, is ervoor gekozen om de stellingen over de energietransitie als geheel te formuleren – en niet alleen toe te spitsen op de warmtetransitie. In totaal hebben 222 inwoners meegedaan met de peiling.

De peiling laat zien dat er binnen de gemeente twee duidelijke doelgroepen zijn. De eerste groep betreft proactieve inwoners die vinden dat energiebedrijven, de overheid en bewoners een verantwoordelijkheid hebben in verduurzaming. Deze groep vindt veelal ook dat Nederland te kampen heeft met een klimaatprobleem. Daarnaast is er een tweede groep afwachtende inwoners die nog zoekende zijn naar informatie of juist zeer sceptisch zijn over nut en noodzaak van verduurzaming en die geen druk of verantwoordelijkheid voelen om te verduurzamen vanuit een klimaatperspectief. Verder heeft de peiling de volgende inzichten opgeleverd:

- Veel respondenten hebben behoefte aan informatievoorziening vanuit de gemeente, zowel over de energietransitie in het algemeen als over wat er speelt binnen de gemeente.
- Er is geen duidelijk onderscheid tussen de verschillende wijken te maken. Elke wijk heeft vergelijkbare denkgroepen in een vergelijkbare verhouding (in elke wijk heeft de proactieve groep de meeste respondenten).
- Sommige respondenten geven aan geen (financiële) voordelen te zien in het nemen van (additionele) maatregelen om hun woningen te verduurzamen.
- Sommige respondenten geven aan dat zij geen behoefte hebben aan het zelf starten van een energiecollectief.

Het volledige verslag van de peiling is toegevoegd in BIJLAGE 5.

Representativiteit peiling

Omdat er selectief is gecommuniceerd (niet via één methodiek naar alle bewoners) en omdat het thema waarschijnlijk niet alle doelgroepen aanspreekt, is het mogelijk dat de uitkomsten van de peiling niet geheel representatief zijn. Als bijvoorbeeld 60% van de respondenten in de proactieve denkgroep zit, kan niet direct de conclusie worden getrokken dat 60% van de inwoners uit die wijk al proactief bezig is met duurzaamheid.

De gesprekken met de bewoners in Berg in het kader van de concept-subsidieaanvraag voor de pilot aardgasvrij Berg (zie PARAGRAAF 4.2) bevestigen bovenstaand beeld. Ook zijn de inwoners van de gemeente in het kader van de RES geraadpleegd in november-december 2020. Hier hebben 1.399 inwoners aan meegedaan. Ook hier komt, voor zover relevant, een vergelijkbaar beeld uit.

5.3 Draagvlak bij ondernemers en partijen in de toeristische sector

In de toeristische sector is begin 2021 met de volgende ondernemers en partijen gesproken:

- Visit Zuid-Limburg
- Bedrijveninvesteringszone (BIZ) Valkenburg
- Koninklijke Horeca Nederland
- Ondernemers Kop Cauberg (Holland Casino, Thermae 2000, Landal Kasteeldomein De Cauberg)
- Hoteliers: vitaliteitsmanagers van de gemeente hebben circa 50 hoteliers gesproken. Het onderwerp duurzaamheid was een onderdeel van dit gesprek.

Uit deze gesprekken komt het volgende beeld naar voren:

- Veel panden in de sector zijn oud en lenen zich voor verduurzaming.
- Gasten vinden duurzaamheid steeds belangrijker, dit is steeds vaker een ‘dissatisfier’, een reden om niet te boeken indien er geen aandacht is voor dit thema.
- Een deel van de ondernemers ziet dat de consument meer eisen aan duurzaamheid stelt en ziet Green Destination als kans. Een aantal bedrijven heeft de afgelopen jaren reeds geïnvesteerd in duurzaamheid. Financiers vragen steeds vaker om duurzaamheidsmaatregelen te nemen om de toekomstwaarde van het vastgoed veilig te stellen. De genomen duurzaamheidsmaatregelen betreffen veelal hoogrendements-glas, isolatie of zonnepanelen. ‘Van het gas af’ is te beschouwen als de laatste stap.
- Een ander deel van de ondernemers zit door de coronapandemie in zwaar weer en ziet momenteel geen mogelijkheid om te verduurzamen.
- De ondernemers hebben vooral behoefte aan kennis en informatie. Veelal is onbekend op welke regelingen en subsidies zij een beroep kunnen doen.
- Ondernemers Kop Cauberg hebben duurzaamheid hoog in het vaandel staan. Ze staan open voor een samenwerking en hebben behoefte aan (onafhankelijk) advies. Ze kunnen voor andere ondernemers een voorbeeld zijn van een groene, duurzame toeristische en recreatieve sector.
- Het investeren in het verduurzamen van de panden moet onderdeel zijn van een totaalaanpak voor de revitalisatie van de toeristische sector.

Conclusie uit de gesprekken is dat de sleutelspelers in de sector en verschillende ondernemers erkennen / inzien dat een duurzaam imago goed is voor het toerisme in Valkenburg aan de Geul. Verschillende onder-nemers willen graag stappen zetten om dit te verwezenlijken. Het isoleren en vervolgens aardgasvrij maken van de panden is een onderdeel van de ontwikkelstrategie richting een duurzame toeristische sector.

In juli 2021 is Valkenburg aan de Geul door een watersnoodramp getroffen. Hier zijn veel ondernemers in de toeristische sector door geraakt, sommige direct doordat hun pand is overstroomd, en anderen indirect door het wegvallende toerisme. Wat op middellange en lange termijn de gevolgen hiervan zijn voor de bereidheid om te investeren in duurzaamheid, is ongewis. Enerzijds kan het een rem op de duurzaam-heidsambities zetten en anderzijds ook een impuls vormen als ondernemers bijvoorbeeld hun pand na de wateroverlast moeten verbouwen.

5.4 Draagvlak bij overige partijen

Met de woningcorporaties en netbeheerder Enexis is over hun opgave in de warmtetransitie gesproken. Hun standpunten zijn als volgt.

Woningcorporaties

De woningcorporaties richten zich primair op de verduurzaming van hun eigen woningbestand. In de prestatieafspraken is vastgelegd dat in 2030 alle corporatiewoningen gemiddeld voldoen aan energielabel A. Dit betekent dat de woningcorporaties zich tot 2030 vooral richten op het isoleren en eventueel slopen en nieuwbouwen van hun woningen. De woningcorporaties willen hun kennis op met name technisch en financieel vlak delen.

Het aardgasvrij maken van de woningen volgt voor de meeste woningen later en de woningcorporaties zien dit als een gezamenlijk traject met de gemeente en andere stakeholders, zoals Enexis.

Enexis

Als beheerder van het gas- en elektriciteitsnet toetst Enexis of voorgenomen warmteoplossingen uitvoerbaar zijn binnen de beschikbare netwerkcapaciteit. Momenteel is het elektriciteitsnet in de provincie Limburg onderhevig aan netcongestie. Het aanpassen van de netwerken doet Enexis vooral vraaggestuurd, dus een elektriciteitsnet wordt pas verzwaard als er in de buurt concrete plannen zijn voor het plaatsen van elektrische warmtepompen. Enexis wil daarom graag goed op de hoogte worden gehouden en in een zo vroeg mogelijk stadium in de planvorming betrokken worden. Los van projectgerichte overleggen, vinden er periodiek overleggen plaats tussen de beleidsmedewerker(s) duurzaamheid en Enexis (kwartaaloverleggen), om elkaar op de hoogte te houden van nieuwe ontwikkelingen en acties.

Denktank Duurzaamheid

In juli en augustus 2021 is er een enquête gehouden onder de leden van de Denktank Duurzaamheid. Deze denktank bestaat uit inwoners van de gemeente Valkenburg aan de Geul. Over het algemeen zijn het mensen die positief staan tegenover duurzaamheid en ook al een zekere basiskennis hebben. In totaal hebben 13 leden van de denktank op de enquête gereageerd. Doel van de enquête was de opzet van de voorliggende Transitievisie Warmte te toetsen. Het resultaat van de enquête is opgenomen in BIJLAGE 6. Conclusie is dat de leden van de denktank overwegend achter de opzet van de voorliggende visie staan.

PJ70
RFY
TV

6. Welke strategie volgen we in Valkenburg aan de Geul?

6.1 Ambitie en uitgangspunten voor de warmtetransitie in Valkenburg aan de Geul

Op basis van de uitgevoerde analyses (hoofdstuk 2 t/m 4) en de inbreng van de inwoners, ondernemers en overige partijen (hoofdstuk 5) hebben we de onderstaande ambitie en uitgangspunten voor de warmte-transitie in Valkenburg aan de Geul geformuleerd.

In Valkenburg aan de Geul sluiten we aan bij de doelstellingen die landelijk zijn afgesproken in het Nationale Klimaatakkoord. Het tijdspad om de doelen van de warmtetransitie te behalen loopt tot 2050. Omdat inzichten kunnen veranderen is het niet verstandig om in één keer de route tot 2050 uit te stippelen. Inwoners, corporaties, de gemeente en anderen hebben bovendien niet de middelen om in heel Valkenburg aan de Geul tegelijk aan de gang te gaan met de warmtetransitie. We kiezen daarom voor een stapsgewijze aanpak. Hiermee kunnen we de tijd slim benutten. De onzekerheden in de warmtetransitie vragen om flexibiliteit. Het tegelijkertijd werken aan beleidsontwikkeling (visie en strategie) en het leren van projecten in de praktijk versterken elkaar.

In Valkenburg aan de Geul kiezen we ervoor om ons eerst te richten op het besparen op het gebruik van aardgas door middel van het isoleren van de woningen. Hiermee dalen de energielasten van onze inwoners en, gelet op de almaar stijgende energieprijzen, is dit zeer urgent. In de periode tot 2030 hebben we de ambitie om 1.400 bestaande woningen (20% van de totale isolatieopgave) te isoleren tot een niveau waarop ze op een passende manier aardgasvrij kunnen worden gemaakt (aardgasvrij-gereed). Naast isoleren betekent dit dat de woningen ook geschikt moeten worden gemaakt voor elektrisch koken. Daarnaast bereiden we particuliere woningeigenaren voor op de verplichte aanschaf van een hybride warmtepomp bij vervanging van de cv-ketel vanaf 2026.

Het daadwerkelijk aardgasvrij maken van de woningen mag vanuit het Klimaatakkoord ook na 2030 gebeuren. Netcongestie op het elektriciteitsnet vormt met name in de eerstkomende jaren nog een belemmering voor een grootschalige omschakeling naar een aardgasvrije warmtevoorziening. Wel willen we natuurlijke momenten zoveel mogelijk aangrijpen om woningen en gebouwen aardgasvrij te maken. Daarnaast verzamelen we kennis over technieken, organisatie en financiering.

Naast de woningen richten we ons op de verduurzaming van de gebouwen in de toeristische sector als onderdeel van een totaalaanpak voor een duurzamer toerisme. Dit past in de regionale ontwikkelstrategie: in het uitvoeringsprogramma Middengebied Zuid-Limburg (2019) is uitgesproken om Zuid-Limburg tot een **Green Destination** te ontwikkelen.

De ambitie is dat de toeristische sector het warmteverbruik in de periode tot 2030 met ten minste 20% reduceert (ten opzichte van het peiljaar 2020). Dit geldt voor de gebouwen in zowel de commerciële dienstverlening (hotels, vakantieparken, winkels etc.) als de publieke dienstverlening (openbare sport- en recreatievoorzieningen bedoeld voor toerisme).

We hebben ook aandacht voor de verduurzaming van het overige commerciële en maatschappelijke vastgoed. Hiervoor zal het beschikbare wettelijk instrumentarium leidend zijn. Dit biedt voldoende handvatten om ook deze gebouweigenaren (c.q. de gemeente) te stimuleren om energiebesparende maatregelen te nemen.

We aan ervan uit dat er geen grootschalige warmtenetten in Valkenburg aan de Geul worden aangelegd, tenzij marktpartijen hier initiatief voor nemen. Kleinschalige warmtenetten voor blokken van woningen, appartementen of gebouwen zijn mogelijk wel kansrijk. Koppelkansen, zoals de vervanging van riolering, willen we aangrijpen om de aanleg van warmtenetten te stimuleren.

We gaan ervan uit dat duurzame gassen zoals groene waterstof en biogas voor 2030 niet kunnen worden ingezet als vervanger van aardgas. Ook na die tijd is de inzet van deze gassen nog erg onzeker.

De door de rijksoverheid voorgestelde wijk-voor-wijkaanpak vinden we vooralsnog niet geschikt voor Valkenburg aan Geul. Een dergelijke aanpak past vooral bij gemeenten die grootschalige warmtenetten willen ontwikkelen of waar andere wijkgerichte opgaves aan de energietransitie worden gekoppeld. Dat is in Valkenburg aan de Geul niet het geval. Ook zijn er voor een wijk- of buurtgerichte aanpak nog te veel technische, organisatorische en financiële onzekerheden. We vinden het belangrijk dat in alle wijken en buurten initiatieven worden gestimuleerd en inwoners, ondernemers, woningcorporaties en andere betrokken partijen worden geactiveerd. Inwoners en ondernemers bepalen zelf het tempo.

6.2 Nadere uitwerking strategie

Om de gestelde ambities te kunnen realiseren volgen we een aanpak over drie sporen:

- Spoor A: een duurzame toeristische sector
- Spoor B: een duurzame woning
- Spoor C: koppelkansen benutten

In de onderstaande paragrafen zijn de drie sporen nader toegelicht. In de hoofdstukken 7 t/m 9 is voor ieder spoor de uitvoeringsstrategie uitgewerkt.

6.2.1 Spoor A: een duurzame toeristische sector

De ambitie voor de toeristische sector is om in 2030 ten minste 20% minder warmte te verbruiken (ten opzichte van het peiljaar 2020). Deze ambitie kan worden gerealiseerd door de panden te isoleren en eventueel aan te sluiten op een alternatieve warmtebron. De gemeente gaat, samen met onder andere de sector, inwoners en experts, in 2022 en 2023 aan de slag met het opstellen van een gemeentelijke visie Vrijetijdseconomie 2035. De voorliggende Transitievisie Warmte wordt een van de bouwstenen voor een toekomstbestendige vrijetijdseconomie. Vervolgens maken de gemeente, de ondernemers in de sector en de betrokken brancheorganisaties gezamenlijk een uitvoeringsplan. In dit uitvoeringsplan krijgen gebouweigenaren op een gedetailleerde manier handelingsperspectief voor enerzijds isoleren en anderzijds aardgasvrij maken. Sommige maatregelen zijn ook afdwingbaar en de gemeente zal het instrumentarium van vergunningverlening en handhaving waar nodig inzetten.

Ondernemers worden waar mogelijk ondersteund en financieel de weg gewezen. Via een intensieve communicatie- en participatiestrategie betrekken we alle ondernemers bij de aanpak. Dit doen we bij voorkeur samen met Koninklijke horeca Nederland, RECON HISWA, de Bedrijveninvesteringszone, Visit Zuid-Limburg en andere koepelpartijen. We koppelen de verduurzaming van de gebouwen aan andere ontwikkelingen en opgaves waar de ondernemers voor staan, zodat het onderdeel van een totaalaanpak wordt.

De twintig grootste energieverbruikers verdienen daarbij speciale aandacht. Hier kan de grootste winst worden geboekt en deze ondernemers kunnen tevens een voorbeeld zijn voor de andere bedrijven in de sector. Hetzelfde geldt voor het gemeentelijke vastgoed. Het verduurzamen hiervan kan ondernemers in de toerismesector stimuleren om zelf ook aan de slag te gaan.

We verbinden de aanpak aan natuurlijke momenten: op het moment dat een pand bijvoorbeeld van eigenaar verwisselt, wordt de nieuwe eigenaar op een actieve manier gestimuleerd om het pand te verduurzamen. Onderdeel hiervan is de inzet van banken en makelaars. We gaan met deze partijen in gesprek om hun rol nader te bepalen.

6.2.2 Spoor B: een duurzame woning

De ambitie is om minimaal 1.400 bestaande woningen zodanig te isoleren (en tegelijkertijd te ventileren) dat deze aan energielabel B voldoen. Ongeveer een derde hiervan zal door de woningcorporaties worden gedaan als onderdeel van de landelijke en lokale prestatieafspraken. Het overige deel betreft hoofdzakelijk particuliere woningeigenaren.

Handelingsperspectief voor particuliere woningeigenaren

Het natuurlijke tempo van de uitvoering van duurzaamheidsmaatregelen door particuliere woningeigenaren willen we versnellen door hen handelingsperspectief te geven. Hiervoor sluiten we aan op het Nationale Isolatieprogramma. Lokaal geven we hier invulling aan door de kracht van de kennis en ervaring van de woningcorporaties, de gemeente en marktpartijen te bundelen en te versterken door middel van het opstellen van een gezamenlijk uitvoeringsplan. Zo kunnen bijvoorbeeld woningcorporaties een bijdrage leveren aan het verduurzamen van het gespikkeld bezit als ze hun eigen woningen aanpakken. De invulling van het uitvoeringsplan doen we in samenspraak met de regiogemeenten in het Heuvelland en de provincie Limburg.

We laten de woningeigenaren zien hoe ze stap voor stap hun woning kunnen isoleren, welke partijen ze daarbij kunnen inschakelen, hoeveel het kost, hoeveel het oplevert en welke financieringsmogelijkheden en subsidies er zijn. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van ‘menukaarten’ per woningtype. In deze Transitievisie Warmte hebben we alvast een basisversie van het handelingsperspectief uitgewerkt, zie het volgende hoofdstuk.

Via een continue intensieve communicatie- en participatiestrategie betrekken we de woningeigenaren bij de aanpak en de mogelijkheden die er zijn om zelf stappen te zetten met de verduurzaming van de woning. We verbinden de aanpak aan natuurlijke momenten: als een woning bijvoorbeeld van eigenaar verwisselt, wordt de nieuwe eigenaar op een actieve manier gestimuleerd om de woning te isoleren en eventueel aardgasvrij te maken. We gaan met banken en makelaars in gesprek om hun rol hierbij nader te bepalen.

Daarnaast biedt de gemeente sinds juli 2021 de starterslening aan, om starters op de woningmarkt te helpen bij de aankoop van een eerste woning. Bij het afsluiten van deze lening kan de gemeente de gebruikers van deze regeling actief informeren over energiebesparende en duurzame-energieopwekkende maatregelen.

Project Verduurzaam je huis

We verwachten dat alleen het bieden van handelingsperspectief onvoldoende is om de gestelde ambitie te realiseren. Daarom willen we een deel van de particuliere woningeigenaren verder ontzorgen en daarvoor starten we het project Verduurzaam je huis. Dit project richt zich op het isoleren van de woning (en deze te voorzien van goede ventilatie). De woningeigenaar wordt niet alleen ondersteund met gericht technisch advies en een geselecteerde marktpartij, maar ook met een toegankelijke duurzaamheidslening. Resultaat van de aanpak is dat de woningen a) energiezuiniger worden, b) comfortabeler worden, c) gereed worden gemaakt om op termijn aardgasvrij te worden en deze d) een lagere energierekening krijgen. In eerste instantie starten we met een pilot voor circa 50 woningen. Als de pilot succesvol is, schalen we verder op.

Aanpak energiearmoede

Door de stijgende energieprijzen krijgen steeds meer huishoudens te maken met energiearmoede. Deze huishoudens geven we extra ondersteuning. Hiervoor volgen we de aanpak van de rijksoverheid. De rijksoverheid stelt gericht middelen beschikbaar om de energielasten van huishoudens met energiearmoede te verlagen. De gemeente zet dit budget in voor verduurzamingsmaatregelen in de betreffende woningen om de energielasten structureel te verlagen. Daarnaast ontvangen huishoudens onder 120% sociaal minimum een eenmalige tegemoetkoming voor de energiekosten van de samenwerking Sociale zaken Maastricht Heuvelland.

6.2.3 Spoor C: koppelkansen benutten

Bij ruimtelijke (gebieds)ontwikkelingen ontstaan er vaak kansen om woningen en gebouwen te verduurzamen. We zien ruimtelijke ontwikkeling daarom als natuurlijk moment en koppelkans voor de warmtetransitie en hebben de ambitie om deze koppelkansen zoveel mogelijk te benutten. Voorbeelden van kansrijke ruimtelijke ontwikkelingen zijn:

- Renovatie of sloop/nieuwbouw van woningen door een woningcorporatie
- Vervanging riolering, wegen of herinrichting van openbare ruimte
- Nieuwbouw van een groot gebouw (bijvoorbeeld een school)
- Renovatie van een hotel, winkelcentrum of kantoorlocatie

Dergelijke projecten bieden een kans om ook in de directe omgeving aan het werk te gaan – zij het om de isolatietoestand van gebouwen te verbeteren, op grotere schaal warmtepompen in te kopen of om een collectieve warmtevoorziening te realiseren. Daarnaast geeft een ruimtelijke ontwikkeling reuring en gaan bewoners en betrokken professionele partijen op een andere manier naar het gebied kijken. Met vernieuwd perspectief en draagkracht binnen het gebied kunnen maatregelen in het kader van de warmtetransitie in de ontwikkelingen worden geïntegreerd.

De analyse in de paragrafen 4.2 en 4.3 geeft een aantal voorbeelden van kansrijke gebieden waar enerzijds de woningcorporaties een forse woningverbeteringsopgave hebben en anderzijds de gemeente met de riolering en het openbaar gebied aan de slag moet. Dit zijn tevens locaties met veel projectmatig gebouwde woningen uit de jaren ’70 en ’80, met veel rijtjeswoningen en uniform qua bouwstijl. De koppelkans is hier tweeledig: 1) de isolatie van de corporatiewoningen kan mogelijk worden gecombineerd met de aanleg van een collectieve warmtevoorziening, in de vorm van een warmtenet gevoed door bodemwarmte, waardoor de woningen gelijk aardgasvrij kunnen worden gemaakt, en 2) de woningen van de particuliere woningeigenaren in de omgeving kunnen meeliften met de verduurzaming van de corporatiewoningen.

We willen iedere ruimtelijke (gebieds)ontwikkeling van zowel de gemeente als woningcorporaties, private partijen en nutsbedrijven toetsen op mogelijke koppelkansen. Daarvoor volgen we een Stappenplan locatiegerichte aanpak. Als in het gebied kansrijke koppelkansen liggen, start een participatietraject en wordt samen met bewoners, eventueel ondernemers en professionele betrokkenen een (buurt)uitvoeringsplan opgesteld.

6.3 Rol gemeente en andere partijen

Gemeente Valkenburg aan de Geul

Als gemeente voeren we regie in de warmtetransitie. We stellen deze visie op, brengen partijen bij elkaar, starten verkenningen en zorgen voor coördinatie op de uitvoeringsplannen die de komende jaren gemaakt gaan worden. De gemeente richt zich met name op de regie van het proces (procesregisseur) en het waar

Warmtewet 2.0

De huidige warmtewet wordt herzien en verwacht wordt dat de nieuwe warmtewet (Wet collectieve warmtevoorziening) in 2023 in werking treedt, en mogelijk pas later. Deze wetsaanpassing heeft aanzienlijke gevolgen voor de marktordening en de positie van gemeenten. Als gemeente kunnen we met de nieuwe wet warmtekavels aanwijzen en warmtebedrijven selecteren. Zo kunnen we sturen op de ontwikkeling van warmtenetten.

Een warmtekavel is een gebiedsafbakening waarbinnen zich wijken/gebouwen bevinden waarvoor de gemeenten collectieve warmte overweegt. De gemeente krijgt de bevoegdheid om per warmtekavel een warmtebedrijf aan te wijzen. Het warmtebedrijf heeft de wettelijke taak om een collectief warmtesysteem binnen het warmtekavel tegen zo efficiënt mogelijke kosten met een duurzame en betrouwbare kwaliteit te realiseren. Het warmtebedrijf moet ook de gemeente ondersteunen bij het maken van een uitvoeringsplan voor de uitrol van collectieve warmtesystemen en wordt verantwoordelijk voor de verduurzaming en leveringszekerheid van het warmtesysteem.

De gemeente moet op dat moment ook de eigen rol in het warmtebedrijf bepalen. We kunnen ervoor kiezen om alles aan de markt over te laten of zelf in het warmtebedrijf te stappen. Ook zijn constructies als een coöperatief warmtebedrijf denkbaar waarbij ook inwoners eigenaar zijn. Welke rol het best bij Valkenburg aan de Geul past, wordt de komende jaren verder uitgewerkt.

mogelijk koppelen van de warmtetransitie aan de ontwikkeling van de toeristische sector, andere ruimtelijke of sociaal-economische opgaves van de gemeente of andere betrokken partijen (integrale regisseur). Concreet betekent dit dat de gemeente vooral inwoners, ondernemers en andere betrokken partijen aan elkaar verbindt, belangen zorgvuldig afweegt en initiatief stimuleert.

Er is nog geen juridische doorzettingsmacht voor de Nederlandse gemeenten in relatie tot de energietransitie. De keuze voor een warmtealternatief kan (op dit moment) niet worden afgedwongen bij inwoners na een gedegen proces (participatie en technisch onderzoek). De gemeenten proberen zo veel mogelijk initiatief te stimuleren, maar uiteindelijk zal er (waarschijnlijk) meer nodig zijn om de doelstellingen te behalen. Naar verwachting krijgen gemeenten in de toekomst bevoegdheid om aan te geven dat een wijk op een bepaalde datum van het aardgasnet wordt afgesloten. Dit instrument is nu echter nog niet in wet- en regelgeving verankerd en het is onbekend wanneer dit wel het geval zal zijn. Tot het moment dat het afsluiten in wet- en regelgeving is verankerd, is het alleen mogelijk om door middel van verleiding inwoners over te laten stappen op een verwarmingssysteem zonder aardgas.

Woningcorporaties

De woningcorporaties staan aan de lat voor de verduurzaming van hun eigen woningbestand. In de landelijke prestatieafspraken is vastgelegd dat in 2030 alle corporatiewoningen gemiddeld voldoen aan energielabel A. De woningcorporaties werken mee aan het uitwerken van de buurtuitvoeringsplannen en leveren inbreng in de vorm van kennis op met name technisch en financieel vlak. In 2050 dienen alle corporatiewoningen te voldoen aan de Standaard voor woningisolatie.

Enexis

Als beheerder van het gas- en elektriciteitsnet levert Enexis kennis over de benodigde aanpassingen van haar infrastructuur voor aardgasvrije warmteoplossingen. Enexis werkt mee aan het opstellen van (wijk) uitvoeringsplannen. Enexis toetst of voorgenomen warmteoplossingen uitvoerbaar zijn binnen de beschikbare netwerkcapaciteit.

Woning- en gebouweigenaren

De te treffen verduurzamingsmaatregelen vinden voor het overgrote deel achter de voordeur van woning- en gebouweigenaren plaats. Hun rol bij het opstellen van (wijk)uitvoeringsplannen en het vervolg daarop is cruciaal. Woning- en gebouweigenaren kunnen hun inbreng bij de planvorming leveren door mee te doen aan bijvoorbeeld een klankbordgroep. Daarnaast kunnen de inwoners een rol krijgen in het ontplooien van buurtinitiatieven en het bedenken van een plan om hun buurt te isoleren of aardgasvrij te maken.

Ondernemers

Niet alle ondernemers zijn gebouweigenaren, maar zij kunnen als huurder wel invloed uitoefenen op de verduurzaming van hun pand. Zij kunnen samen met de pandeigenaar maatregelen treffen om hun energielasten te laten dalen en hun warmteverbruik te verminderen. Split-incentiveoplossingen bieden hier een win-winkans.

Huurdersbelangenverenigingen

Huurders hebben zeggenschap over wat er in hun woning gebeurt zodra de corporatie duurzaamheidsmaatregelen wil nemen. Draagvlak bij de huurders is essentieel om de uitvoering van de maatregelen door de woningcorporatie soepel te laten verlopen. De huurdersbelangenverenigingen vormen een schakel tussen de huurders en de woningcorporaties en kunnen helpen om het draagvlak bij huurders te vergroten.

Dorpsraden en sociale netwerken

Inwonersverenigingen en sociale netwerken kunnen worden ingezet om de inwoners te betrekken. De rol van en het draagvlak bij de inwoners en gebouweigenaren kan worden vergroot door bij de wijkuitvoeringsplannen breder dan alleen naar de warmtetransitie te kijken en ook andere buurtverbeteringen ter hand te nemen.

Energieloket

Het energieloket beschikt over veel technische en financiële kennis over het verduurzamen van woningen. Het energieloket heeft contact met inwoners en ondernemers waardoor ze met lokale kennis (actief) kunnen bijdragen aan buurtinitiatieven en uitvoeringsplannen.

7. Uitvoeringstrategie duurzame toeristische sector (spoor A)

7.1 Stap 1: overeenkomst met de sector

In 2022 gaan we in gesprek met de ondernemers en brancheorganisaties in de toeristische sector en bepalen we samen hoe de gestelde ambitie voor de periode tot 2030 gerealiseerd kan worden. We streven ernaar om dit in de vorm van afspraken vast te leggen in een overeenkomst. Dit kan een intentieovereenkomst, een Green Deal, of een andersoortige overeenkomst zijn. Deze overeenkomst hoeft niet op zichzelf te staan, maar kan onderdeel uitmaken van een pakket afspraken in het kader van de nog op te stellen gemeentelijke visie Vrijetijdseconomie 2035 (naar verwachting in 2023 klaar). De overeenkomst kan helpen invulling te geven aan de verdere ontwikkeling naar een Green Destination en emissieloze regio.

De toeristische sector bestaat uit een groot aantal ondernemers en aanverwante organisaties. We zijn ons ervan bewust dat het vrijwel zeker niet mogelijk is om met al deze partijen afspraken te maken. We richten ons daarom primair op de sleutelspelers; dit zijn de twintig grootste warmteverbruikers en de brancheorganisaties.

7.2 Stap 2: opstellen gezamenlijk uitvoeringsplan

In 2023 maken de gemeente, de ondernemers in de sector en de betrokken brancheorganisaties, plus eventueel banken en makelaars, gezamenlijk een uitvoeringsplan. In dit uitvoeringsplan geven we gebouweigenaren op een gedetailleerde manier handelingsperspectief voor enerzijds isoleren en anderzijds aardgasvrij maken. Ondernemers worden geholpen, waar mogelijk ontzorgd en financieel de weg gewezen. Dit moet ondernemers verleiden om aan de slag te gaan met de verduurzaming van hun pand.

De partijen die bij het opstellen van deze Transitievisie Warmte zijn betrokken, hebben de volgende suggesties voor uitvoeringsmaatregelen gedaan:

- Betrek de ondernemers via een intensieve communicatie- en participatiestrategie. Zet daarvoor met name mensen uit de eigen sector in (ambassadeurs) en vitaliteitsmanagers. Laat de ondernemer zien wat de betekenis van het verduurzamen van hun pand is voor de toekomstwaarde van hun bedrijf.
- Geef heldere informatie over de kosten, mogelijkheden voor financiële ondersteuning en de opbrengsten van de verduurzamingsmaatregelen.
- Kijk bij vergunningsaanvragen naar plannen en stuur een energieadviseur naar de ondernemer toe.
- Maak gebruik van natuurlijke momenten: op het moment dat een pand bijvoorbeeld van eigenaar verwisselt, stimuleert de bank of de makelaar de nieuwe eigenaar om het pand te verduurzamen.

Er is reeds een gespreksleidraad voor het betrekken van individuele ondernemers opgesteld om hen te stimuleren om hun pand te verduurzamen, zie BIJLAGE 8. Deze kan onderdeel van de uitvoeringsmaatregelen worden.

7.3 Stap 3: uitvoeren van maatregelen uit uitvoeringsplan

Nadat het uitvoeringsplan is opgesteld, moeten de overeengekomen maatregelen in de daarop volgende periode (vanaf 2024) worden uitgevoerd. De grootste taken liggen bij de ondernemers in de toeristische

sector op het moment dat zij daadwerkelijk hun pand gaan verduurzamen. De gemeente ondersteunt de ondernemers waar mogelijk en zet zich, samen met de brancheorganisaties, in voor uitvoering van de communicatie- en participatieactiviteiten.

7.4 Stap 4: inzetten instrumentarium vergunningverlening en handhaving

De gemeente heeft de beschikking over een aantal instrumenten in het spoor van vergunningverlening en handhaving waarmee zij de eigenaren van gebouwen kan dwingen om energiebesparende maatregelen te treffen. Zo moeten grote bedrijven volgens de landelijke informatie- en energiebespaarplicht (op grond van het Activiteitenbesluit milieubeheer) energiebesparende maatregelen die binnen 5 jaar kunnen worden terugverdiend, **doorvoeren**. In BIJLAGE 2 is een overzicht gegeven van de beschikbare instrumenten.

7.5 Organisatie en rolverdeling

De gemeente brengt de ondernemers en betrokken brancheorganisaties en overige partijen bij elkaar en faciliteert het proces. Ook kan de gemeente vitaliteitsmanagers en energiecoaches inzetten. De gemeente streeft ernaar om de verduurzaming van de panden in de sector zoveel mogelijk te koppelen aan andere opgaves waar de sector voor staat. Voor de uitvoering van de verduurzamingsmaatregelen staan de gebouweigenaren en ondernemers aan de lat, en de gemeente waar het publiek vastgoed betreft.

7.6 Financiering en capaciteit

De uitvoering van spoor A gaat niet zonder de inzet van capaciteit van de gemeente. Hieronder is een globale inschatting gemaakt van de benodigde inzet, onderverdeeld in gevraagde ambtelijke capaciteit en out-of-pocketkosten voor externe advisering. Hierbij is mede gebruikgemaakt van het onderzoek uit september 2020 van de Raad voor het openbaar bestuur (ROB) naar de **uitvoeringskosten voor het Klimaatakkoord**.

De globale inschatting voor spoor A is weergegeven in de onderstaande tabel. In BIJLAGE 7 is een totaaloverzicht van de uitvoeringskosten opgenomen.

Jaar	Activiteit	Aantal fte (schaal 11)	Out-of-pocketkosten extern advies
2023	Overeenkomst met de sector Opstellen uitvoeringsplan	1 - 1,2 fte	€ 50.000
2024 t/m 2025	Uitvoeren uitvoeringsplan TVW 1.0	1,2-1,5 fte (per jaar)	
	Communicatieactiviteiten (via inhuur)		€ 50.000 (per jaar)
2026 t/m 2030	Uitvoeren uitvoeringsplan TVW 1.0	0,8-1,2 fte (per jaar)	
	Communicatieactiviteiten (via inhuur)		€ 25.000 (per jaar)

8. Uitvoeringstrategie duurzame woning (spoor B)

8.1 Onderdeel 1: pilot Verduurzaam je huis

De pilot Verduurzaam je huis start in 2022 en richt zich op het isoleren van de woning (en deze te voorzien van goede ventilatie). Voor de pilot is een projectplan opgesteld. Verduurzaam je huis ontzorgt inwoners bij het isoleren van hun woning, gefinancierd met een duurzaamheidslening van de gemeente Valkenburg aan de Geul.

De gemeente Valkenburg aan de Geul start in eerste instantie een pilotproject met ongeveer 50 woningen. De pilot loopt in de periode van 1 oktober 2022 tot en met 1 oktober 2024 met een tussentijdse evaluatie. Als de pilot succesvol is, kan besloten worden om het project verder uit te rollen. Het projectplan heeft als doel:

- Particuliere woningeigenaren te ontzorgen bij het isoleren van hun woning (en deze te voorzien van goede ventilatie) zodat de woningen a) energiezuiniger worden, b) comfortabeler worden, c) gereed worden gemaakt om op termijn aardgasvrij te worden en d) leiden tot een lagere energierekening.
- Ervaringen opdoen én leren, zowel op technisch, organisatorisch als op financieel gebied. Door communicatief aandacht te besteden aan (een deel van) de geïsoleerde woningen (als onderdeel van het nog op te stellen communicatie-aanpak), kunnen ook andere inwoners geïnspireerd worden om hun woning te verduurzamen.

Het project bestaat uit twee hoofdcomponenten:

1. Ontzorging voor het isoleren van de woning

De woning wordt gescand door een geselecteerde serviceprovider, die vervolgens de isolatie- en ventilatiemaatregelen die passen bij de woning aanbrengt. Eventueel kan de woningeigenaar ook aanvullende verduurzamingsmaatregelen laten treffen, zoals installatie van zonnepanelen of een warmtepomp. In juli 2022 is Susteen Nederland B.V. als serviceprovider gecontracteerd. Susteen is hoofdaannemer en enig aanspreekpunt voor de gemeente. Zij zoeken bij voorkeur lokale (onder)aannemers die de uitvoering ter hand nemen met aansturing en coördinatie door Susteen.

2. Gemeentelijke duurzaamheidslening

De kosten van de isolatie- en ventilatiemaatregelen kan de deelnemer met eigen geld voldoen, óf hij kan daarvoor een gemeentelijke duurzaamheidslening specifiek voor het Verduurzaam je huis-project afsluiten. Het beheer en de uitvoering van de duurzaamheidslening wordt uitbesteed aan het Stimuleringsfonds Volkshuisvestiging (SVn). De kosten van SVn worden volledig gedekt door het rentetarief dat de deelnemer betaalt over de duurzaamheidslening. De gemeente heeft een budget (subsidieplafond) van € 1.000.000 voor het ‘vullen’ van de duurzaamheidslening. Deze gelden worden gedurende de looptijd van de duurzaamheidsleningen door de deelnemers terugbetaald.

Het projectplan is op 6 juli 2021 door het college B en W van de gemeente Valkenburg aan de Geul vastgesteld. De actuele versie van het projectplan is beschikbaar bij de gemeente.

8.2 Onderdeel 2: handelingsperspectief voor particuliere woningeigenaren

Met het pilotproject Verduurzaam je huis stimuleren we een kleine groep woningeigenaren om hun woning te isoleren en daarmee deels aardgasvrij-gereed te maken. Om de gestelde ambitie te realiseren, is het echter nodig dat een grote groep woningeigenaren initiatief neemt, zonder ondersteuning van dit pilotproject. Deze grote groep particuliere woningeigenaren kan worden gestimuleerd door het geven van handelingsperspectief.

Nationaal Isolatieprogramma

Begin 2022 heeft het Rijk het Nationaal Isolatieprogramma gelanceerd. Het doel van dit programma is om 2,5 miljoen woningen te isoleren in de periode tot en met 2030. De nadruk ligt daarbij op de 1,5 miljoen slecht geïsoleerde woningen (label E, F en G). Hiervoor stelt het Rijk vier miljard euro beschikbaar. In het kader van de lokale (collectieve) aanpak kunnen gemeenten meerjarige plannen indienen, die aansluiten op de Transitievisie Warmte en bewonersinitiatieven en zich zoveel als mogelijk richten op het verbeteren van woningen met de slechtste labels. Daarnaast is het programma bedoeld om individuele woningeigenaren te stimuleren met aantrekkelijke, laagdrempelige, breed toegankelijke financiering en subsidie en met een landelijke communicatiecampagne en het platform www.verbeterjehuis.nl.

Hoe de uitvoering van het programma gaat werken en wat er precies van de gemeenten wordt verwacht, is nog niet bekend. Zodra de uitvoeringskaders bekend zijn, sluit de gemeente Valkenburg aan de Geul aan bij het Nationale Isolatieprogramma. De onderstaande uitvoeringsstrategie is naar verwachting reeds in lijn met het nationale programma, maar zal op sommige punten mogelijk moeten worden uitgebreid of aangescherpt.

Lokale en regionale samenwerking

In 2023 werken de gemeente, de woningcorporaties, het energieloket en overige relevante partijen dit handelingsperspectief voor woningeigenaren uit in een gezamenlijk gemeentebreed uitvoeringsplan. Hierbij trekken we samen op met andere Heuvelland-gemeenten en de provincie. Met ondersteuning van een provinciale subsidieregeling werken de gemeenten samen een aanpak uit voor 1) eigenaren van monumentale en karakteristieke panden, 2) verenigingen van eigenaren (vve's), 3) verduurzaming woningen bij aankoop en 4) een overkoepelende publiekscampagne voor verduurzaming van particuliere woningen.

Uitvoeringsplan

Het uitvoeringsplan is met name gericht op 'no regret'-maatregelen (geen spijt) voor het isoleren van woningen, met een doorkijk naar aardgasvrij, en stimuleert woningeigenaren om zelf maatregelen te treffen op een voor hen passend moment. Het uitvoeringsplan beschrijft per woningtype welke verduurzamingsmaatregelen kunnen worden genomen, op welk moment, welke financieringsmogelijkheden (subsidies, leningen) er op dat moment zijn en welke partijen kunnen worden ingezet. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van menukaarten per woningtype. De mergelwoningen verdienen hierbij speciale aandacht. De aanpak van het pilotproject Verduurzaam je huis kan als startpunt voor dit uitvoeringsplan worden gebruikt. In het plan houden we rekening met de verplichting om na 2026 een hybride warmtepomp aan te schaffen bij vervanging van de cv-ketel. We onderzoeken onder meer met Enexis of het elektriciteitsnet deze omschakeling aankan.

In het uitvoeringsplan sluiten we aan op natuurlijke momenten. Op het moment dat een woning bijvoorbeeld van eigenaar verwisselt, wordt de nieuwe eigenaar op een actieve manier gestimuleerd om de woning

te isoleren en eventueel aardgasvrij te maken. We streven ernaar om banken, makelaars, installateurs, aannemers en eventuele andere (markt)partijen te laten aansluiten bij de uitvoeringsmaatregelen. Ook de gemeente kan bij het verstrekken van startersleningen de gebruikers van de regeling actief informeren over energiebesparende en duurzame-energieopwekkende maatregelen.

Een cruciaal onderdeel van het uitvoeringsplan is het communicatie- en participatieplan. Via een continue intensieve communicatie- en participatiestrategie betrekken we de woningeigenaren bij de aanpak en de mogelijkheden die er zijn om zelf stappen te zetten met de verduurzaming van de woning. Samenwerking met de RES-regio, het energieloket en eventuele andere platforms vormt daarbij een belangrijke schakel.

Het opstellen van een uitvoeringsplan verloopt via de onderstaande vier stappen:

Stap 1: analyse

De eerste stap bestaat uit een analyse van de bestuurlijke, financiële en technische kaders en de fysieke en sociale kenmerken van de buurten. Het vormt de onderbouwing voor een bestuurlijke opdracht om een uitvoeringsplan op te stellen.

Stap 2: projectplan

Op basis van de analyse kan een projectplan, startnotitie of principenota worden opgesteld. Hierin wordt het proces vastgelegd om tot een uitvoeringsplan te komen.

Stap 3: opstellen uitvoeringsplan

Vervolgens kan het uitvoeringsplan worden opgesteld. Het opstellen van een uitvoeringsplan vraagt om keuzes langs verschillende sporen: bestuurlijk, juridisch, ruimtelijk, communicatief, technisch en financieel. Voor elk van deze sporen zijn in dit stappenplan nuttige bronnen opgenomen die meer informatie geven.

Stap 4: vaststellen

De laatste stap is het vaststellen van het uitvoeringsplan door het college van burgemeester en wethouders.

Uitvoering

Nadat het plan is opgesteld, start de uitvoering. Voor de gemeente zal deze met name bestaan uit communicatie- en participatieactiviteiten waarmee woningeigenaren worden geactiveerd om aan de slag te gaan. De verdere uitvoering ligt in handen van de woningeigenaren en de betrokken (markt)partijen.

8.3 Onderdeel 3: aanpak energiearmoede

Voor de aanpak van energiearmoede volgt de gemeente de aanpak van de rijksoverheid. De rijksoverheid stelt via specifieke uitkeringen middelen beschikbaar om de energielasten van huishoudens met energiearmoede te verlagen. Voor een deel wordt dit geld direct aan de doelgroep uitgekeerd en voor een ander deel wordt dit ingezet om verduurzamingsmaatregelen in de woningen te treffen en zo de energielasten structureel te verlagen.

De gemeente verdeelt de aanpak van de verduurzaming van de woningen in twee fases:

Fase 1: een brede universele aanpak

1. Opleiden energiecoaches door de Woonwijzerwinkel Limburg (WWWL)
   Om huishoudens maatregelen te bieden die passen bij hun woning, wordt gewerkt met energiecoaches. Zij worden opgeleid om samen met de bewoners de woning na te lopen en te kunnen bepalen welke kleine energiebesparende maatregelen directe lastenvermindering met zich meebrengen.

2. Bezoek energiecoaches woningen
   De energiecoaches lopen samen met de bewoners de woning na. Er wordt een potentie- en gedragsonderzoek inzake energiebesparing uitgevoerd. Daarnaast kan er directe hulp worden geboden bij het installeren van twee kleine energiebesparende maatregelen. Overige energiebesparende maatregelen worden door de energiecoach besteld.

3. Ontvangen energiebesparende maatregelen (eventueel installatiebezoeken)
   Huishoudens ontvangen enkele weken later de energiebesparende maatregelen. Deze kunnen door de bewoners zelf worden geïnstalleerd. Indien men hulp wenst bij de installatie is er de mogelijkheid om een nieuwe afspraak met een energiecoach in te plannen.

Fase 2: een specifieke ondersteuning waar dit het meest nodig is

1. Evaluatie resultaten energiecoaches
   De resultaten van de huisbezoeken door de energiecoaches worden geëvalueerd en er wordt onderzocht waar meer ondersteuning nodig is.

2. Inzet restantbudget
   Na de evaluatie wordt bezien hoe het resterende budget optimaal ingezet kan worden. Hieruit kunnen tevens grotere ingrepen worden bekostigd, zoals vervanging van witgoed of het isoleren van de woningschil.

8.4 Wat kunnen woningeigenaren nu al doen?

Woningeigenaren kunnen nu al veel doen om hun woning te isoleren en klaar te maken voor een aardgasvrije toekomst. Ook bestaat er al een scala aan mogelijkheden voor technische hulp, bijvoorbeeld via de website van de gemeente, en financiële ondersteuning, bijvoorbeeld via landelijke duurzaamheidsleningen of subsidies. Ook marktpartijen benaderen regelmatig inwoners met bijvoorbeeld installatiediensten. Toch blijft het voor woningeigenaren vaak lastig om een goed plan te maken voor de benodigde maatregelen, een goede aannemer of installateur te vinden en de financiering te regelen.

Het is belangrijk dat woningeigenaren op een onafhankelijke manier geïnformeerd worden over de mogelijkheden en kansen die nu al beschikbaar zijn. In BIJLAGE 3 is een kort overzicht opgenomen van de maatregelen die inwoners nu al kunnen treffen. Voor een uitgebreid overzicht zie **www.milieucentraal.nl**.

Bestaande financieringsregelingen

Op dit moment worden subsidieregelingen en een groot aantal wetten herzien die van grote invloed zijn op de warmtetransitie (onder meer de Warmtewet, Elektriciteitswet, Wet markt en overheid, Wet toezicht financiële markten en diverse belastingwetten). Dit kan gevolgen hebben voor de rol van de gemeente in de warmtetransitie en voor de betaalbaarheid van maatregelen. Voor eigenaren van woningen en gebouwen zullen er de komende jaren andere vormen van financiering beschikbaar komen.

Voor woning- en gebouweigenaren bestaan er op dit moment (september 2022) al verschillende mogelijkheden voor financiële ondersteuning, zowel in de vorm van subsidies als duurzaamheidsleningen. Dit zijn onder andere:

- **Investeringssubsidie duurzame energie en energiebesparing (ISDE)** via RvO (particuliere woningeigenaren): subsidie voor het treffen van isolatiemaatregelen, aansluiting op een warmtenet of de aanschaf van een warmtepomp of zonneboiler.

- **Stimuleringsregeling aardgasvrije huurwoningen (SAH)** via RvO (woningcorporaties, particuliere verhuurders en institutionele beleggers): subsidie voor de aansluiting van huurwoningen op een extern warmtenet. De subsidie is zowel voor aanpassingen in de woningen als voor de aansluitkosten op het warmtenet.
- Energiebespaarlening via het Nationaal Warmtefonds (particuliere woningeigenaren en vve's): dit biedt langjarige financiering tegen een aantrekkelijke rente voor woningeigenaren en verenigingen van eigenaars (vve's) voor de verduurzaming van woningen.
- Stimuleringsleningen Duurzaam thuis van de provincie Limburg (particuliere woningeigenaren, particuliere huurders): langjarige financiering tegen aantrekkelijke rente voor het treffen van energiebesparende, duurzame-energie-opwekkende én levensloopbestendigheidsmaatregelen.

8.5 Monitoring

In het uitvoeringsplan werken we een methode uit waarmee we kunnen volgen of de warmtetransitie op schema ligt, hoeveel woningen al voldoende zijn geïsoleerd en aardgasvrij zijn gemaakt.

8.6 Organisatie en rolverdeling

De gemeente voert het pilotproject Verduurzaam je huis uit. Voor het uitwerken van het handelingsperspectief werkt de gemeente samen met de woningcorporaties, het energieloket en marktpartijen (installateurs, banken, makelaars, etc.). Deze partijen worden vervolgens ingezet voor de communicatie- en participatie-activiteiten. Voor de uitvoering van de verduurzamingsmaatregelen staan de woningeigenaren aan de lat.

8.7 Financiering en capaciteit

Project Verduurzaam je huis (onderdeel 1)

De globale inschatting van de kosten en inzet voor het project Verduurzaam je huis zijn, overeenkomstig het projectplan, weergegeven in de onderstaande tabel. In BIJLAGE 7 is een totaaloverzicht van de uitvoeringskosten opgenomen.

Jaar	Activiteit	Aantal fte (schaal 11)	Out-of-pocketkosten extern advies
2022 t/m einde pilot	Exploitatiekosten pilot		€ 40.000 (voor duur van de pilot)
	Interne uren t.b.v. pilot	0,2 fte per jaar	
Onderstaande kosten zijn relevant als na evaluatie van de pilot het project wordt voortgezet			
t/m 2030	Exploitatiekosten		€ 20.000 (per jaar)*
	Interne uren	0,2 fte per jaar*	

** De kosten en inzet voor een vervolgproject Verduurzaam je huis zijn afhankelijk van de keuzes die gemaakt worden ten aanzien van de vorm en inhoud van het project*

Handelingsperspectief voor particuliere woningeigenaren (onderdeel 2)

De uitvoering van onderdeel 2 van spoor B gaat niet zonder de inzet van capaciteit van de gemeente. Hieronder is een globale inschatting gemaakt van de benodigde inzet. Hierbij is mede gebruik gemaakt van het onderzoek uit september 2020 van de Raad voor het openbaar bestuur (ROB) naar de **uitvoeringskosten voor het Klimaatakkoord**.

De globale inschatting van de kosten inzet voor onderdeel 2 van spoor B is weergegeven in de onderstaande tabel.

Jaar	Activiteit	Aantal fte (schaal 11)	Out-of-pocketkosten extern advies
2023	Opstellen uitvoeringsplan Samenwerking woningcorporaties/vve's	0,9 - 1,1 fte	€ 25.000 i.k.v. regionale subsidieregeling
2023 t/m 2030	Uitvoeren uitvoeringsplan Samenwerking woningcorporaties/vvve's Monitoren en herijken TVW	1,2 - 1,6 fte per jaar	€ 50.000 per jaar bijvoorbeeld voor inhuur communicatiemedewerker

Aanpak energiearmoede (spoor 3)

De uitvoeringskosten voor de aanpak van energiearmoede worden gedekt door de middelen die de rijksoverheid via specifieke uitkeringen ter beschikking stelt.

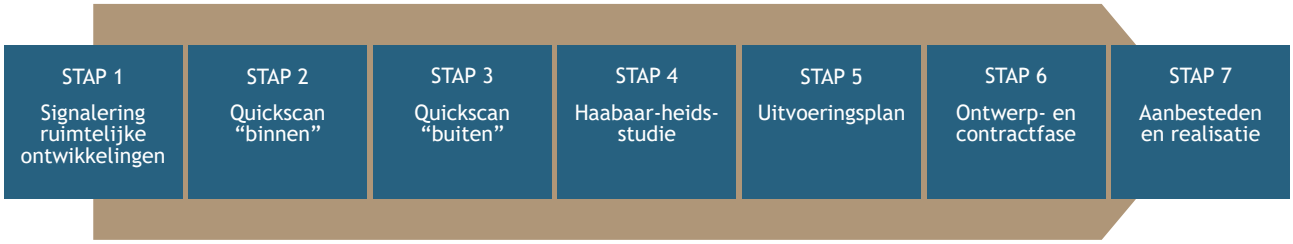
9. Uitvoeringstrategie koppelkansen benutten (spoor C)

9.1 Stappenplan locatiegerichte aanpak

Bij ruimtelijke (gebieds)ontwikkelingen ontstaan er vaak kansen om woningen en gebouwen te verduurzamen. We zien ruimtelijke ontwikkelingen daarom als natuurlijk moment en koppelkans voor de warmtetransitie en hebben de ambitie om deze koppelkansen zo veel mogelijk te benutten. We willen daarom iedere ruimtelijke (gebieds)ontwikkeling van zowel de gemeente als woningcorporaties, private partijen en nutsbedrijven toetsen op mogelijke koppelkansen. Daarvoor hebben we een Stappenplan locatiegerichte aanpak ontwikkeld.

Door het toepassen van deze aanpak gaat de gemeente Valkenburg aan de Geul op zoek naar een vliegwieleffect: de scope van (lopende) initiatieven wordt verbreed om de woningen en gebouwen in het betreffende gebied aardgasvrij of aardgasvrij-gereed te maken. FIGUUR 10 presenteert het stappenplan.

In BIJLAGE 4 is het volledige Stappenplan locatiegerichte aanpak toegevoegd en hierin worden de bovenstaande stappen nader toegelicht.

Figuur 10. Stappenplan locatiegerichte aanpak.

9.2 Organisatie

De gemeente voert het stappenplan uit en brengt, samen met de initiatiefnemer(s), de betrokken partijen bij elkaar als de locatieontwikkeling geschikt lijkt te zijn voor verdere verkenning. De gemeente heeft vervolgens de rol van procesregisseur en integrale regisseur en verbindt partijen en opgaves zo goed mogelijk met elkaar. De uitvoering van de maatregelen zal hoofdzakelijk bij de initiatiefnemer(s) en de pandeigenaren liggen en bij de gemeente als het maatregelen in het openbare gebied betreft.

9.3 Communicatie en participatie

Als in het gebied kansrijke koppelkansen liggen, start een participatietraject en wordt samen met bewoners, eventuele ondernemers en professionele betrokkenen een (wijk)uitvoeringsplan opgesteld.

9.4 Financiering en capaciteit

De uitvoering van spoor C gaat niet zonder de inzet van capaciteit van de gemeente. Hieronder is een globale inschatting gemaakt van de benodigde inzet. Hierbij is mede gebruik gemaakt van het onderzoek uit september 2020 van de Raad voor het openbaar bestuur (ROB) naar de **uitvoeringskosten voor het Klimaatakkoord**.

De globale inschatting van de inzet en kosten voor spoor C zijn weergegeven in de onderstaande tabel. In BIJLAGE 7 is een totaaloverzicht van de uitvoeringskosten opgenomen. Uitgangspunt is dat er ieder jaar gemiddeld drie quickscans (stap 1 t/m 3) en één haalbaarheidsstudie (stap 4) worden gedaan. Per twee jaar komt er één ontwikkeling daadwerkelijk in uitvoering (stap 5 t/m 7). De kosten voor het opstellen van het uitvoeringsplan, het ontwerp en de contracten en het uitvoeren van onderzoeken en de realisatie komen in principe ten laste van de gebiedsontwikkelende partijen, tenzij hier onderling andere afspraken over worden gemaakt.

Jaar	Activiteit	Aantal fte (schaal 11)	Out-of-pocketkosten extern advies
2023	Drie quickscans (stap 1 t/m 3)	0,2 fte	
	Eén haalbaarheidsstudie (stap 4)		€ 15.000 - € 30.000
2023 t/m 2030	Drie quickscans per jaar (stap 1 t/m 3)	0,2 fte (per jaar)	
	Eén haalbaarheidsstudie per jaar (stap 4)		€ 15.000 - € 30.000 (per jaar)
	Eén ontwikkeling in uitvoering per 2 jaar (stap 5 t/m 7)	0,8 - 1,2 ft (per jaar)	Maatwerk

Bijlagen

Heerlijkheid Terblijt 1566

BIJLAGE 1 Overzicht duurzame warmtealternatieven

Om panden aardgasvrij te maken, moet er een alternatieve warmtebron zijn die het aardgas kan vervangen. De warmte die normaal uit aardgas wordt gehaald, kan uit allerlei alternatieve bronnen worden gewonnen, bijvoorbeeld uit de lucht, de bodem, oppervlaktewater, biomassa en restwarmte uit de industrie. Daarnaast zou ook groen gas (biogas) en in een verdere toekomst mogelijk ook waterstofgas ingezet kunnen worden. In de onderstaande tabel is aangegeven welke warmtealternatieven in Valkenburg aan de Geul beschikbaar zijn. Daarbij is gekeken wat er nu al kan en welke technieken de komende 10 jaar ingezet kunnen worden. Daarbij is gebruikgemaakt van de Startanalyse en **Leidraad Warmte** van het Planbureau voor de Leefomgeving . De leidraad gaat uit van de volgende strategieën:

- Strategie1: individuele elektrische warmtepomp met een luchtwarmtepomp of bodemwarmtepomp
- Strategie 2: warmtenet met midden-/hogetemperatuurbron – restwarmte of geothermie
- Strategie 3: warmtenet met lagetemperatuurwarmtebron of WKO
- Strategie 4: groengas met hybride warmtepomp of HR-ketel
- Strategie 5: waterstof met hybride warmtepomp of HR-Ketel

Voor ieder warmtealternatief is bepaald of deze warmte van hoge temperatuur (hoger dan 80 °C), midden temperatuur (50 tot 70 °C) of lage temperatuur (lager dan 50 °C) kan leveren. Goed geïsoleerde woningen hebben bijvoorbeeld genoeg aan warmtevraag op lage temperatuur. Anderzijds hebben slecht geïsoleerde panden een hoge warmtevraag. Hier zijn alleen warmtealternatieven die een hoge temperatuur kunnen leveren toepasbaar.

Daarnaast is voor ieder warmtealternatief bepaald of de warmte via een collectieve voorziening, zoals een warmtenet, naar de panden moet worden gebracht, of dat ieder pand een eigen individuele voorziening kan krijgen. Sommige warmtealternatieven zijn zowel collectief als individueel toepasbaar.

De alternatieve warmtebronnen in Valkenburg aan de Geul zijn in BIJLAGE 1.A op zogenaamde warmtekansenkaarten gezet. In de onderstaande tabel is een samenvatting gegeven.

Legenda	
	Beschikbaar / technisch-economisch kansrijk
	Beperkt beschikbaar / technisch-economisch minder kansrijk
	Nauwelijks beschikbaar / niet kansrijk

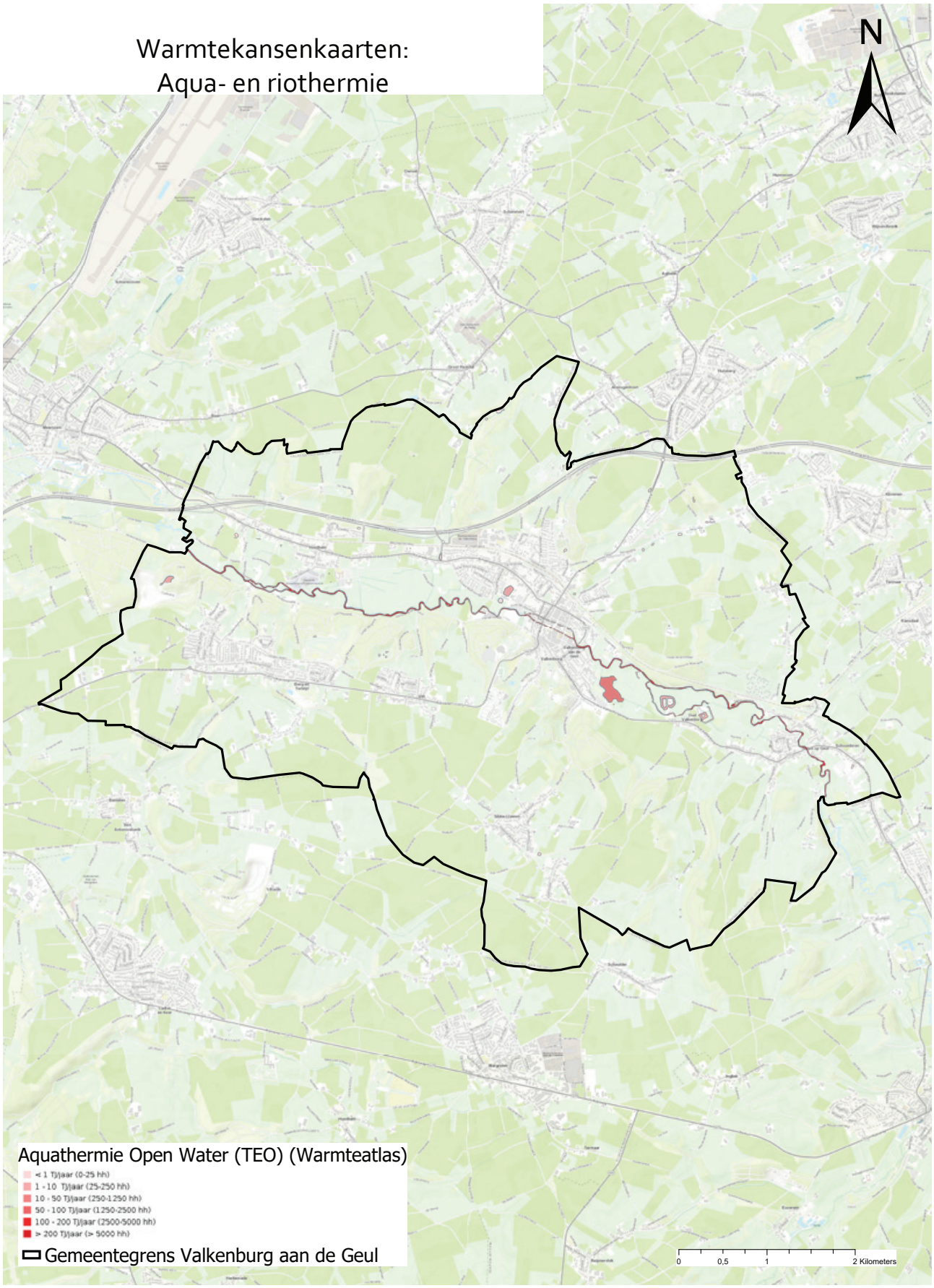
Temperatuurniveau van de warmtebron	Warmtebronnen geschikt voor aansluiting op warmtenet (collectief)	Warmtebronnen zonder aansluiting op warmtenet (individueel)
Hogetemperatuurwarmte (HT)	Groen gas (in de toekomst mogelijk waterstof), biomassa (houtpellets, reststromen)	Groen gas (in de toekomst mogelijk waterstof), biomassa (houtpellets, reststromen)
	Aardwarmte (geothermie)	
Middentemperatuurwarmte (MT)	Restwarmte van bedrijven	Zonnewarmte (met opslag)
	Oppervlaktewater (aquathermie)	
	Zonnewarmte (met opslag)	
Lagetemperatuurwarmte (LT)	Restwarmte van bedrijven	Zonnewarmte (met opslag)
	Zonnewarmte (met opslag)	Luchtwarmte
	Bodemwarmte (WKO)	Bodemwarmte (WKO)
	Oppervlaktewater (aquathermie)	Oppervlaktewater (voor appartementen, kantoren)
	Afvalwater (riothermie)	Afvalwater (voor blokverwarming, kantoren)

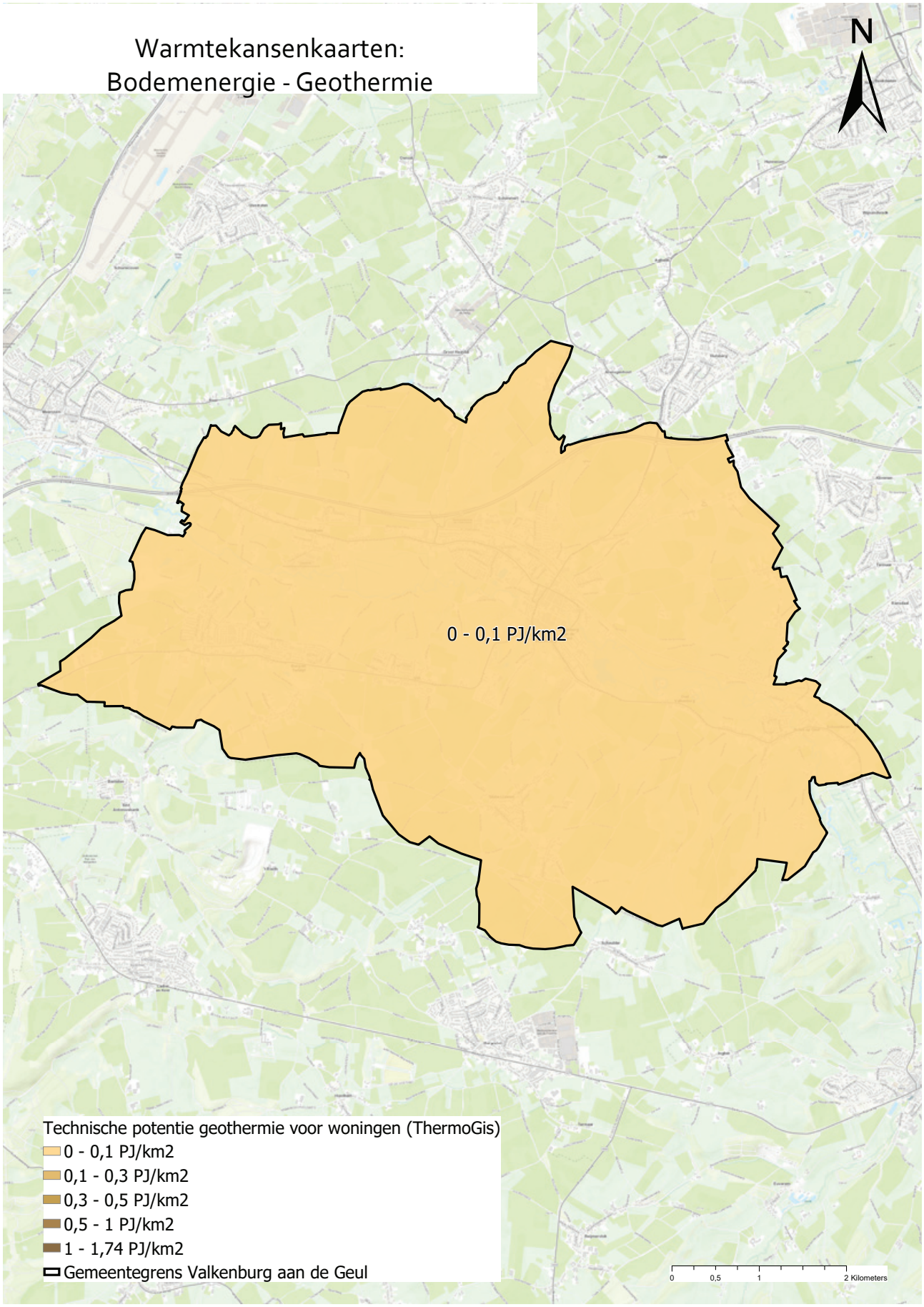
Toelichting op de tabel:

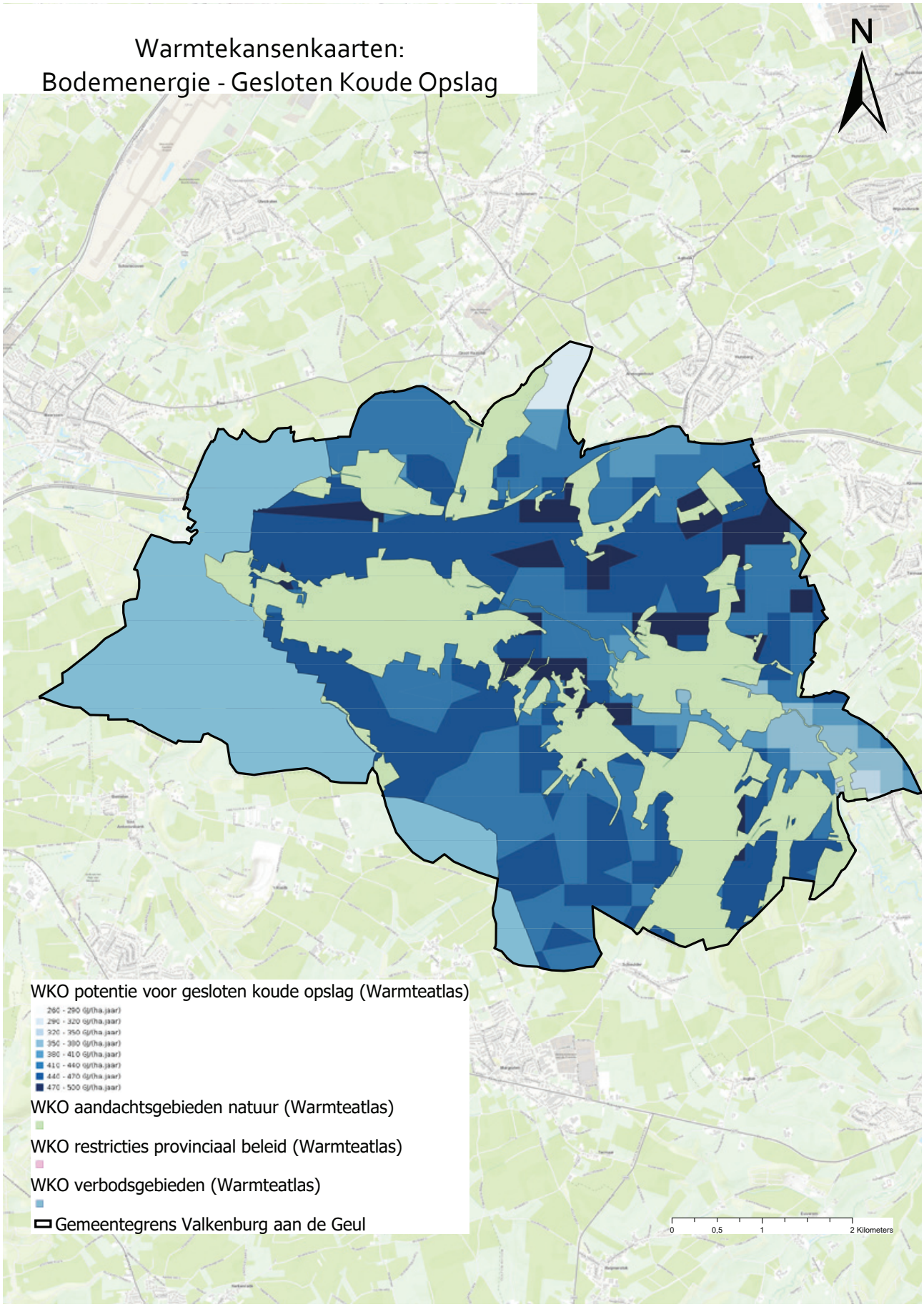
- Biomassa en groen gas: onder biomassa worden snoeihout, bermmaaisel en groen afval uit de agrarische sector verstaan. Dit kan worden verstookt in een biomassaketel. Groen gas kan worden gemaakt uit bijvoorbeeld mest en kan direct als alternatief voor aardgas worden gebruikt. Biomassa en groen gas zien we alleen als geschikt alternatief als er lokale reststromen uit bosbeheer of de agrarische sector zijn en deze ook daadwerkelijk voor verwarming gebruikt kunnen worden. De beschikbare agrarische reststromen worden meestal al voor andere doeleinden gebruikt en kunnen niet voor de verwarming van de panden worden ingezet. Kleinschalige toepassingen, zoals verwarming met houtkachels voor de moeilijkst te isoleren woningen in het buitengebied of biovergisting van restproducten uit de agrarische sector om een klein cluster woningen in het buitengebied van groen gas te voorzien, zullen per casus beoordeeld moeten worden. Op lange termijn, vrijwel zeker niet voor 2030, is waterstof mogelijk een geschikt alternatief voor aardgas. Voor de korte termijn vallen waterstoftoepassingen echter nog in de categorie niet-kansrijk.
- Aardwarmte (geothermie): dit is warmte die op een grote diepte (meerdere kilometers) uit de aarde wordt gewonnen. Op basis van de huidige geologische gegevens lijkt de gemeente Valkenburg aan de Geul minder geschikt hiervoor. De rijksoverheid is op dit moment bezig met een grootschalig onderzoek naar aardwarmte en dit kan ander licht op deze warmtebron werpen.
- Restwarmte: dit is warmte die overblijft bij bedrijfsmatige en industriële processen. In de gemeente zijn geen bedrijven die voldoende restwarmte produceren om panden te verwarmen.
- Aquathermie: dit is warmte die uit oppervlaktewater wordt gewonnen. De Geul stroomt dwars door de gemeente en heeft een theoretische potentie voor het verwarmen en koelen van enkele tientallen woningen. De kans is klein dat de aanwezige warmte en koude uit deze rivier ook daadwerkelijk gewonnen kan worden. Daarvoor is het volume en debiet waarschijnlijk te laag.
- Riothermie: dit is warmte die uit met name persrioleringen en bij waterzuiveringen wordt gewonnen. Er is geen waterzuivering in de gemeente en de hoeveelheid warmte die uit persrioleringen kan worden gewonnen, is zeer beperkt.
- Zonnewarmte: in zonnecollectoren op het dak of in het veld wordt water door de zon opgewarmd. Dit warme water wordt opgeslagen in een zonneboiler en om ook warm water in de winter te hebben, kan het warme water ondergronds worden opgeslagen in de bodem of in een vat. Deze vorm van warmtevoorziening is weliswaar kansrijk, maar vooral de opslag van de warmte in de winter is vaak nog een technisch en financieel struikelblok.
- Bodem- en luchtwarmte: de warmte wordt uit de bodem of uit de lucht gewonnen en door middel van een elektrische warmtepomp omgezet in warmte (en koude) voor het pand. Luchtwarmtepompen zijn vooral voor individuele woningen geschikt en bodemwarmtepompen kunnen voor individuele panden en clusters van panden worden ingezet. Het dal is zeer geschikt voor bodemwarmtepompen.
- Warmte uit de grotten: in 2013 is onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor de inzet van de grotten voor de warmte- (en koude-)voorziening. De Gemeentegrot wordt technisch gezien geschikt geacht voor de winning van warmte en koude. De capaciteit is echter beperkt tot maximaal circa 25 woningen. Daarnaast speelt dat de grotten een beschermde leefomgeving voor vleermuizen zijn en de kans op verstoring van de vleermuizen door de opslag van warmte en koude reëel is. De inzet van de grotten voor de opslag van warmte of koude moet daarom afgeraden worden. De bijdrage aan de klimaatdoelstelling is klein en de kans op verstoring van vleermuizen is groot.

BIJLAGE 1.A Warmtekansenkaarten

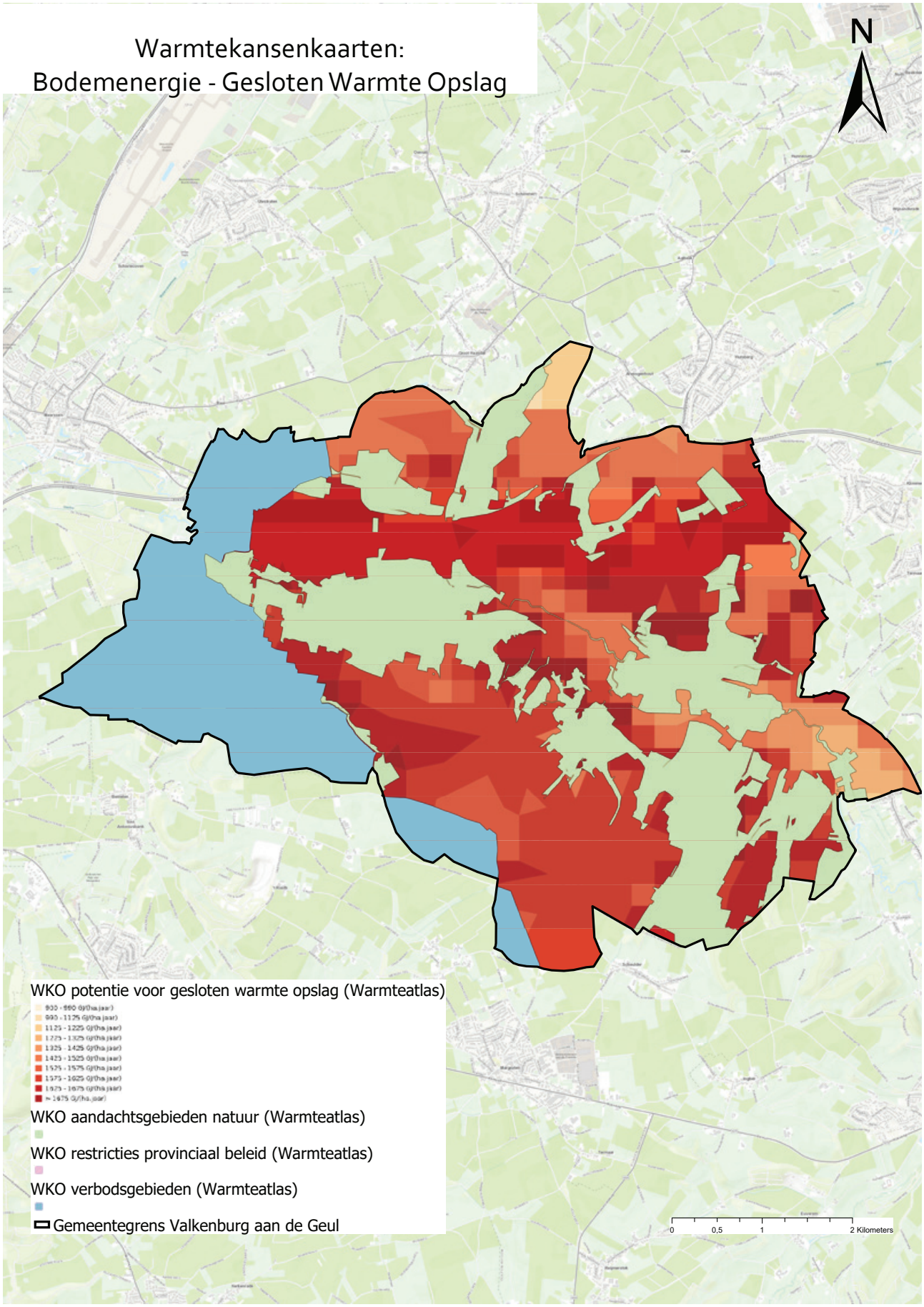
Warmtekansenkaarten:
Aqua- en riothermie

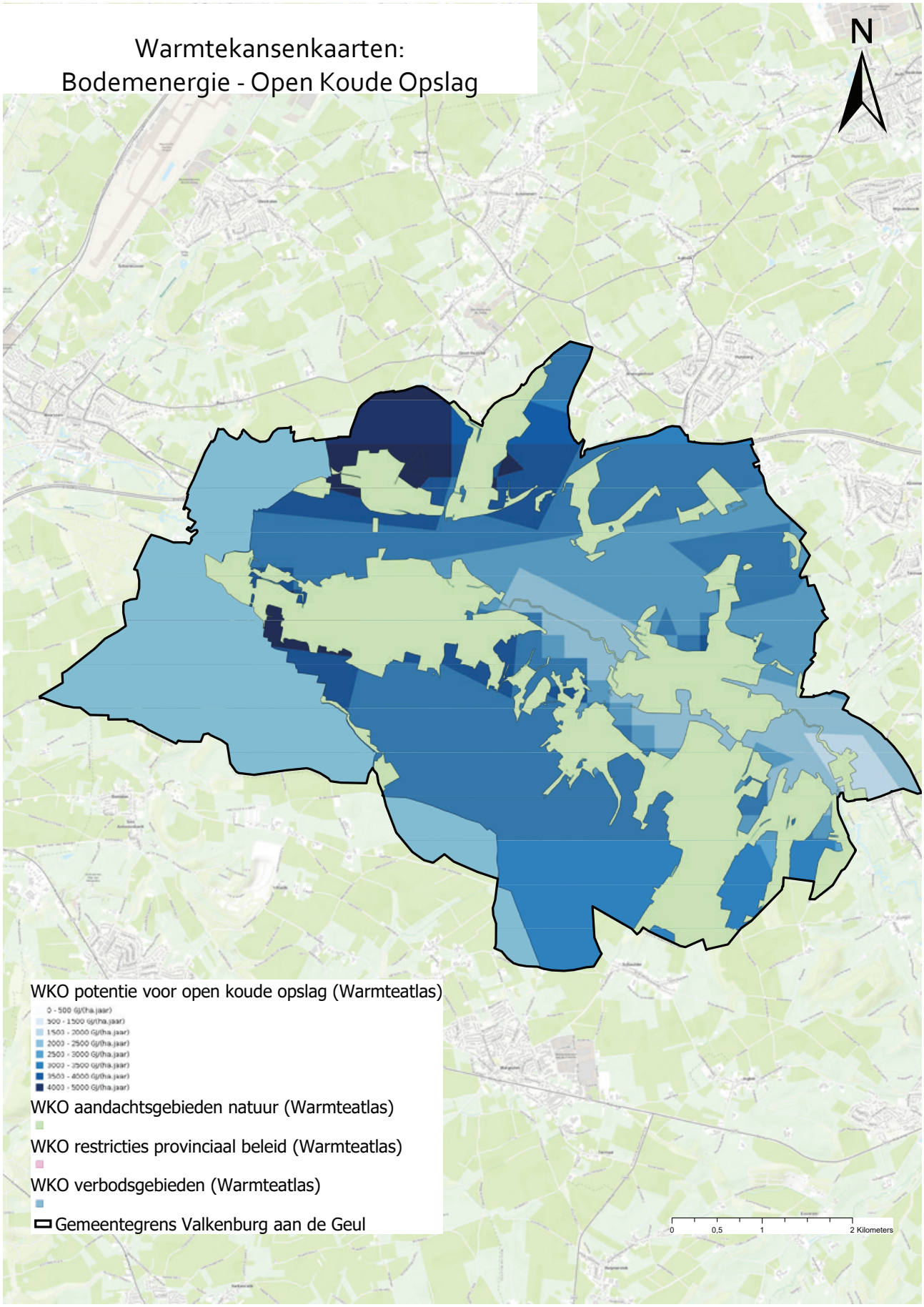

Warmtekansenkaarten:
Bodemenergie - Geothermie
N
0 - 0,1 PJ/km2
Technische potentie geothermie voor woningen (ThermoGis)
0 - 0,1 PJ/km2
0,1 - 0,3 PJ/km2
0,3 - 0,5 PJ/km2
0,5 - 1 PJ/km2
1 - 1,74 PJ/km2
Gemeentegrens Valkenburg aan de Geul
0
0,5
1
2 Kilometers

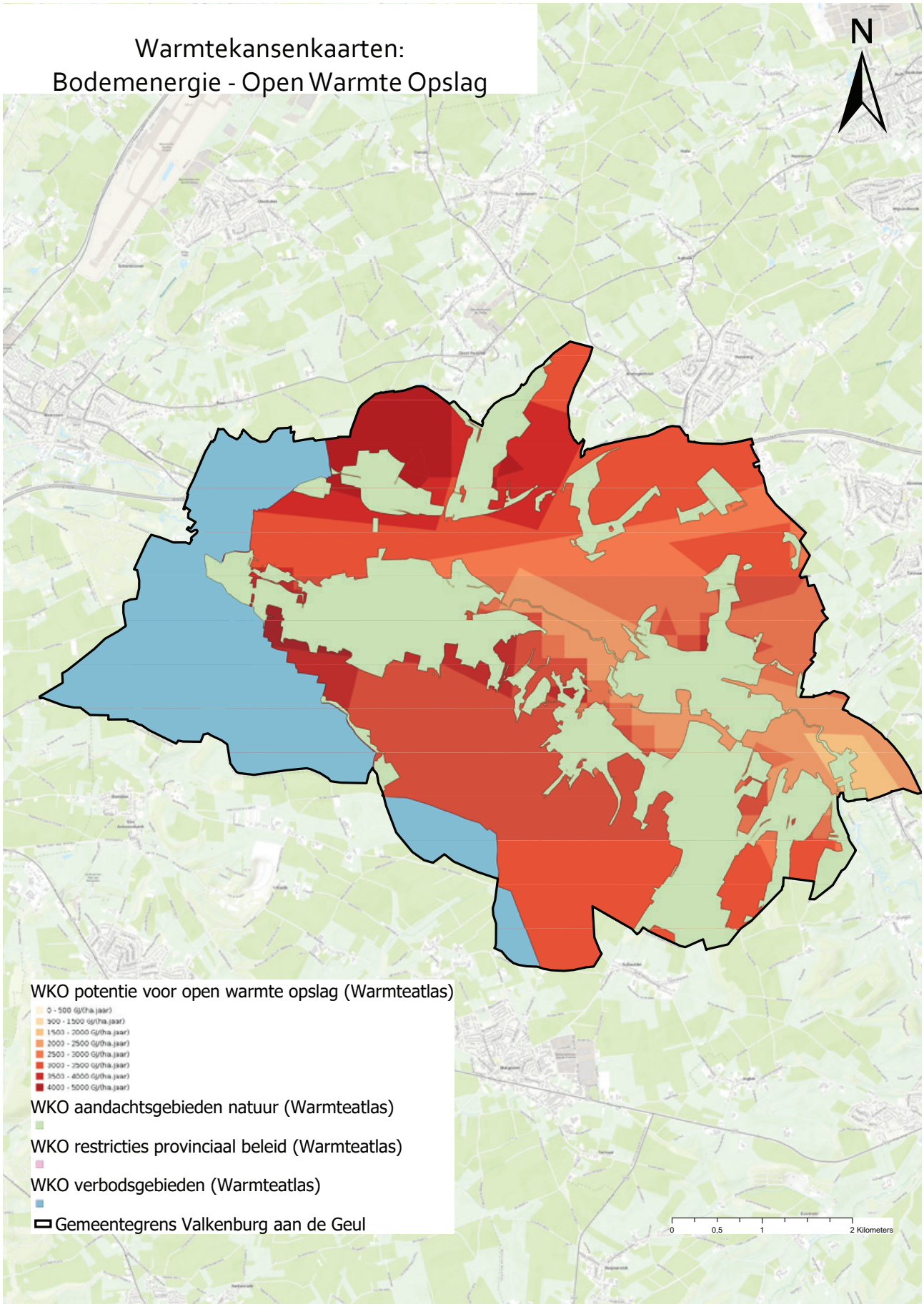

Warmtekansenkaarten:
Bodemenergie - Gesloten Koude Opslag
N
WKO potentie voor gesloten koude opslag (Warmteatlas)
260 - 290 GJ/(ha.jaar)
290 - 320 GJ/(ha.jaar)
320 - 350 GJ/(ha.jaar)
350 - 380 GJ/(ha.jaar)
380 - 410 GJ/(ha.jaar)
410 - 440 GJ/(ha.jaar)
440 - 470 GJ/(ha.jaar)
470 - 500 GJ/(ha.jaar)
WKO aandachtsgebieden natuur (Warmteatlas)
WKO restricties provinciaal beleid (Warmteatlas)
WKO verbodsgebieden (Warmteatlas)
Gemeentegrens Valkenburg aan de Geul
0
0,5
1
2 Kilometers

Warmtekansenkaarten:
Bodemenergie - Gesloten Warmte Opslag

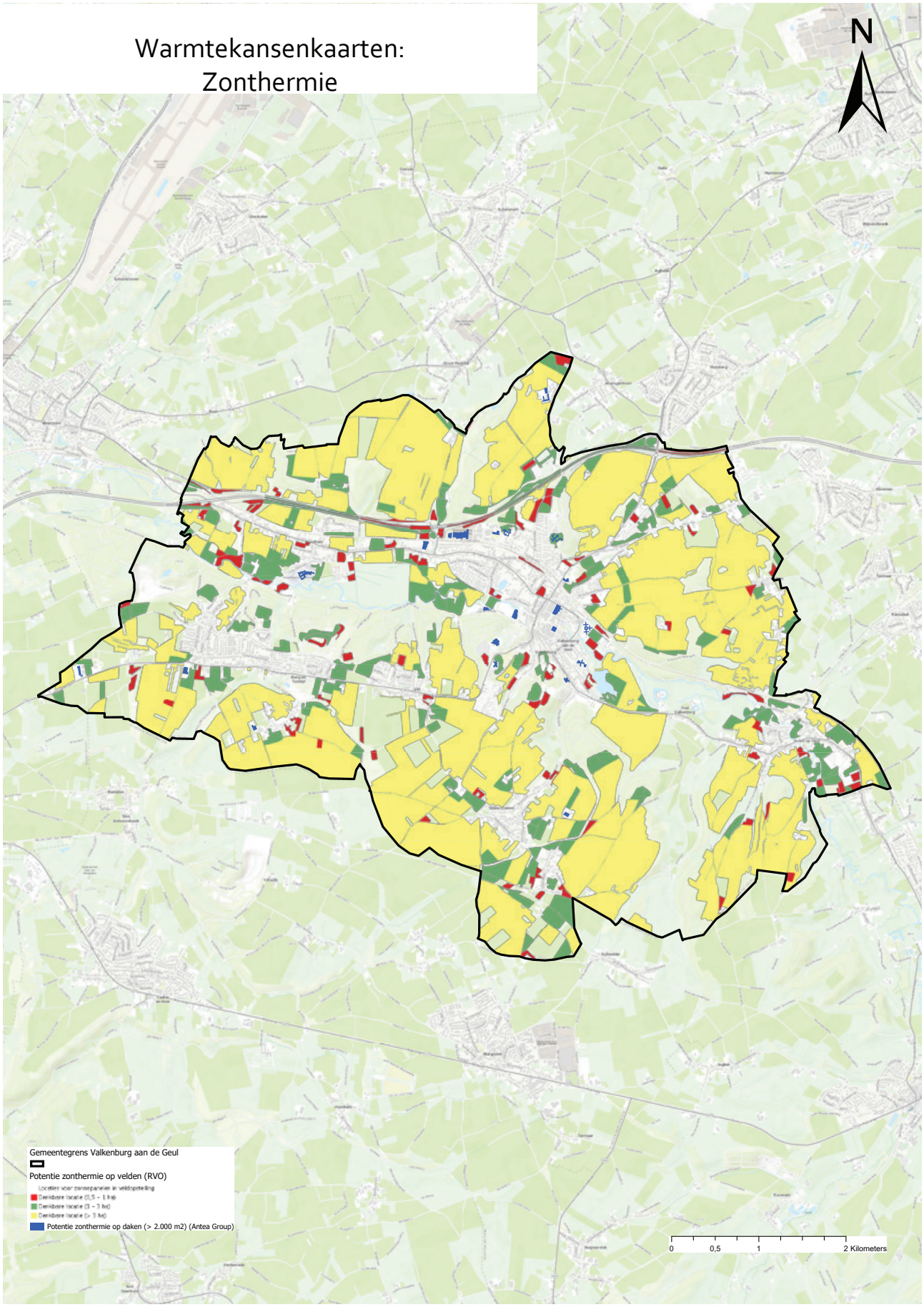

Warmtekansenkaarten:
Bodemenergie - Open Koude Opslag
N
WKO potentie voor open koude opslag (Warmteatlas)
0 - 500 GJ/(ha.jaar)
500 - 1500 GJ/(ha.jaar)
1500 - 2000 GJ/(ha.jaar)
2000 - 2500 GJ/(ha.jaar)
2500 - 3000 GJ/(ha.jaar)
3000 - 3500 GJ/(ha.jaar)
3500 - 4000 GJ/(ha.jaar)
4000 - 5000 GJ/(ha.jaar)
WKO aandachtsgebieden natuur (Warmteatlas)
WKO restricties provinciaal beleid (Warmteatlas)
WKO verbodsgebieden (Warmteatlas)
Gemeentegrens Valkenburg aan de Geul
0
0,5
1
2 Kilometers

Warmtekansenkaarten:
Bodemenergie - Open Warmte Opslag

Warmtekansenkaarten: Zonthermie

BIJLAGE 2 Mogelijkheden inzet VTH

Het Rijk heeft vanuit haar rol de verplichting om beleid en wetgeving op te stellen op het gebied van energie(besparing) en duurzaamheid. Met name op het gebied van energie(besparing) is momenteel veel verschillende wetgeving van kracht. Deze wetgeving is in beginsel gericht op het reduceren van het energiegebruik en daarmee het effect op klimaatsverandering te verminderen. In aanloop naar de Omgevingswet wordt hier CO2-reductie aan toegevoegd.

Deze bijlage geeft een overzicht van de huidige mogelijkheden waarmee de gemeente bedrijven en huiseigenaren vanuit het 'Vergunningen, toezicht en handhaving'-spoor (VTH) kan dwingen en stimuleren om energiebesparende maatregelen te treffen. Door proactief en bij nieuwe ontwikkelingen vroegtijdig duurzaamheid en het verminderen van het energiegebruik te benadrukken en initiatiefnemers te wijzen op de mogelijkheden, worden ze mogelijk gestimuleerd tot het maken van duurzame(re) keuzes. Aanvullend kan door het houden van toezicht en handhaving energiebesparing tot een bepaalde mate worden afgedwongen.

2.1 Onderdeel A: bedrijven

De gemeente heeft een grote toeristische sector. Het verduurzamen van deze sector vormt een belangrijk onderdeel van de Transitievisie Warmte. Hieronder worden eerst de wettelijke verplichtingen met betrekking tot energie nader toegelicht en is aangegeven op welke wijze en wanneer deze kunnen worden ingezet. Vervolgens wordt een aantal stimulerende maatregelen gegeven die aanvullend ingezet kunnen worden.

Verplichtingen

Zoals aangegeven richt de wetgeving zich met name op het reduceren van het energiegebruik en het verminderen van de CO2-emissies. In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen met de belangrijkste wetgeving die op dit moment van kracht is, wanneer deze van toepassing is of toegepast mag worden en hoe de aanpak, bezien vanuit de gemeente, zou kunnen zijn. Onder de tabel is een nadere toelichting opgenomen van de wetgeving.

Verplichting	Grenswaarde	Aanpak
Erkende maatregelen energiebesparing	> 50.000 kWh > 25.000 m^3 aardgas (equivalenten)	Melding voor 1 juli 2019 of 5 december 2019. Toezicht en handhaving op uitvoeren maatregelen, stellen van termijn waarbinnen maatregelen moeten zijn uitgevoerd. Gebruik maken van mogelijkheden VUE.
EED-audit	> 250 fte en/of Jaaromzet > € 50 mln. én balanstotaal > € 43 mln.	Onderzoek bevat alle kosteneffectieve maatregelen maar geen uitvoeringsplicht op maatregelen. Controle EED-audit door RvO, bevoegd gezag krijgt een afschrift. Tijdens toezicht controleren op uitvoering maatregelen met een terugverdientijd tot 5 jaar.
Energie in de Omgevingsvergunning milieu	< 50.000 kWh < 25.000 m^3	Geen voorschriften in vergunning, tijdens (voor)overleg treffen van maatregelen stimuleren. Tijdens toezicht controle op uitvoering. Gebruik erkende maatregelen ter inspiratie.
	≥ 50.000 m^3 - ≤ 200.000 kWh ≥ 25.000 m^3 - ≤ 75.000 m^3	Beoordelen of alle maatregelen zijn genomen, als dat niet het geval is een haalbaarheidsonderzoek naar specifieke maatregelen eisen in aanvraag of opnemen in vergunning. Tijdens toezicht controleren op uitvoering.
	> 200.000 kWh > 75.000 m^3	Bij twijfel of alle maatregelen zijn genomen een energiebesparingsonderzoek voorschrijven bij de aanvraag of in vergunning. Onderzoek moet ook een uitvoeringsplan of plan van aanpak bevatten waarin wordt aangegeven wanneer maatregelen met een t.v.t. van 5 jaar worden doorgevoerd. Tijdens toezicht controleren op uitvoering conform plan van aanpak.

Energielabel C verplichting	Kantoren > 100 m² Gebruiksoppervlakte >50% van totaal Geen (rijks)monument Nog meer als 2 jaar in gebruik	Per 1 januari 2023 moet elk kantoorgebouw minimaal een energielabel C hebben, vastgesteld volgens de nieuwe NTA 8800. Toezicht via gemeente en/of omgevingsdienst.
BENG-eisen bij nieuwbouw	Alle nieuwbouw, zowel woningbouw als utiliteitsgebouwen	Moet onderdeel uitmaken van aanvraag bouwvergunning. Wettelijke verplichting uit het Bouwbesluit.
Vervoersmanagement	> 100 werknemers > 500 bezoekers Eventueel ook goederenvervoer, zie toelichting	Bij aanvraag, melding, controlebezoek toetsen aan drempelwaarde en bij overschrijding nader onderzoek eisen op grond van zorgplicht.
EU Emission Trading Scheme	> 20 MW thermisch vermogen, specifieke categorieën	Niet van toepassing op toeristische sector
Wet CO2-heffing industrie	EU ETS bedrijven en afvalverbrandingsinstallaties	Niet van toepassing op toeristische sector

Erkende maatregelen energiebesparing

Alle bedrijven die meer dan 50.000 kWh en/of meer dan 25.000 m³ aardgas(equivalenten) verbruiken zonder milieuvergunning (zogeheten type A en B bedrijven), zijn vanuit het Activiteitenbesluit (afdeling 2.6) verplicht om te melden welke erkende energiebesparende maatregelen reeds zijn doorgevoerd. Deze maatregelen zijn vastgelegd in 19 branchespecifieke Erkende-maatregelenlijsten (EML's) en bevatten 40 tot 60 energiebesparende maatregelen. EML's zijn er onder andere voor hotels en restaurants, kantoren, en sport en recreatie.

De melding van erkende maatregelen had voor de eerste maal uiterlijk 1 juli 2019 (MKB) of 5 december 2019 (niet-MKB) moeten zijn ingediend. Vervolgens moet de melding eenmaal per vier jaar opnieuw worden ingediend. Voor bedrijven die op 1 januari 2019 nog niet waren opgericht, geldt de meldingsplicht binnen 1 jaar na oprichting. De melding moet worden gedaan via het e-loket van RvO en een afschrift hiervan is beschikbaar voor toezicht en handhaving door het bevoegd gezag.

Voor meer informatie zie **de handreiking** en het **monitoringssyteem**.

Via de Versterkte uitvoering energiebesparings- en informatieplicht zijn door het ministerie van EZK financiële middelen beschikbaar gesteld voor het bevoegd gezag, de omgevingsdiensten en regionale uitvoeringsdiensten voor een versterking en versnelling van de uitvoering van de informatieplicht.

Voor meer informatie zie **Versterkte uitvoering energiebesparings**.

De erkende maatregelen moeten door de drijver van een inrichting duurzaam worden beheerd en onderhouden (DBO). Hoewel DBO niet expliciet wordt genoemd in de wet- en regelgeving moeten energiebesparende maatregelen wel goed blijven functioneren. Wanneer het niet functioneren van een maatregel het effect is van onvoldoende beheer en onderhoud kan dit alsnog door het bevoegd gezag worden afgedwongen.

Voor meer informatie zie **DBO-maatregelen**.

Bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet kan de gemeente de maatregelen uit bijlage VI, onderdeel 16 van de Omgevingsregeling overnemen. Omdat deze bepaling onderdeel is van de 'bruidsschat' kunnen gemeenten de bepaling schrappen of aanpassen zodat meer/minder bedrijven binnen de reikwijdte van de bepaling vallen en dus aan energiebesparing moeten gaan doen.

Energie bij vergunningplicht

De erkende maatregelen voor energiebesparing gelden enkel voor type-A- en -B-bedrijven. Voor bedrijven met een vergunningplicht (type-C-bedrijven) is de verplichting tot energiebesparing vastgelegd in de Wet milieubeheer (1.1, lid 2, sub b en 1.1, lid 2, sub c) en de Wabo (1.1, lid 2). Uitzondering hierop zijn bedrij-

ven die vallen onder de Europese emissiehandel, dit betreffen doorgaans geen bedrijven in de toeristische sector. De aanpak is afhankelijk van het energiegebruik zoals weergegeven in bovenstaande tabel. Tijdens toezicht kan worden gecontroleerd of maatregelen daadwerkelijk zijn doorgevoerd. Op grond van artikel 2.31, tweede lid onder b van de Wabo kan het bevoegd gezag een vergunning ambtshalve wijzigen en (aanvullende) voorschriften opnemen met de verplichting tot het uitvoeren van een energiebesparingsonderzoek en/of een jaarlijkse rapportageplicht.

Voor meer informatie zie het onderwerp **Wabo op Infomil**.

EED-audit

De European Energy directive (EED) betreft een 4-jaarlijkse energieauditverplichting en is van toepassing op organisaties met meer dan 250 fte in dienst of een jaaromzet groter dan 50 miljoen euro én een balanstotaal hoger dan 43 miljoen euro. De MJA3- en MEE-afspraken zijn eind 2020 afgelopen. Deze bedrijven hadden ook in 2020 een EED-audit moeten (laten) uitvoeren. Doet een organisatie reeds mee aan de CO2-prestatieladder, BREEAM of een convenant (zie 1.2), dan geldt de EED-auditplicht soms niet. Controle van de EED-audit vindt plaats door het ministerie van EZK, via het RvO. De EED-audit bevat alle kosteneffectieve energiebesparende maatregelen, waarbij onder ‘kosteneffectief’ een maatregel wordt verstaan die zich binnen de levensduur terugverdiend. Het ministerie van EZK controleert enkel of de EED-audit is uitgevoerd en voldoet aan de verplichtingen uit de Europese regelgeving; er vindt géén controle plaats op uitvoering van de in de EED-audit opgenomen maatregelen. Het bevoegd gezag dient te controleren of alle maatregelen met een terugverdientijd tot 5 jaar zijn of worden uitgevoerd.

Voor meer informatie zie de **website van RvO**.

Energielabel-C-verplichting bestaande kantoren

Op grond van het Bouwbesluit moeten vanaf 2023 alle bestaande kantoorpanden groter dan 100 m^2 voorzien zijn van minimaal energielabel C. Op basis van onder andere isolatie en gebouwgebonden installaties wordt het energielabel berekend. Hierbij wordt enkel het gebouwgebonden energiegebruik meegenomen. Het vaststellen van het energielabel moet gebeuren op basis van de NTA 8800 en door een daartoe gecertificeerde instantie.

Voor meer informatie zie de **website van RvO** en bekijk **de voortgang**.

BENG-eisen nieuwbouw

Voor alle nieuwbouw, zowel woningbouw als utiliteitsbouw, geldt dat de vergunningaanvragen vanaf 1 januari 2021 moeten voldoen aan de eisen voor Bijna energieneutrale gebouwen (BENG). Die eisen vloeien voort uit het Energieakkoord voor duurzame groei en uit de Europese Energy performance of buildings directive (EPBD). De energieprestatie bij BENG wordt bepaald aan de hand van drie individueel te behalen eisen.

Voor meer informatie zie de **website van RvO**.

Zon op dak

Op dit moment kunnen gemeenten op grond de huidige wet- en regelgeving of de Omgevingswet (als deze in werking treedt) geen verplichting in het omgevingsplan opnemen die strekt tot realisatie van zonnepanelen op grote daken. Het gaat dan bijvoorbeeld om daken van distributiecentra en opslagloodsen.

Tot 5 februari 2021 lag een voorstel voor tot wijziging van het Besluit bouwwerken leefomgeving die (als de regeling politiek geaccepteerd wordt) het mogelijk maakt dat gemeenten energieopwekking op grote daken van bedrijfsgebouwen verplichtstelt.

De voorgenomen wijziging van het Besluit bouwwerken leefomgeving bestaat uit de voorgenomen introductie van een maatwerkregel (een algemene regel van de gemeente die afwijkend of aanvullend is op algemene regels van het Rijk of de provincie). Die regel moet gemeenten de mogelijkheid gaan geven om eisen te stellen aan de manier waarop het dak gebruikt wordt. Concreet geeft het voorstel gemeenten de mogelijkheid om bij maatwerk te bepalen dat bij nieuwbouw daken van industrie- en overige gebruiksfuncties, gebruikt worden voor het opwekken van hernieuwbare energie of voor maatregelen ten behoeve van klimaatadaptatie, zoals groene daken of wateropslag op een dak. De wijziging heeft dus nadrukkelijk geen betrekking op woningen. Na inwerkingtreding van de wijzigingen kunnen gemeenten op grond hiervan dus geen verplichting tot het aanbrengen van zonnepanelen opleggen aan woningeigenaren. Ook is het zeer de vraag of een dergelijke regeling van toepassing is op de bedrijven in de toerismesector van Valkenburg, want daar is doorgaans geen sprake van grote daken voor bijvoorbeeld industriefuncties. De regeling geldt in hoofdzaak alleen voor functies die niet bedoeld zijn voor de huisvesting van personen.

Om op landelijk niveau rechtszekerheid en standaardisering te bieden, zijn de normen in het Besluit bouwwerken leefomgeving uniform en bestaan er voor deze normen veel minder afwegingsruimte dan voor de normen uit het Besluit activiteiten leefomgeving en Besluit kwaliteit leefomgeving. Het Besluit bouwwerken leefomgeving biedt wel ruimte voor eigen afwegingen op het gebied van duurzaamheid. Daar wordt de voorgenomen wijziging dan ook onder geschaard. Door de keuze voor lokaal maatwerk wordt ook mogelijk gemaakt dat de verplichting gericht gaat gelden voor bepaalde locaties en daken. Wanneer een dak bijvoorbeeld door de ligging ongeschikt is voor duurzaam gebruik, of er op de locatie geen vraag naar duurzame energie is (omdat er bijvoorbeeld al een andere bron is), is het niet proportioneel om toch maatregelen aan het dak te moeten treffen. Alleen op het lokale niveau kunnen deze afwegingen meegenomen worden in het vormgeven van de regel.

De voorgenomen wijziging gaat in beginsel alleen gelden voor nieuwbouw van gebouwen die niet onder de eisen over energieprestatie van het Besluit bouwwerken leefomgeving vallen. Slechts bij uitzondering en uitsluitend als er sprake is van een motivatie waarom het gepast is, mogen dit soort eisen van toepassing worden verklaard op bestaande gebouwen.

Stimulering

De bovengenoemde wettelijke verplichtingen (uit andere wet- en regelgeving dan de Omgevingswet en de bijbehorende AMvB's, etc.) kunnen, wanneer van toepassing, worden afgedwongen tijdens vergunningprocedures en via toezicht en handhaving. Daarnaast zijn er stimuleringsregelingen en vrijwillige certificeringen die bijdragen leveren aan de verduurzaming van de bedrijfsvoering. Deze certificeringen gaan vaak verder dan enkel energie. Bedrijven kunnen de certificering gebruiken als onderscheidend vermogen ten opzichte van concurrenten. Bij aanbestedingen en in inkoopprocedures wordt steeds vaker een eis opgenomen ten aanzien van duurzaamheid waarbij het hebben van een certificering gebruikt kan worden als bewijs.

Als gemeente kun je bedrijven 'belonen' door minder voorschriften te stellen of toezicht te houden zolang ze zijn gecertificeerd. Als voorbeeld hieronder drie certificeringen voor de toerismebranche die in het kader van de EED-auditplicht worden gebruikt als alternatieve invulling van de wetgeving. Bedrijven die een dergelijk certificaat hebben, worden onder voorwaarden vrijgesteld van de auditplicht en hoeven dan ook geen audit te laten uitvoeren en te rapporteren.

Norm	Grenswaarde
GreenKey met plus module	GreenKey is een keurmerk voor de recreatie- en vrijetijdsbranche. Er zijn verscheidene sectoren waarvoor een GreenKeykeurmerk bestaat en deze sectoren hebben vaak nog een fijne onderverdeling.
GreenGlobe	De GreenGlobecertificering is een gestructureerde beoordeling van de duurzaamheidsprestaties van de reis- en toerismebranche en haar partners in de keten. De certificering omvat 44 kerncriteria die worden ondersteund door 380 indicatoren waarmee naleving van de certificering is te controleren.
EarthCheck	EarthCheck is een wereldwijd certificeringsprogramma voor duurzaam reizen en toerisme. Het beperkt zich niet tot hotels, resorts en bungalowparken, maar kan worden toegepast voor alle ondernemingen die met toerisme of vertier te maken hebben,zoals bootverhuur, dierentuinen, accommodaties, eco-toeristische bestemmingen en reisorganisaties.

Leges

De gemeente mag leges heffen op de behandeling van vergunningaanvragen. In veel gevallen is voor het doorvoeren van verduurzamingsmaatregelen een vergunning of toestemming vereist. Hierbij kan gedacht worden aan bouw- en aanlegactiviteiten of afwijkingen van het bestemmingsplan. De gemeente mag in haar legesverordening opnemen dat voor bepaalde duurzaamheidsacties die bijdragen aan het gemeentelijke duurzaamheidsbeleid geen of lagere leges worden geheven, en op deze wijze de initiatiefnemer tegemoetkomen. Dit geldt zowel voor bedrijven als particulieren. Een nadere toelichting op de mogelijkheden en modelteksten zijn terug te vinden in een **publicatie van de Vereniging Nederlandse Gemeenten**.

Subsidies en fiscale regelingen

Een laatste stimuleringsregeling is het verschaffen van subsidies of fiscale regelingen. Dit kan door specifieke gemeentelijke subsidies in te voeren, maar ook door bedrijven te wijzen op de mogelijkheden van bestaande financiële regelingen vanuit het Rijk. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen subsidies en fiscale regelingen. Voor subsidies geldt doorgaans dat deze aangevraagd worden voor de start van een project of voordat financiële verplichtingen worden aangegaan. Vervolgens wordt uitbetaald middels voorschotten met een eventuele eindafrekening. Fiscale regelingen zijn vaak minder bekend. Hierbij wordt financieel voordeel voor milieu- of energie-investeringen verleend via een belastingaftrek. De twee belangrijkste fiscale regelingen zijn de EIA (energie-investeringsaftrek) en de MIA/Vamil (Milieu-investeringsaftrek en Willekeurige afschrijving milieu-investeringen). Bij deze regelingen wordt gewerkt met zogeheten milieu- en energielijsten waarop bedrijfsmiddelen, voorzieningen en maatregelen zijn opgenomen die in aanmerking komen. Voor investeringen die in aanmerking komen, kan het voordeel, via de belasting, oplopen tot 12% van de investering.

De energie- en milieulijsten werken met specifieke en generieke codes. De generieke codes zijn gericht op een combinatie van bedrijfsmiddelen of maatregelen waarmee een doel wordt bereikt. Bij specifieke codes gaat het om de enkelvoudige aanschaf. De generieke codes kunnen, door een goede onderbouwing, soms zelfs voor een geheel project gelden. Daarnaast kunnen met name de specifieke codes ook worden gebruikt ter inspiratie voor door te voeren maatregelen.

Op de website van RvO is meer informatie te vinden over **de EIA** en over **MIA/Vamil**.

2.2 Onderdeel B: woningeigenaren

Het huidige instrumentarium biedt verschillende mogelijkheden om eigenaren van bestaande woningen te stimuleren om hun woning te verduurzamen. Dat betreft met name subsidieregelingen en de hiervoor beschreven mogelijkheid om de leges bij bouwaanvragen te verlagen. In aanvulling op het bestaande instrumentarium hebben we in deze memo de mogelijkheden beschreven die de aanstaande Omgevingswet biedt. Bij het vertalen van de Transitievisie Warmte naar de Omgevingswet-instrumenten kan de gemeente

met name gebruikmaken van omgevingswaarden en specifieke mogelijkheden in het omgevingsplan. In de volgende alinea's is dit nader uiteengezet.

Omgevingsplan

In het omgevingsplan worden omgevingswaarden vastgesteld. Omgevingswaarden zijn een maatstaf voor de kwaliteit of staat van (een onderdeel van) de fysieke leefomgeving.

De wetgever kan verplichten tot het vaststellen van zo'n omgevingswaarde in een omgevingsplan. De verplichte omgevingswaarden (bijvoorbeeld voor luchtkwaliteit) zijn opgenomen in het Besluit kwaliteit leefomgeving. Een omgevingswaarde geeft door middel van haar waarde voor (een deel van) de fysieke leefomgeving (Omgevingswet artikel 2.9):

- de gewenste staat of kwaliteit;
- de toelaatbare belasting door activiteiten;
- de toelaatbare concentratie of depositie door stoffen.

Op het gebied van de warmtetransitie zijn (vooralsnog) geen omgevingswaarden aangewezen door de wetgever. Daarnaast kan de gemeenteraad zelfstandig omgevingswaarden vaststellen in het omgevingsplan. Op omgevingswaarden rust een inspannings- of resultaatsverplichting (Omgevingswet artikel 2.10). Omgevingswaarden zijn doelstellingen die objectief/meetbaar/ kwantificeerbaar zijn (bijvoorbeeld 70% van de woningen gebouwd na 1990 moet energielabel B of hoger hebben) en geschikt zijn om energiebesparende maatregelen een verplichtend karakter te geven.

Na vaststelling van een omgevingswaarde in een omgevingsplan moet gemonitord worden of de omgevingswaarde behaald gaat worden. Als uit monitoring blijkt dat de grenswaarde overschreden is of dreigt te worden, dan moet een programma gemaakt worden om de (dreigende) overschrijding weg te nemen. In een dergelijk programma worden maatregelen geformuleerd waarmee de (dreigende) overschrijding weggenomen kan worden.

Omgevingswaarden zijn in principe bindend voor het bevoegd gezag dat de omgevingswaarde vaststelt en werken dus niet direct door naar derden. Het bevoegd gezag kan door burgers en/of hogere overheden aangesproken worden op een (dreigende) overschrijding van een omgevingswaarde (en daarmee op het risico dat ambities niet behaald worden). In dit opzicht is een omgevingswaarde een krachtige (want bindende) vertaling van een beleidsdoelstelling. Het vaststellen van een omgevingswaarde is dus niet vrijblijvend. Om die reden moeten omgevingswaarden weloverwogen ingezet worden. Het bestuursorgaan kan door het benoemen van een omgevingswaarde wel duidelijk maken waar de prioriteiten in het beleid/ de regelgeving liggen en die prioriteiten juridisch borgen. Daarmee hebben omgevingswaarden een belangrijke signaleringsfunctie.

Als een omgevingswaarde onderdeel is van een algemene regel in het omgevingsplan, dan is de omgevingswaarde wel bindend voor derden. Het gezag dat bevoegd is een programma vast te stellen, heeft evenwel de vrijheid om te bepalen hoe (met welke maatregelen) een omgevingswaarde behaald moet worden.

Los van het voorgaande is nog niet volledig duidelijk wat onder een objectieve/meetbare/kwantificeerbare omgevingswaarde verstaan moet worden. De toepassing van omgevingswaarden zal dat moeten gaan uitwijzen. De doelen uit de Transitievisie Warmte kunnen vertaald worden naar omgevingswaarden. Bij het vaststellen van omgevingswaarden in het omgevingsplan wordt dan ook aanbevolen om duidelijk te motiveren hoe de omgevingswaarde behaald kan worden en waarom vaststelling van de omgevingswaarde nodig is voor de realisatie van de Transitievisie Warmte.

Het ligt voor de hand om in de omgevingsvisie al te benoemen dat in het omgevingsplan omgevingswaarden vastgesteld gaan worden en/of gebieden aangewezen worden waar een programmatische aanpak uitgevoerd gaat worden. De omgevingsvisie fungeert dan als beleidsmatige borging van deze (op termijn) uit te voeren acties en kan gebruikt worden om te beschrijven waarom deze acties noodzakelijk zijn.

Overige (on)mogelijkheden in het omgevingsplan

Als juridisch bindend instrument heeft het omgevingsplan een belangrijke plek in het instrumentarium van de Omgevingswet. Het omgevingsplan biedt op dit moment geen mogelijkheden om verplichtingen tot aansluiting op WKO's op te leggen of om woningeigenaren te dwingen om hun woning aardgasvrij te maken doordat hogere wet- en regelgeving dit verhindert[1]. Deze hogere wet- en regelgeving is deels in beweging, waardoor dit in de toekomst mogelijk anders wordt. Wel biedt het omgevingsplan de mogelijkheid om regels te stellen aan de hoeveelheid/interferentie van WKO's in de ondergrond.

1 Zie een **rapportage van Platform31**.

VALKENBURG
AN DE GEUL
ANG
ERS
P
6-20 h

BIJLAGE 3 Handelingsperspectief voor woningeigenaren

Deze bijlage geeft een beeld van de ‘no-regret’-maatregelen per type woning en bouwjaar. Dit geeft een algemene richting. Voor meer informatie over deze maatregelen, kijk op **www.milieucentraal.nl**. Voor een individueel advies over passende maatregelen, kosten en opbrengsten kan een gebouweigenaar maatwerkadvies inwinnen en zich wenden tot het energieloket Nieuwe energie in Limburg.

Meergezinswoningen gebouwd vóór 1990

Portiekflats, galerijflats, portiekwoningen

Individueel per woning:

- Bij aankoop van huis nagaan welke delen van de gevel nog niet zijn geïsoleerd en of dit technisch mogelijk is (meenemen in bouwkundige rapportage), nagaan hoe er wordt gekookt en of woning voldoende wordt geventileerd.
- Check alvast of de woning warm wordt als de gasketel op 70 °C staat.
- Overstap naar elektrisch koken bij verbouwen keuken of aanschaf nieuw fornuis.
- Vervangen van enkele beglazing door isolatieglas bij schilderbeurt (eventueel via vve)
- Bij cascorenovatie de woning, indien geen spouw aanwezig, woning aan binnenzijde isoleren.
- Bij plaatsen van nieuwe radiatoren deze dimensioneren op een zo laag mogelijke aanvoertemperatuur.
- Bij plaatsen van een aan- of uitbouw deze isoleren op nieuwbouwniveau.
- Bij verbouwing van zolder naar slaapkamers of plaatsen van dakkapel ook dak aan binnenzijde isoleren.

Vve:

- Isoleren van plat dak, beganegrondvloer en spouw in combinatie met natuurlijke momenten van onderhoud. Meenemen in de meerjarenonderhoudsplanning- en begroting. Indien van toepassing opdracht verlenen aan vve-beheerder.
- Bij aankoop van huis nagaan of de vve naast geld voor noodzakelijk onderhoud ook geld reserveert / een planning heeft voor isolatie.

Meergezinswoningen gebouwd na 1990

Portiekflats, galerijflats, portiekwoningen

- Bij aankoop van huis nagaan hoe er wordt gekookt.
- Check alvast of de woning warm wordt als de gasketel op 70 °C staat.
- Overstap naar elektrisch koken bij verbouwen keuken of aanschaf nieuw fornuis.

Eengezinswoningen gebouwd vóór 1990

Rijwoningen, twee-onder-een-kapwoningen en vrijstaande woningen

- Bij aankoop van huis nagaan welke delen van de gevel nog niet zijn geïsoleerd en of dit technisch mogelijk is (meenemen in bouwkundige rapportage), nagaan hoe er wordt gekookt en of woning voldoende wordt geventileerd.
- Check alvast of de woning warm wordt als de gasketel op 70 °C staat.
- Overstap naar elektrisch koken bij verbouwen keuken of aanschaf nieuw fornuis.

- Isoleren van dak, beganegrondvloer en spouw indien aanwezig.
- Vervangen van enkele beglazing door isolatieglas en daar waar mogelijk spouw isoleren en de beganegrondvloer.
- Bij cascorenovatie de woning, indien geen spouw aanwezig, aan binnenzijde isoleren.
- Bij verbouwing van zolder naar slaapkamers of plaatsen van dakkapel ook dak aan binnenzijde isoleren.
- Als zolder weinig wordt gebruikt, dan zoldervloer isoleren tussen de bestaande balken.
- Bij plaatsen van nieuwe radiatoren deze dimensioneren op een zo laag mogelijke aanvoertemperatuur.
- Bij plaatsen van een aan- of uitbouw deze isoleren op nieuwbouwniveau.

Eengezinswoningen gebouwd na 1990

Rijwoningen, twee-onder-een-kapwoningen en vrijstaande woningen

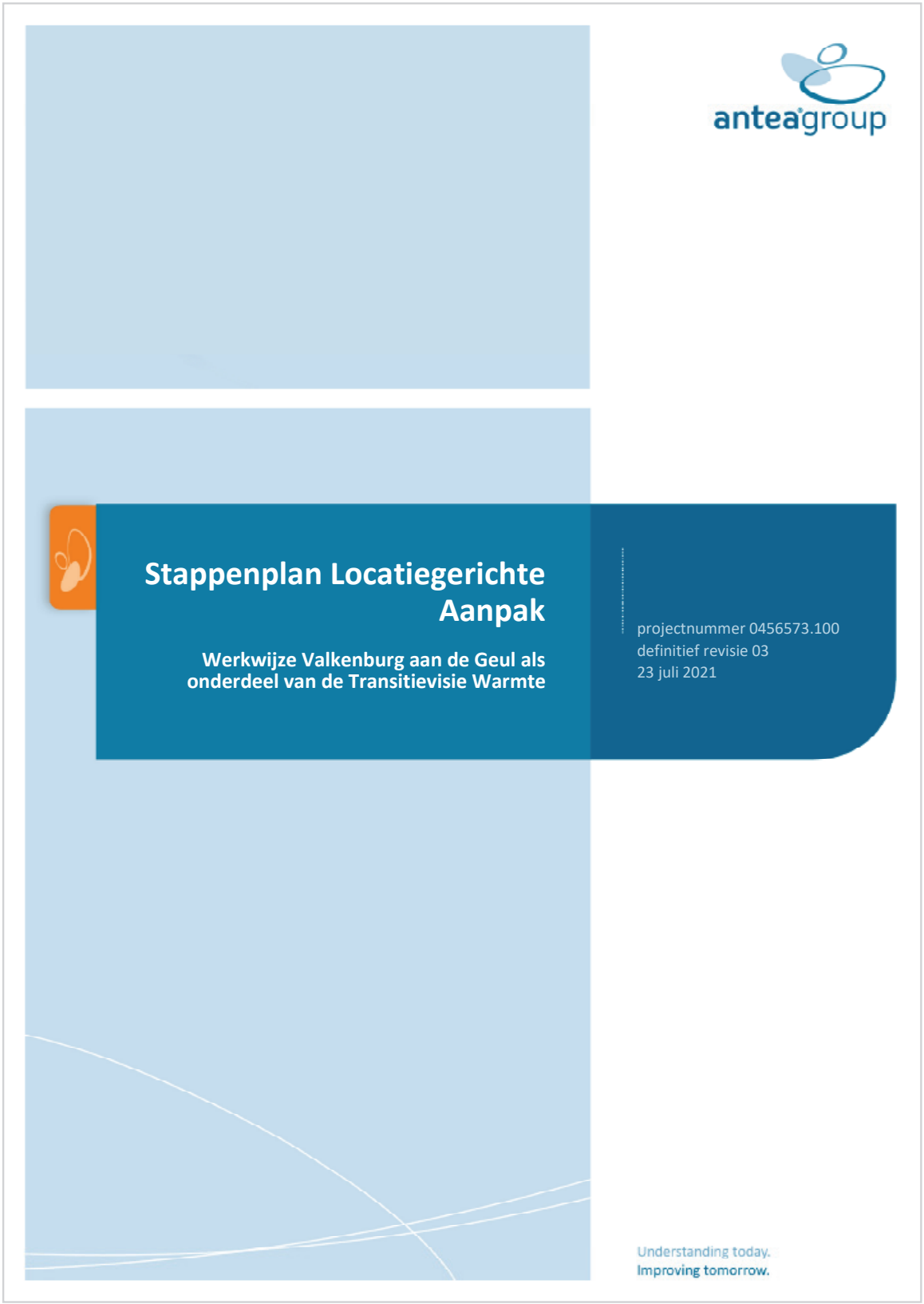
- Bij aankoop van huis nagaan hoe er wordt gekookt.
- Check alvast of de woning warm wordt als de gasketel op 70 °C staat. Overstap naar elektrisch koken bij verbouwen keuken of aanschaf nieuw fornuis.

Wat te doen bij ketelvervanging?

- All-electric
  Bij ketelvervanging overwegen om warmtepomp aan te schaffen. De woning moet dan wel voldoende geïsoleerd zijn. Houd er rekening mee dat in veel gevallen ook alle radiatoren vervangen moeten worden. Bij grotere complexen overwegen om voor collectieve oplossing te kiezen via de vve.

- Gasnet en hybride
  Bij ketelvervanging overwegen om een hybride warmtepomp aan te schaffen. De woning moet dan wel voldoende geïsoleerd zijn. Volledig all-electric is in enkele gevallen ook mogelijk.

BIJLAGE 4 Stappenplan locatiegerichte aanpak

Stappenplan Locatiegerichte Aanpak

Werkwijze Valkenburg aan de Geul als onderdeel van de Transitievisie Warmte

projectnummer 0456573.100

definitief revisie 03
23 juli 2021

Auteurs
G.W. Schuur

Opdrachtgever
Gemeente Valkenburg aan de Geul
Geneindestraat 4
6301 HC VALKENBURG

datum vrijgave	beschrijving revisie 03	gecontroleerd	vrijgave
23-07-2021	definitief	E. Moonen	D. Martens

Inhoudsopgave

		Blz.
1	Inleiding Stappenplan	1
2	Stap 1: Signalering Ruimtelijke Ontwikkelingen	3
3	Stap 2: Quickscan “Binnen”	4
3.1	Inleiding	4
3.2	Quickscan voor collectieve gebiedsgerichte isolatie-aanpak	4
3.3	Quickscan voor collectieve aanpak aardgasvrije warmtevoorziening	5
4	Stap 3: Quickscan “Buiten”	8
5	Stap 4: Haalbaarheidsstudie	10
6	Stap 5: Uitvoeringsplan	12
7	Stap 6: Ontwerp & Contractfase	13
8	Stap 7: Aanbesteding en Realisatie	14
9	Stap 8: Exploitatie en nazorg	15

Bijlage 1 Warmtevraag van de panden

Bijlage 2 Geschikte gebieden voor collectieve warmteoplossing

1 Inleiding Stappenplan

De eerste Transitievisie Warmte van de gemeente Valkenburg aan de Geul (2021) bevat een aanpak gericht op drie sporen:

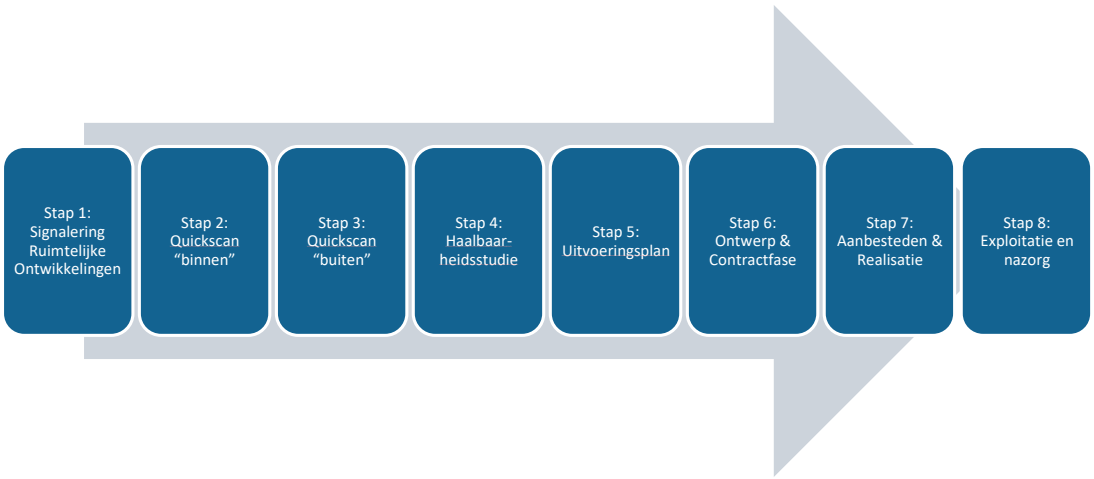
Spoor A: gericht op de toeristische sector
Een groot deel van de warmtevraag in de gemeente komt voor rekening van de toeristische sector. Door de ouderdom van de panden treedt in deze sector ook veel warmteverlies op. Dit betekent dat hier grote winst te behalen is, zowel met bijvoorbeeld isolatie van panden, als met het aansluiten van panden op een alternatieve warmtebron. De aanpak van dit spoor zal worden vervlochten met andere ontwikkelingen en initiatieven gericht op de toeristische sector. Hierbij wordt nauw samengewerkt met de toerismesector en de beleidsmedewerkers economie en toerisme.

Spoor B: het treffen van 'no-regret' maatregelen
Op basis van de voorlopige energielabels vallen de woningen in de gemeente gemiddeld in energielabel E. Ongeveer 17 procent van de woningen beschikt over een energielabel B of beter. Dit betekent dat veel woningen in de gemeente nog onvoldoende geïsoleerd zijn om van aardgas als warmtebron over te stappen op een alternatieve warmtebron. Om op een haalbare en betaalbare manier op een alternatieve warmtebron over te stappen, is minimaal energielabel B gewenst. Bovendien kunnen inwoners met isolatie veelal een flink bedrag op hun energierekening besparen.
Voor spoor B hebben we het projectplan *Isoleer je Huis* ontwikkeld waarmee inwoners worden gestimuleerd om hun woning te isoleren. Naast dit projectplan zetten we ook in op het informeren inwoners over technische oplossingen, beschikbare subsidies en leningen en mogelijkheden voor ondersteuning.

Spoor C: een locatiegerichte aanpak
Uit de Transitievisie Warmte c.q. de voorbereiding van de Proeftuin Aardgasvrije Wijken subsidieaanvraag in Berg is gebleken dat er in Valkenburg aan de Geul niet één geschikte wijk of gebied is aan te wijzen om voor 2030 te starten met de warmtetransitie. Om de wijkgerichte aanpak die het Rijk voorstaat via de Leidraad Transitievisie Warmte niet geheel los te laten, ontwikkelen we voor Spoor C een stappenplan met een quickscan om bij gebiedsontwikkeling te beoordelen of het mogelijk is om de warmtetransitieopgave mee te koppelen, wanneer een gebied op de schop gaat. Dit is niet alleen bedoeld voor ruimtelijke ontwikkelingen van de gemeente maar ook voor ontwikkelingen waar woningcorporaties en private of nutspartijen initiatiefnemer voor zijn. Hierbij laten we de omvang van de "wijk" los, en kijken we ook naar kleinere gebieden, waar kleinschaliger oplossingen voorhanden en bereikbaar kunnen zijn.

Voorliggend stappenplan heeft betrekking op spoor C. Het beschrijft de werkwijze die toegepast zal worden om te bepalen of er wel of niet op een bepaalde locatie gestart kan worden met het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving. De essentie van deze aanpak is een integrale benadering: de warmtetransitie wordt nadrukkelijk gezien als meekoppelkans van andere ruimtelijke ontwikkelingen. Door het toepassen van deze aanpak gaat de gemeente Valkenburg aan de Geul op zoek naar een vliegwieleffect: de scope van (lopende) initiatieven wordt verbreed om de woningen en gebouwen in het betreffende gebied aardgasvrij of aardgasvrij-ready te maken. Door deze aanpak consequent te hanteren, verwacht de gemeente stap voor stap richting het doel van een aardgasvrije gebouwde omgeving te komen in 2050.

De figuur op de volgende pagina presenteert het stappenplan. Deze stappen zijn in de volgende hoofdstukken nader uitgewerkt.

Figuur 1: stappenplan: locatiegerichte aanpak aardgasvrij

2 Stap 1: Signalering Ruimtelijke Ontwikkelingen

In de gemeente Valkenburg aan de Geul zijn anno 2021 weinig alternatieve warmtebronnen ter vervanging van aardgas voor handen. De beschikbare bronnen (warmte uit bodem, lucht en zon) leveren geen warmte van hoge temperatuur (HT-warmte) maar van lage (LT) of midden (MT) temperatuur. Consequentie is dat woningen en gebouwen eerst voldoende geïsoleerd moeten zijn voordat deze aangesloten kunnen worden op een alternatieve warmtebron. Streven is dat de panden minimaal over een energielabel B beschikken. De warmtevoorziening kan individueel (bijvoorbeeld door middel van een eigen luchtwarmtepomp) of collectief (bijvoorbeeld door middel van een warmtenet) plaatsvinden.

Door ruimtelijke ontwikkelingen te benutten kunnen de kosten van het isoleren van woningen en gebouwen en/of het aanbrengen van een collectieve of individuele warmtevoorziening in het betreffende gebied worden gereduceerd. Daarnaast geeft een ruimtelijke ontwikkeling reuring en gaan bewoners en betrokken professionele partijen op een andere manier naar het gebied kijken. Onder het motto van ‘als je toch bezig bent’ kunnen maatregelen in het kader van de warmtetransitie in de ontwikkeling worden geïntegreerd. Hieronder zijn enkele voorbeelden van kansrijke ruimtelijke ontwikkelingen opgenomen.

Voorbeelden van kansrijke ruimtelijke ontwikkelingen
- Renovatie of sloop/nieuwbouw van woningen door een woningcorporatie
- Nieuwbouw van een school (of een ander groot gebouw)
- Vervanging riolering, wegen of herinrichting van openbare ruimte
- Aanpassingen elektriciteitsnet door netbeheerder
- Renovatie van een hotel, winkelcentrum of kantoorlocatie

Dergelijke projecten bieden een kans om ook in de directe omgeving aan het werk te gaan – zij het om de isolatiegraad van gebouwen te verbeteren, op grotere schaal warmtepompen in te kopen of om een collectieve warmtevoorziening te realiseren.

De eerste stap in dit stappenplan is om ruimtelijke ontwikkelingen te identificeren waar kansen voor het meekoppelen van de warmtetransitie liggen. In de stappen 2 en 3 wordt vervolgens met een Quickscan onderzocht hoe kansrijk de meekoppelkans is. Zoals bovenstaande voorbeelden laten zien, kunnen ruimtelijke ontwikkelingen door zowel de gemeente als private of nutspartijen worden geïnitieerd. De kunst van stap 1 is om zo vroeg mogelijk op de hoogte te zijn, zodat het mogelijk is om in de initiatiefase de afweging te maken of het interessant is om de warmtetransitie mee te koppelen of niet. Dit vraagt om een standaardisatie van de werkwijze binnen de gemeente om ruimtelijke ontwikkelingen tijdig te signaleren.

Er zijn verschillende bronnen via waar team Duurzaamheid aan haar informatie kan komen via onder andere:
- Instructie aan (beleids)medewerkers van de afdelingen Fysieke en Economische ontwikkelingen, Ruimtelijke Ordening, Beheer en Vergunningen over de warmtetransitie en het verzoek om het team Duurzaamheid te informeren over aanstaande ruimtelijke ontwikkelingen;
- Interne overleggen binnen de gemeente met de bovengenoemde afdelingen. De Omgevingstafel kan hiervoor worden gebruikt;
- Overleggen met de woningcorporaties, onder andere om prestatieafspraken te bespreken;
- Binnenkomende verzoeken van initiatiefnemers zoals ontwikkelaars, pandeigenaren en maatschappelijke organisaties (zoals scholen en sportverenigingen);
- Ontwikkelingen binnen de toeristische sector.

3 Stap 2: Quickscan “Binnen”

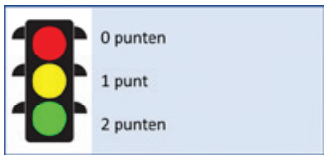
3.1 Inleiding

Zodra een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling bekend is, wordt deze onderworpen aan een korte Quickscan. Deze Quickscan bestaat uit twee delen (“Binnen” en “Buiten”) en heeft het volgende doel:

- Per initiatief/ontwikkeling beoordelen of het kansrijk is om een combinatie te maken met het op een collectieve manier aardgasvrij maken of het isoleren (aardgasvrij-ready maken) van de woningen en gebouwen in het betreffende gebied;
- Internaliseren van de warmtetransitie in de werkwijze van de gemeente en stakeholders buiten de gemeente;
- Bepalen of het uitvoeren van een haalbaarheidsstudie (stap 4, zie hoofdstuk 5) zinvol is.

Het eerste deel van de Quickscan is “Binnen”, wat wil zeggen dat een (beleids)ambtenaar Duurzaamheid van de gemeente Valkenburg aan de Geul dit onderdeel als bureaustudie kan uitvoeren, zonder hiervoor al noodzakelijkerwijs de initiatiefnemer te benaderen.

De Quickscan werkt via een stoplichtsysteem: het initiatief wordt aan de hand van meerdere factoren beoordeeld. Per onderdeel krijgt het initiatief een rode, gele of groene score. Dit staat vervolgens weer gelijk aan een aantal punten.

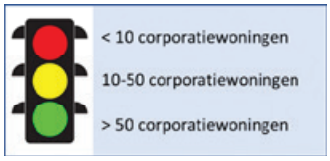
We maken onderscheid tussen twee soorten collectieve initiatieven:

a) Het collectief isoleren en aardgasvrij-ready maken van woningen en gebouwen
b) Het organiseren/ontwikkelen van een collectieve warmtevoorziening om woningen en gebouwen aardgasvrij te maken.

Voor beide soorten initiatieven is een aparte beoordelingssystematiek gemaakt. Dit is nader toegelicht in de volgende paragrafen.

3.2 Quickscan voor collectieve gebiedsgerichte isolatie-aanpak

Woningverbetering door woningcorporatie

In de periode tot 2030 verbeteren de woningcorporaties hun woningvoorraad op een planmatige manier met als doel om hun woningen gemiddeld aan energielabel A te laten voldoen. De woningen worden daartoe in de regel geïsoleerd, voorzien van isolatiemaatregelen en voorbereid op elektrisch koken. Zodra de woningcorporatie in een bepaalde buurt aan de slag gaat, geeft dit reuring en de mogelijkheid om ook particuliere woningeigenaren aan te haken. In het bijzonder geldt dit voor eigenaren van het zogenaamde gespikkelde bezit. Dit zijn woningen die eerder in het bezit waren van de woningcorporatie maar in de afgelopen jaren zijn verkocht. De bouwstaat van deze woningen is meestal gelijk als die van de omliggende corporatiewoningen. De collectieve aanpak kan bestaan uit het gericht stimuleren en ontzorgen van de particuliere woningeigenaren en het goedkoper maken door bijvoorbeeld collectieve inkoop.

Punten voor dit criterium worden verkregen op basis van het aantal corporatiewoningen dat in een buurt of gebied wordt verbeterd. Hoe meer corporatiewoningen in een buurt of gebied worden aangepakt, hoe kansrijker want de corporatiewoningen kunnen enerzijds als voorbeeld voor de koopwoningen dienen en anderzijds kunnen de woningcorporatie en de particuliere woningeigenaren een gezamenlijke uitvoering op poten zetten.

Energielabels en bouwjaar van de woningen

De meest kansrijke buurten voor een collectieve gebiedsgerichte aanpak voor woningisolatie zijn buurten met een groot aandeel woningen met energielabel C en D. Dit zijn buurten die overwegend in de jaren ’60, ’70 en ’80 zijn gebouwd, met veel rijwoningen en uniform qua bouwstijl. De woningen zijn op een projectmatige wijze gebouwd en kunnen ook op een projectmatige en kostenefficiënte manier worden geïsoleerd. Voor veel woningen in deze klasse zijn de maatregelen relatief minder ingrijpend, er zijn geen grote verbouwingen nodig.
Punten voor dit criterium worden verkregen op basis van de energielabels van de woningen in het gebied, die door de woningcorporatie worden aangepakt. Actuele kaarten met de energielabels zijn te vinden op:
https://dego.vng.nl/?tab=gebouw&layer=layer2&label=topo&query=Gemeente+Valkenburg+aan+de+Geul#11/50.8607/5.8239

Bonuspunten
Met de bovenstaande beoordelingscriteria wordt een bepaald aantal punten verdiend. Hier kunnen nog enkele bonuspunten aan worden toegekend. Dit geldt voor de volgende situaties:

- De inwoners in het gebied zijn sociaal aan elkaar verbonden → **1 bonuspunt.**
  Toelichting: een collectieve isolatieaanpak wordt kansrijker als de inwoners in het betreffende gebied sociaal aan elkaar verbonden zijn. Voorbeelden hiervan zijn een actieve bewonersgroep, actieve buurtvereniging, buurtteam dat zich inzet voor energie(besparing of opwek) of een lokale energiecoöperatie.

- Er is een combinatie te maken met een overige ruimtelijke opgaven in het gebied (vervangen riolering, vernieuwen wegen, maatregelen openbare ruimte, etc.) → **1 bonuspunt.**

Puntentotaal Quickscan collectieve gebiedsgerichte aanpak woningisolatie
Wanneer, na het doorlopen van de bovenstaande beoordelingscriteria, het puntentotaal gelijk of groter is dan **4 punten**, kan Stap 3 uitgevoerd worden: de Quickscan “Buiten” (zie hoofdstuk 4).

3.3 Quickscan voor collectieve aanpak aardgasvrije warmtevoorziening

Dit stappenplan voor een aardgasvrije warmtevoorziening richt zich op de mogelijkheden voor een collectieve aanpak in een ontwikkelgebied. Dit kan zowel in de vorm van een collectief warmtenet zijn als in de vorm van het collectief overstappen op individuele elektrische warmtepompen.

Warmtevraag panden in het ontwikkelgebied

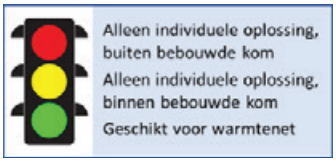
De warmtevraag van de panden in het gebied is een indicator van hoe kansrijk het is om een koppeling te zoeken met het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving. De warmtevraag wordt uitgedrukt in temperatuurklassen: hoge temperatuur warmte (hoger dan 75 °C), midden temperatuur warmte (50 tot 75 °C) en lage temperatuur warmte (lager dan 50 °C) kan leveren. Goed geïsoleerde woningen hebben bijvoorbeeld genoeg aan warmtevraag op lage temperatuur. Hoe hoger het benodigde temperatuurniveau van de panden, hoe lastiger het is om deze met een warmtenet of individuele elektrische warmtepomp aardgasvrij te maken. Het benodigde temperatuurniveau van omliggende gebouwen is te raadplegen op de kaarten in bijlage 1. Er is een kaart voor het temperatuurniveau van de panden in zowel de huidige staat als na isolatie tot label B toegevoegd.

Alternatieve invulling van dit criterium

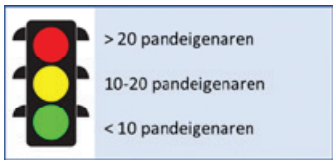
In plaats van het toekennen van punten op basis van de warmtevraag kan er ook voor gekozen worden om gebruik te maken van de energielabels van de woningen in het gebied. Het definitieve energielabel geeft een actueler beeld van de energievraag van het pand dan de statische kaarten van de warmtevraag. De meest kansrijke buurten voor een collectieve gebiedsgerichte aanpak voor een aardgasvrije warmtevoorziening zijn buurten met een groot aandeel woningen met energielabel A en B. Dit zijn woningen die overwegend vanaf de jaren '90 zijn gebouwd. Deze woningen zijn over het algemeen voldoende geïsoleerd en kunnen met beperkte aanpassingen aardgasvrij worden gemaakt. Punten voor dit criterium worden verkregen op basis van de definitieve energielabels van de woningen in het gebied, die door de woningcorporatie worden aangepakt. Actuele kaarten met de energielabels zijn te vinden op:
https://dego.vng.nl/?tab=gebouw&layer=layer2&label=topo&query=Gemeente+Valkenburg+aan+de+Geul#11/50.8607/5.8239

Warmtedichtheid gebouwen in het ontwikkelgebied

Wanneer de warmtedichtheid van een bepaald gebied hoog genoeg is, is dit een indicator dat een collectieve oplossing (bijvoorbeeld door middel van een warmtenet) financieel haalbaar is. In bijlage 2 zijn kaarten opgenomen met de clustering van gebieden waar de warmtedichtheid voldoende groot is voor een collectieve oplossing (warmtenet). Als de warmtedichtheid te laag is en alleen een individuele oplossing mogelijk is, is de ligging binnen of buiten de bebouwde kom van belang. Binnen de bebouwde kom is de woningdichtheid over het algemeen groter en is het makkelijker om een collectief te smeden voor het collectief overgaan op elektrische warmtepompen.

Aantal pandeigenaren in het ontwikkelgebied

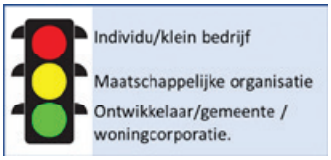
Hoe meer verschillende eigenaren van de panden in het gebied zijn, hoe lastiger het zal worden om ze op één lijn te krijgen voor een eventuele aanpassing aan hun pand waardoor ze aardgasvrij verwarmd kunnen worden door middel van een collectieve aanpak.

Het totale investeringsvolume van het beoogde project

Het investeringsvolume betreft de investering in de ruimtelijke ontwikkeling exclusief de eventuele toevoeging van het aardgasvrij maken van de omliggende gebouwde omgeving. Deze factor is een inschatting van hoe "groot" het project is. Een groter project is namelijk relatief makkelijker om nog groter te maken, terwijl het toevoegen van duurzame omgevingswarmte een relatief klein project onnodig gecompliceerd kan maken. Als het investeringsvolume onbekend is, kan als richtlijn worden gerekend met een gemiddelde van € 250.000 euro investeringsvolume per woningequivalent (WEQ) dat onderdeel uitmaakt van de ruimtelijke ontwikkeling. Dit bedrag is exclusief B.T.W. en de kosten voor het aardgasvrij maken.

De organisatiekracht van de initiatiefnemer

Van een projectontwikkelaar of woningcorporatie valt te verwachten dat deze partij ervaring heeft met vergelijkbare trajecten, weet welke stappen gezet moeten worden om een omvangrijk project met een collectieve warmtevoorziening te financieren. Wanneer het een kleine initiatiefnemer betreft, zoals een individu of klein bedrijf, is de kans kleiner dat een initiatief om te verduurzamen van de grond komt.

Warmtevraag van het ontwikkelgebied

Tot slot is de warmtevraag in het ontwikkelgebied (nieuwe ontwikkeling plus directe omgeving) van belang. Hoe groter deze totale warmtevraag, hoe kansrijker een collectieve warmtevoorziening. Om de totale warmtevraag in het ontwikkelgebied te berekenen kan voor bestaande woningen worden uitgegaan van gemiddeld 40 Gigajoule per woning. Voor nieuwbouwwoningen kan uitgegaan worden van gemiddeld 20 Gigajoule per woning (bron: www.Milieucentraal.nl).

Bonuspunten

Met alle bovenstaande beoordelingscriteria wordt een bepaald aantal punten verdiend. Hier kunnen nog enkele bonuspunten/maluspunten aan worden toegekend. Dit geldt voor de volgende situaties:

- Er is een combinatie te maken met een overige ruimtelijke opgaven in het gebied (vervangen riolering, vernieuwen wegen, maatregelen openbare ruimte, etc.) → **1 bonuspunt.**
- De inwoners in het gebied zijn sociaal aan elkaar verbonden → **1 bonuspunt.**
  Toelichting: een collectieve aanpak voor aardgasvrij wordt kansrijker als de inwoners in het betreffende gebied sociaal aan elkaar verbonden zijn. Voorbeelden hiervan zijn een actieve bewonersgroep, actieve buurtvereniging, buurtteam dat zich inzet voor energie(besparing of opwek) of een lokale energiecoöperatie.
- Het project biedt een kans om de directe omgeving een kwaliteitsinjectie te geven (verbeteren leefomgeving, kansen lokale economie, etc.) → **1 bonuspunt.**
- De initiatiefnemer is voornemens een niet-duurzame of een technologische oplossing dat nog niet kansrijk is toe te passen om de ontwikkeling aardgasvrij te verwarmen → **1 maluspunt.** Enkele voorbeelden zijn:
  - Toepassen van waterstof(gas);
  - Toepassen van biomassa middels stookkachels;
  - Toepassen van WKO-systemen op de berg;

Puntentotaal Quickscan voor collectieve aanpak aardgasvrije warmtevoorziening

Wanneer, na het doorlopen van alle bovenstaande beoordelingsfactoren, het puntentotaal gelijk of groter is dan **8 punten**, kan Stap 3 uitgevoerd worden: de Quickscan “Buiten” (zie hoofdstuk 4).

4 Stap 3: Quickscan “Buiten”

Het eerste deel van de Quickscan betrof met name technische, organisatorische en economische indicatoren. Het tweede deel van de Quickscan is vooral gericht op het verkrijgen van draagvlak.

In dit tweede deel van de Quickscan gaat de gemeente daarom in gesprek met initiatiefnemers en stakeholders. Het doel van deze gesprekken is tweeledig:

- Peilen of de partijen interesse hebben om het initiatief uit te breiden met duurzame (collectieve?) warmte voor de directe omgeving, hier de haalbaarheid van te onderzoeken en wanneer het zover komt ook mede te investeren in een oplossing;
- Te peilen of en welke potentiële beren er op de weg zouden kunnen komen, wanneer duurzame warmte daadwerkelijk onderdeel wordt van de ruimtelijke ontwikkeling.

Om de Quickscan succesvol af te ronden, dienen de volgende stakeholders geraadpleegd te worden:

De initiatiefnemer
Voor de gebiedsgerichte aanpak van de woningisolatie is de woningcorporatie de eerste gesprekspartner maar voor een collectieve aardgasvrije warmtevoorziening kunnen ook andere partijen in beeld komen. Dit kunnen zeer uiteenlopende partijen zijn, met zeer uiteenlopende belangen en verschillende houdingen tegenover duurzaamheid/de energietransitie/de warmtetransitie.

Een aantal vragen is van belang om met de initiatiefnemer te bespreken:

Voor een collectieve aanpak van een gebiedsgerichte aanpak woningisolatie:

- Welke ambities heeft de woningcorporatie?
- Ziet de woningcorporatie kansen om ook de omliggende woningen van particuliere woningeigenaren te verbeteren?
- Welke rol ziet de woningcorporatie voor zichzelf? Zou de woningcorporatie mankracht en middelen beschikbaar kunnen stellen ten behoeve van een eventueel project? Denk aan projectteamleden en bijvoorbeeld het beschikbaar stellen van een huurwoning dat als “voorbeeldhuis” kan dienen.
- Zijn er nog andere organisaties in het gebied die kunnen helpen? Denk ook aan maatschappelijke organisaties of een actieve huurdersvereniging die zich inzet voor duurzaamheid.

Voor een collectieve aanpak van een aardgasvrije warmtevoorziening:

- Ziet de initiatiefnemer kansen om duurzame warmte aan het project te koppelen? Zo ja, welke?
- Wanneer de initiatiefnemer ook kansen ziet, welke rol ziet hij/zij dan voor zichzelf?
- Is de initiatiefnemer bereid om mede te investeren in een haalbaarheidsstudie om de mogelijkheden verder te verkennen?
- Is de initiatiefnemer zich bewust van de implicaties van een eventuele “Go” – zijn/haar project wordt mogelijk complexer en kan vertragen?
- Zijn er nog andere organisaties in het gebied die kunnen helpen? Denk ook aan maatschappelijke organisaties

Professionele stakeholders
In de warmtetransitie zijn naast de woningcorporaties de volgende professionele stakeholders van belang om vroegtijdig bij de initiatieven te betrekken: de netbeheerders (inclusief WML, Waterschap Limburg en Enexis), afdeling Ruimtelijke Ordening en afdeling Beheer van de gemeente. Per ruimtelijk initiatief moet worden nagegaan welke stakeholders een rol zouden kunnen spelen. Voor deze partijen geldt dat de volgende vragen relevant zijn:

- Zien zij, vanuit hun professionele kijk op het vraagstuk, dit initiatief als kansrijk?
- Zien zij een rol voor zichzelf in het initiatief? Zo ja, welke?
- Op welke wijze willen ze aangehaakt/geïnformeerd blijven?

Directe omgeving (bewoners/lokale ondernemers)
Het is in deze fase nog niet mogelijk om álle partijen in de directe omgeving te spreken. Het is echter minimaal noodzakelijk om (vertegenwoordigers van) bewoners en/of lokale ondernemers te spreken, om te peilen of er enthousiasme is om de woningen in het gebied te isoleren (aardgasvrij-ready te maken) of in combinatie met de aanstaande ruimtelijke ontwikkeling een duurzame collectieve warmtevoorziening te realiseren – waardoor hun panden aardgasvrij verwarmd kunnen worden. Een aantal vragen om met de directe omgeving te bespreken is:

- Ziet de directe omgeving kansen om de particuliere woningen aardgasvrij-ready te maken of duurzame warmte aan het project te koppelen? Zo ja, welke?
- Welke rol ziet de directe omgeving voor zichzelf? Op welke wijze wil ze aangehaakt blijven bij het traject? Welke mate van participatie is gewenst?
- Is één van de gesproken bewoners/ondernemers uit de directe omgeving bereid om deel te nemen aan een klankbordgroep, werkgroep of zelfs projectteam (afhankelijk van project) t.b.v. het eventuele project?
- Is één van de gesproken bewoners/ondernemers uit de directe omgeving bereid om op te treden als ambassadeur van het initiatief (richting buren/anderen uit de omgeving)?
- Is men zich bewust van de eventuele implicaties: dat er mogelijk geïnvesteerd moet worden in de eigen woning/het eigen pand om de verduurzaming van de warmtevoorziening mogelijk te maken.
- Zijn er nog andere bewoners of gebouweigenaren (of andere potentiële stakeholders) die gesproken dienen te worden?

***Go – No Go* moment voor stap 4**
Nadat de gesprekken met de initiatiefnemer(s) en bovenstaande stakeholders hebben plaatsgevonden, moet er een besluit worden genomen om door te gaan naar Stap 4: Haalbaarheidsstudie. Dit besluit zal genomen worden door het college van burgemeester en wethouders op basis van een collegevoorstel. Dit collegevoorstel bevat in elk geval de volgende onderdelen:

- Een omschrijving van het initiatief en de kans om dit initiatief te benutten om in de directe omgeving gebouwen aardgasvrij te maken;
- De resultaten van de Quickscan tot dusverre – zowel het stoplichtenmodel als de gesprekken met stakeholders;
- Een uitgesproken verwachting over de rol van de gemeente in het aanstaande project. Wordt er verwacht dat de gemeente alleen zal faciliteren? Of is de verwachting dat de gemeente het (of een gedeelte van het) verduurzamingsaspect van het initiatief gaat invullen?
- Een voorstel, inclusief begroting, voor een haalbaarheidsstudie en participatietraject met omwonenden;
- Verwachtingen aangaande de betrokkenheid van het college – van besprekingen over de voortgang tot eventuele rol als ambassadeur richting de raad en omgeving;
- Kansen en risico's aangaande de voortzetting van het traject.

Wanneer het college besluit tot een "Go", kan gestart worden met Stap 4: Haalbaarheidsstudie (zie hoofdstuk 5).

5 Stap 4: Haalbaarheidsstudie

In stap 4 wordt een haalbaarheidsstudie uitgevoerd naar de mogelijkheden om de directe omgeving van een gebiedsontwikkeling te isoleren (aardgasvrij-ready te maken) of van duurzame warmte te voorzien – als meekoppelkans van deze ruimtelijke ontwikkeling. Ongeacht de locatie of beoogde warmteoplossing is dit een complex vraagstuk, waarbij idealiter de collectieve warmtevoorziening of isolatieoplossing voor de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling (wanneer het een bouwproject betreft) eveneens de oplossing gaat worden voor woningen en panden in de omgeving.

In deze stap heeft de gemeente vooralsnog het voortouw: de ruimtelijke ontwikkeling kan namelijk in potentie bijdragen aan de klimaatdoelstellingen van de gemeente en de regio. Andere partijen, zoals de initiatiefnemer, stakeholders en de omgeving worden echter wel waar mogelijk direct betrokken.

De haalbaarheidsstudie omvat twee onderdelen:

- **Onderdeel 1:** het onderzoeken van de technische en financiële haalbaarheid en het draagvlak om de gebiedsontwikkeling uit te breiden met collectieve duurzame warmte voor de directe omgeving. De haalbaarheidsstudie naar een aardgasvrije warmtevoorziening wordt vanwege de complexiteit bij voorkeur uitgevoerd door een onafhankelijk en gekwalificeerd bureau, dat niet alleen de technische haalbaarheid van een concept kan onderzoeken, maar ook in staat is om de businesscase van een dergelijk concept op te zetten en waar nodig ook al deels kan meedenken over mogelijke opties rondom de participatieaanpak. Op basis van de businesscase en technische haalbaarheid, kan op basis van deze studie mogelijk een voorkeursvariant geformuleerd worden.
  Voor een collectieve gebiedsgerichte aanpak van de woningisolatie zal het accent vooral op het onderzoek naar het draagvlak bij de particuliere woningeigenaren en de woningcorporatie liggen. Ook hier zullen echter technische en financiële schetsen gemaakt moeten worden om bewoners te betrekken. De woningcorporatie heeft vaak al veel informatie over de mogelijke aanpak, de kosten en de opbrengsten van de woningverbetering en kan deze delen met de gemeente en de bewoners.

- **Onderdeel 2:** het opstellen van een intentieverklaring met de initiatiefnemer van de ruimtelijke ontwikkeling, de gemeente, eventueel professionele stakeholders en een vertegenwoordiging van bewoners en evt. lokale ondernemers. Deze intentieverklaring is bedoeld om het commitment van de verschillende partijen vast te leggen om – na afloop van de haalbaarheidsstudie – door te gaan naar de volgende stap: het opstellen van een Uitvoeringsplan. De intentieverklaring omvat:
  - De beoogde rolverdeling voor het vervolg;
  - Uitgangspunten en voorwaarden voor de initiatiefnemer, gemeente en professionele stakeholders (zoals bijvoorbeeld een bepaalde rendementseis die haalbaar moet zijn);
  - Uitgangspunten en voorwaarden voor particuliere woningeigenaren om deel te nemen. Onderdeel hiervan is dat het voor woningeigenaren altijd mogelijk is om terug te trekken (totdat een definitief contract is getekend);

  Om tot deze intentieverklaring te komen en ook voor het resterende proces is een participatietraject nodig, waarbij de initiatiefnemer, gemeente, stakeholders en (een vertegenwoordiging van) bewoners/ lokale ondernemers wordt betrokken.

Deze Stap 4 brengt advies- en proceskosten met zich mee. Rekening moet worden gehouden met een bedrag tussen €15.000 tot €30.000 euro voor onderdeel 1. Het tweede onderdeel kan uitbesteed worden, maar zou de gemeente ook zelf kunnen uitvoeren. Voorwaarde hiervoor is dat er voldoende expertise 'in huis' is om een communicatie-/participatieplan op te stellen en uit te voeren.

Go – No Go moment voor stap 5
Op basis van de resultaten van de haalbaarheidsstudie wordt een besluit genomen om wel of niet door te gaan met de voorbereiding van de uitvoering van het initiatief. Welke partij(en) dit besluit moeten nemen, is afhankelijk van de rolverdeling die gekozen is.

6 Stap 5: Uitvoeringsplan

Vanaf Stap 5 wordt dit stappenplan steeds minder concreet, omdat de invulling van de stappen steeds meer afhankelijk wordt van de resultaten van voorgaande stappen. De projectomvang, technische invulling, rolverdeling en businesscase kan er in dit stadium op legio verschillende manieren uitzien. De resterende stappen in het proces zullen echter altijd grofweg deze lijn volgen.

De rol van de gemeente in de stappen vijf tot en met zeven is op zijn minst faciliterend, maar kan ook een stuk intensiever zijn. De gemeente kan bijvoorbeeld ook zelf initiatiefnemer zijn. Verder kunnen er subsidies benodigd zijn vanuit de gemeente om een project daadwerkelijk tot realisatie te brengen.

In stap 5 wordt een projectgroep geformeerd en een uitvoeringsplan opgesteld. Het uitvoeringsplan is gericht op de maatregelen die buiten de scope van het originele initiatief vallen (voor zover delen hiervan niet geïntegreerd moeten worden). Het omvat de uitwerking van de maatregelen, de kosteninschatting hiervan, de rolverdeling van verschillende partijen, mate en manier van participatie en communicatie, de benodigde resterende processtappen, juridische en organisatorische randvoorwaarden (contractvorming, aanbesteding, oprichting consortium e.d.) en beoogde planning van dit proces tot en met realisatie.

Conform de gemaakte afspraken in de intentieovereenkomst, worden de taken verdeeld over de aangesloten partijen. Enkele noodzakelijke activiteiten zijn:

- Het integreren van de voorkeursvariant in het conceptuele ontwerp van de ruimtelijke ontwikkeling. Er moeten mogelijk aanpassingen gedaan worden aan de businesscase om dit op de juiste manier in te passen;
- In het voortraject zijn mogelijk nog niet alle omwonenden geraadpleegd. In deze fase is het noodzakelijk om iedereen te bereiken. Hiervoor moet in dat geval een communicatie-/ participatietraject worden gestart;
- Als vervolg op de intentieovereenkomst dient in deze fase een samenwerkings-overeenkomst te worden gesloten tussen de betrokken partijen. Een mogelijke afspraak in de overeenkomst is de oprichting van een consortium om de ontwikkeling te realiseren.

7 Stap 6: Ontwerp & Contractfase

In Stap 6 wordt het volgende georganiseerd.

Bij een collectieve aanpak voor gebiedsgerichte woningisolatie:
- Er wordt een technisch ontwerp opgesteld voor het isoleren, ventileren en geschikt maken van de woning voor elektrisch koken;
- Er worden contractstukken opgesteld voor een eventuele collectieve aanbesteding. Middels een dergelijke procedure moet mogelijk een uitvoerder geselecteerd worden.;
- Er worden subsidies of andere vormen van financiële ondersteuning aangevraagd;
- Inrichten en uitvoeren participatietraject voor particuliere woningeigenaren.

Bij een collectieve aanpak voor een aardgasvrije warmtevoorziening:
- Er wordt een technisch ontwerp opgesteld van de toekomstige warmtevoorziening;
- Er worden contractstukken opgesteld voor een eventuele aanbesteding of concessie. Middels een dergelijke procedure wordt een uitvoerder geselecteerd, alsook een exploitant van een toekomstig collectief warmtesysteem (mits dit van toepassing is);
- Er worden contractstukken opgesteld voor omwonenden om deel te nemen aan de toekomstige warmtevoorziening;
- Inrichten en uitvoeren participatietraject voor particuliere woningeigenaren en evt. gebouweigenaren.

8 Stap 7: Aanbesteding en Realisatie

In de laatste stap wordt het project aanbesteed en gerealiseerd. Dit kan betekenen dat bepaalde verduurzamingsmaatregelen (zoals HR++ glas) collectief worden ingekocht, maar kan ook zo ver gaan als een volledig aardgasvrij warmtevoorziening die gerealiseerd wordt. De eventuele leveringscontracten worden gesloten met de directe omgeving en zoals afgesproken krijgen de deelnemers een aansluiting op een alternatief voor aardgas. De gaskraan voor deze gebouwen kan worden afgesloten, waarna de gemeente weer één stap dichter bij een aardgasvrije gebouwde omgeving in 2050 is.

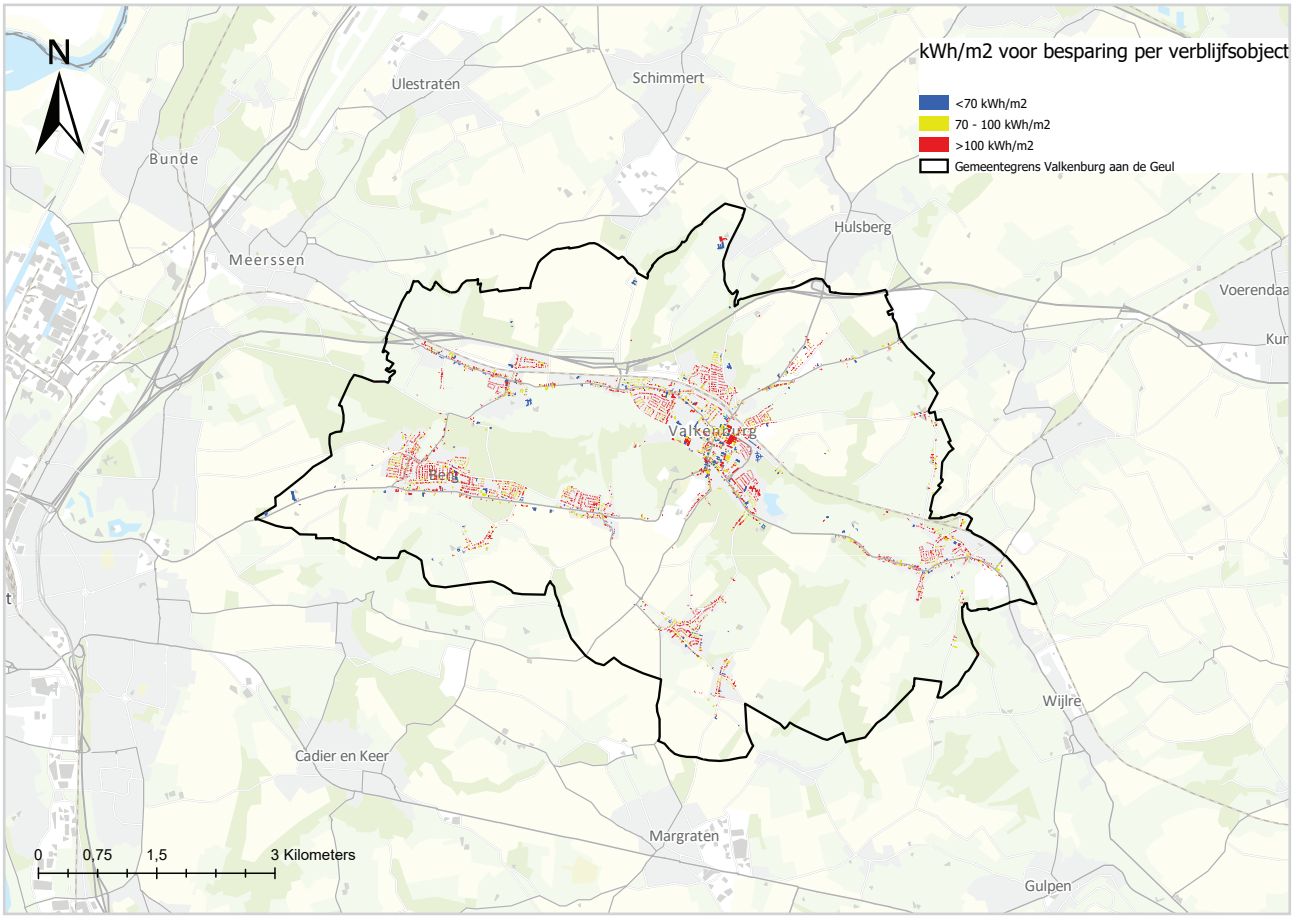
9 Stap 8: Exploitatie en nazorg

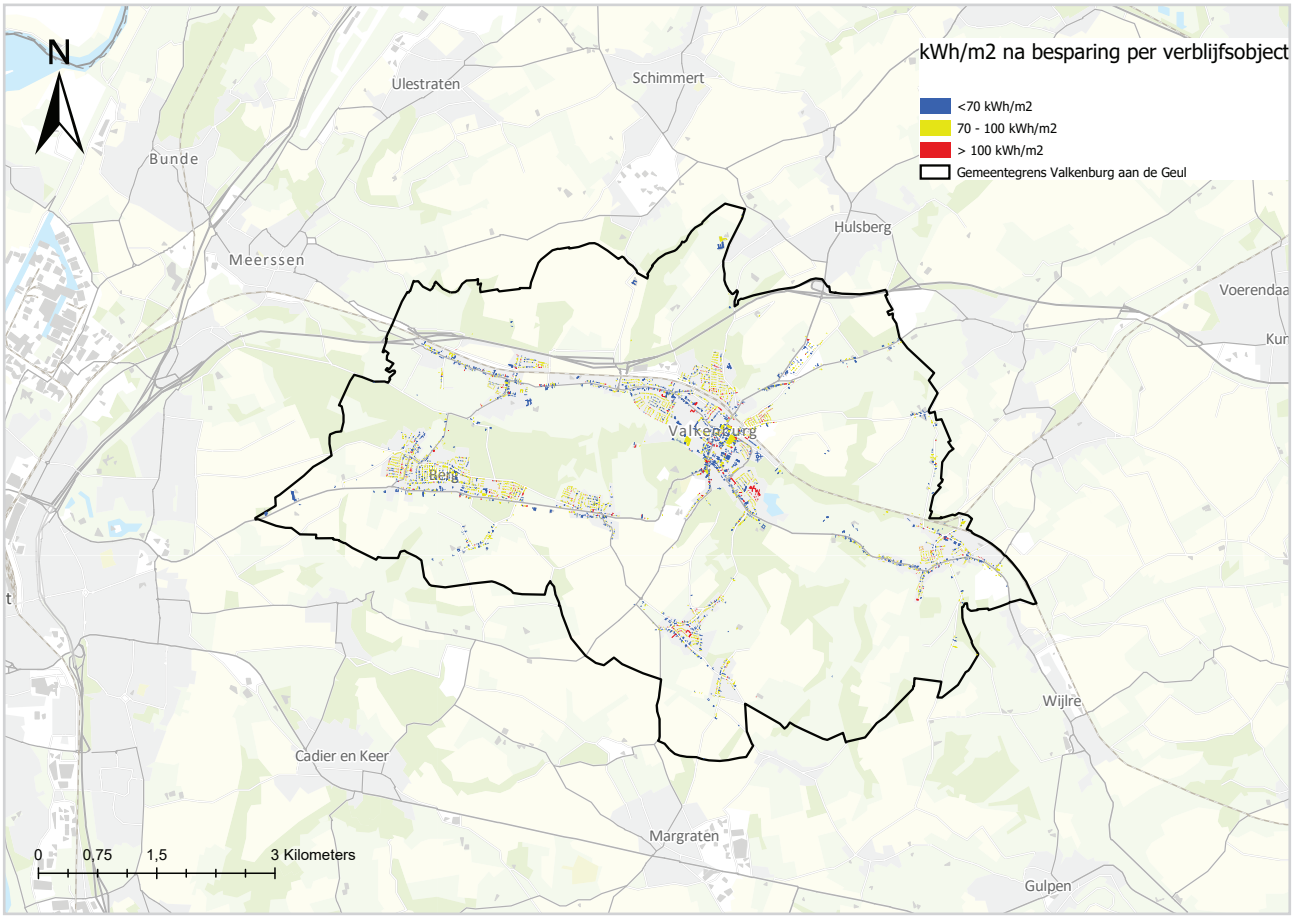
Als bewoners en gebouweigenaren eenmaal aangesloten zijn op een collectief warmtenet, begint het “nieuwe” leven voor deze mensen: een nieuwe manier van koken, een nieuwe manier van verwarmen, een andere energierekening/ander energiebedrijf. Kortom: een wijziging in het dagelijkse leven.

Afhankelijk van de afspraken die zijn gemaakt over het operationele deel van het collectief (na in gebruik name) heeft of de initiatiefnemer, gemeente, energiecollectief of warmtebedrijf de verantwoordelijkheid om bewoners en gebouweigenaren te woord te staan bij vragen (en eventuele klachten/wensen), jaarlijkse afrekening e.d.

Kennis en leer- en succespunten kunnen binnen de gemeente en met andere bewoners en gebouweigenaren gedeeld worden, maar ook met andere overheden.

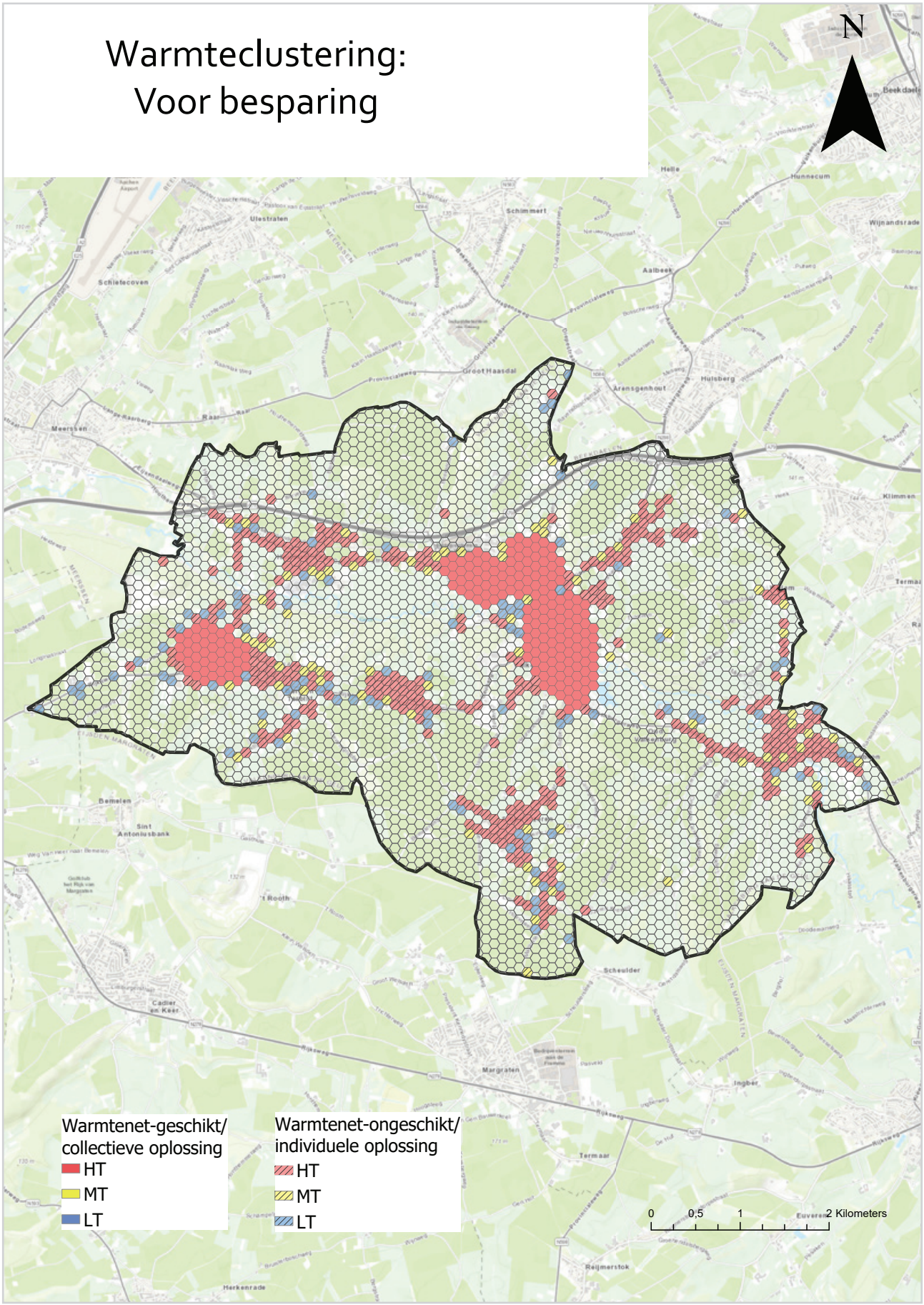
Bijlage 1 Warmtevraag van de panden

N
kWh/m2 voor besparing per verblijfsobject
<70 kWh/m2
70 - 100 kWh/m2
>100 kWh/m2
Gemeentegrens Valkenburg aan de Geul
Ulestraten
Schimmert
Bunde
Meerssen
Hulsberg
Voerendaal
Valkenburg
Berg
Wijlre
Cadier en Keer
Margraten
Gulpen
0
0,75
1,5
3 Kilometers

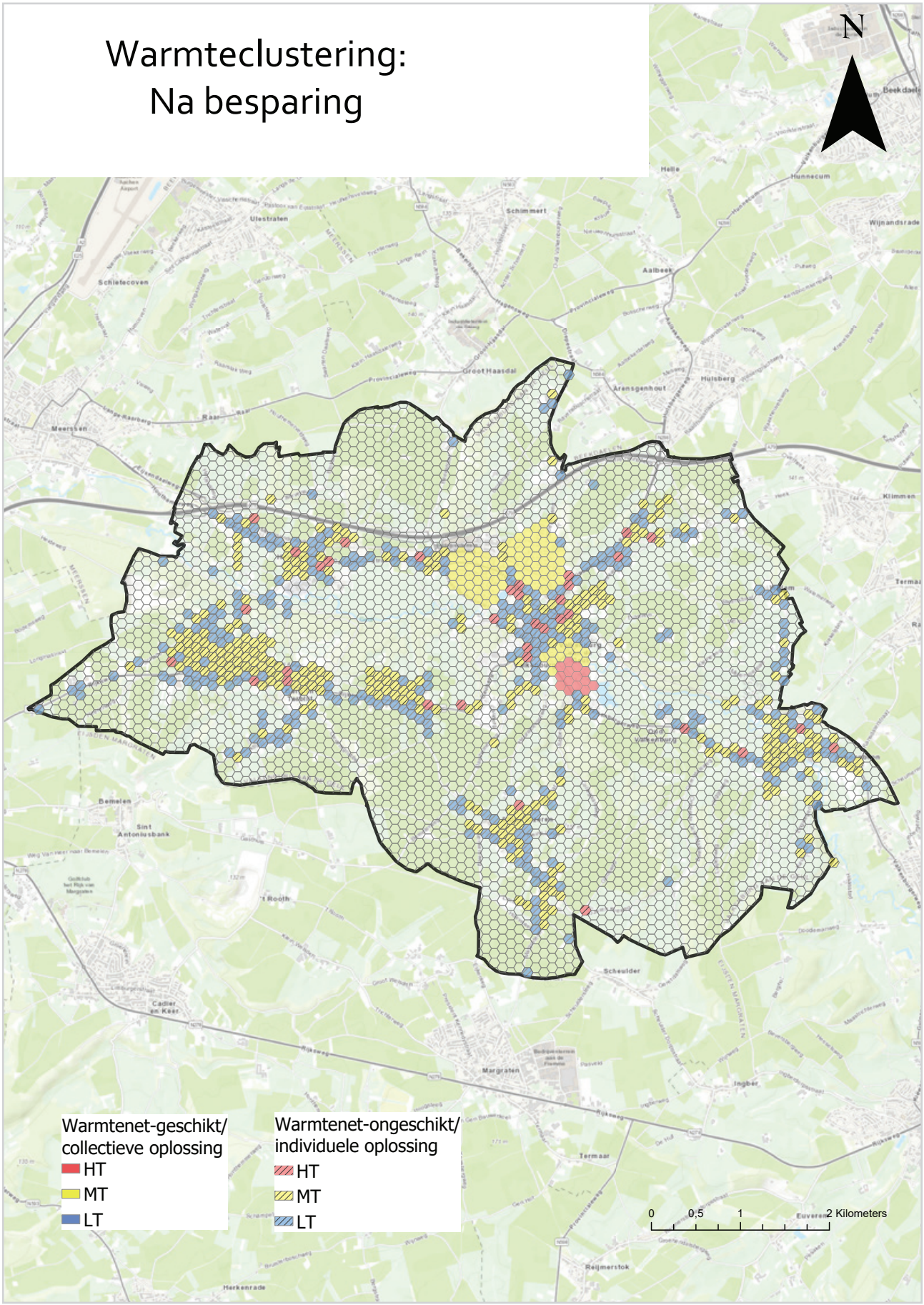

N
kWh/m2 na besparing per verblijfsobject
<70 kWh/m2
70 - 100 kWh/m2
> 100 kWh/m2
Gemeentegrens Valkenburg aan de Geul
Ulestraten
Schimmert
Bunde
Meerssen
Hulsberg
Voerendaa
Kur
Valkenburg
Berg
Wijlre
Cadier en Keer
Margraten
Gulpen
0
0,75
1,5
3 Kilometers

Bijlage 2 Geschikte gebieden voor collectieve warmteoplossing

Warmteclustering: Voor besparing

Warmteclustering: Na besparing

Over Antea Group

Antea Group is het thuis van 1500 trotse ingenieurs en adviseurs. Samen bouwen wij elke dag aan een veilige, gezonde en toekomstbestendige leefomgeving. Je vindt bij ons de allerbeste vakspecialisten van Nederland, maar ook innovatieve oplossingen op het gebied van data, sensoring en IT. Hiermee dragen wij bij aan de ontwikkeling van infra, woonwijken of waterwerken. Maar ook aan vraagstukken rondom klimaatadaptatie, energietransitie en de vervangingsopgave. Van onderzoek tot ontwerp, van realisatie tot beheer: voor elke opgave brengen wij de juiste kennis aan tafel. Wij denken kritisch mee en altijd vanuit de mindset om samen voor het beste resultaat te gaan. Op deze manier anticiperen wij op de vragen van vandaag en de oplossingen voor morgen. Al bijna 70 jaar.

Contactgegevens

Wim Duisenbergplantsoen 21
6221 SE MAASTRICHT
Postbus 959
6200 AZ MAASTRICHT

www.anteagroup.nl

Copyright © 2020
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

BIJLAGE 5 Resultaten coalitiescan

Onderwerpen

- Aanleiding en doel
- Coalitiescan in het kort
- Het doorlopen proces
- Resultaten
- Conclusie en advies
- Bijlagen
  - Toelichting onderzoek
  - Uitwerking per gebied
  - Evaluatie

Aanleiding en doel

Aanleiding

De gemeente Valkenburg aan de Geul stelt een warmtransitievisie op. Maatregelen om te komen tot een aardgasvrije wijk vinden niet alleen plaats in de openbare ruimte, maar juist ook achter de voordeur van inwoners. Voor het opstellen van deze visie is dus belangrijk om inzicht te hebben in de belangen, meningen en beweegredenen van inwoners. Aangezien nog beperkt is gecommuniceerd naar inwoners is besloten om de coalitiescan niet alleen te richten op de warmtetransitie, maar is besloten deze breder ‘op de energietransitie’ in te steken. De resultaten van de Coalitiescan (zie uitleg volgende slide) worden daarnaast gebruikt in de onderbouwing voor een keuze van een startwijk en als basis voor een toekomstige communicatiestrategie.

Doel

Het onderzoeken van belangen, meningen en beweegredenen van inwoners in de verschillende wijken van Valkenburg aan de Geul ten aanzien van de energietransitie. Bijkomend doel is dat dit een eerste stap is in de communicatie naar inwoners.

De Coalitiescan

- ‘Digitale tool’ met daarin (minimaal) 33 stellingen;
- Respondenten geven per stelling aan in welke mate zij zich kunnen vinden in de stelling;
- Uit een analyse komen enkele denkgroepen. Dit zijn clusters van respondenten die op eenzelfde manier naar de kwestie kijken. De antwoorden van elke respondent in die denkgroep komt voor meer dan 50% overeen met de rest;
- Soms vallen personen niet in een doelgroep, dit is de restgroep.
- De tool haalt ook persoonsgegevens op van de respondenten en laat aan respondenten zien dat de opdrachtgever 1) geïnteresseerd is in de mening van de omgeving en 2) welke thema’s de gemeente belangrijk vindt (in dit geval de warmtetransitie)
- Per scan (per gebied) resulteert de coalitiescan in 2 a 3 denkgroepen.

Het doorlopen proces

De afgelopen maanden hebben wij met elkaar het volgende proces doorlopen:

- Doel en stellingen geformuleerd door Antea Group
- Deze zijn door de gemeente getoetst.
- De Coalitiescan ingericht
- Coalitiescan beschikbaar vanaf 10 februari, op 17 maart besluit tot verlengen tot 2 april
- Introductie Raadscie 10 februari 2020
- Bekendmaking via Facebook, RIB en website
- Communicatie via wethouders, in week 8/10 rondje bij scholen/supermarkten? (Week 9 carnavalsvakantie)
- Vanaf medio maart Coronacrisis

Evaluatie verloop aantal respondenten

	w	w	w	w	w	w	w	week 8	week 9	week 10	week 11	week 12	week 13
Centrum/Emmaberg:								37	46	56	58	58	58
Broekhem/Strabeek/Stoepert:								30	37	47	49	50	50
Schin op Geul/Strucht/OudValk.:								17	22	33	34	35	35
Sibbe/IJzeren:								10	10	15	19	19	19
Berg en Terblijt/Vilt:								20	25	41	43	43	43
Houthem/Sint Gerlach:								11	16	17	17	17	17
TOTAAL								125	156	209	220	222	222
Gestegen met									*31*	*53*	*11*	*2*	*0*

Procentuele verdeling leeftijd respondenten

Leeftijd:	<20	20-39	40-59	60>
CENTRU	0%	*24,4%*	*31,7%*	34,9%
STRABE	2,5%	20%	27,5%	*50%*
STRUCH	0%	4%	*32%*	*60%*
YZEREN	0%	18,2%	*54,6%*	27,3%
BERGEN	0%	*22,9%*	*51,4%*	22,9%
HUTHEM	0%	*35,7%*	*42,9%*	21,4%
GEMIDDELD	**0,6%**	***20,6%***	***37,6%***	***40,6%***
VALKENBURG *16360 Inwoners* *82109 adressen met woonfunctie*	**18,1%**	**17,5%**	**27,7%**	**36,7%**

onderstreept = lager dan,... *schuin* = hoger dan...., normaal = 2% < of > dan.... percentages van Valkenburg

Resultaat: doelgroepen

Valkenburg breed

Uit de Coalitiescan komen duidelijk twee soorten doelgroepen naar voren. Deze zijn gebaseerd op de resultaten (denkgroepen) van de Coalitiescan.

Proactief

De proactieve doelgroep voelt zich verantwoordelijk voor leveren bijdrage. Zij laten merken dat verduurzaming gedragen moet worden door alle partijen. Daarnaast geven zij aan dat zij vinden dat Nederland te kampen heeft met een klimaatprobleem. Hoewel ze aangeven dat ze voldoende kennis bezitten, zijn sommigen ook op zoek naar informatie, en soms zelfs ondersteuning van overheid. Ze hebben daarentegen geen behoefte aan het zelf starten van een collectief maar willen misschien wel op wijkniveau meedenken.

Afwachtend

De tweede groep is afwachtend. De mensen in deze groep zijn neutraal, twijfelend, sceptisch, of een combinatie van die drie, m.b.t. klimaat en de kosten en baten van verduurzaming. Zij zien weinig noodzaak. Een enkeling in deze groep geeft aan al duurzaamheidsmaatregelen te hebben getroffen maar ze geven meestal aan dat zij geen plannen hebben m.b.t. verduurzaming. Sommigen vinden dat zij over voldoende kennis bezitten maar geven ook aan, vaker dan de proactieve groep, dat zij kijken naar overheid voor informatie en ondersteuning. Vanzelfsprekend wil ook deze groep zelf geen collectief starten.

Resultaat: denkgroepen

Per gebied

Deze doelgroepen zijn het samengevoegde resultaat van de coalities, ofwel denkgroepen, die per gebied naar voren kwamen. Op de volgende slide ziet u een overzicht van de resultaten.

Onderstaand ziet u een lijst met enkele kenmerken die zijn toebedeeld aan deze denkgroepen per gebied. U kunt deze ook terugzien in de beschrijving van de doelgroepen (zie vorige slide).

Proactief: voert duurzaamheidsmaatregelen uit
Afwachtend: voert nog geen duurzaamheidsmaatregelen uit
Egalitair: verantwoordelijkheid duurzaamheid ligt bij iedereen
Klimaatstrijder: benadrukt met name belang van urgentie i.b.t. klimaat
Neutraal: neemt geen hele extreme standpunten in
Zoekende: lijkt te zoeken naar informatie en geeft tegenstrijdige antwoorden
Sceptisch: ziet urgentie van klimaatprobleem niet en geen kosten en baten in maatregelen

CENTRU	**Proactieve egalitair**	**Afwachtend neutraal**	**Afwachtende scepticus**
omschrijving:	Proactief, gedragen lasten door alle partijen, voelt zich verantwoordelijk voor leveren bijdrage, geen behoefte aan collectief	Afwachtend, sturende rol overheid, zoekt directe baten, geen plannen om te investeren en wil niet gezamenlijk werken aan verduurzaming	zoekende, vindt dat zij kennis bezitten maar kijkt ook naar overheid om informatie te verschaffen, ziet geen noodzaak
Aantal personen:	**22** (+3 uit restgroep)	10 (+3 uit restgroep)	3 (+2 uit restgroep)
STRABE	**Proactieve egalitair**	**Afwachtend neutraal**	**Afwachtende scepticus**
omschrijving:	Proactief, gedragen lasten door alle partijen, voelt zich zelf verantwoordelijk voor leveren bijdrage maar wil ook graag ondersteuning van overheid	Afwachtend, sturende rol/ verantwoordelijkheid ligt bij overheid en bedrijven, geen plannen om verduurzamingsmaatregelen te treffen	Afwachtend, beschikt over voldoende kennis, ziet geen noodzaak, ziet welpersoonlijke baten maar investeert niet, geen plannen om verduurzamingsmaatregelen te treffen
Aantal personen:	17 (+8 uit restgroep)	11	2 (+1 uit restgroep)
STRUCH	**Proactieve *klimaatstrijder***	**Afwachtende scepticus**	**Afwachtend *zoekend***
omschrijving:	Proactief, Overheid heeft verantwoordelijkheid m.b.t. maatregelen en informatievoorziening. Behoefte aan informatievoorziening.	Afwachtend, sturende rol overheid, beschikt over kennis over het onderwerp maar investeert niet; ziet noodzaak/directe baten niet.	Afwachtend, sturende rol overheid, vind dat zij over onvoldoende kennis beschikken, maakt afweging tussen kosten en baten. Zou overtuigd kunnen worden met financiële ondersteuning.
Aantal personen:	15 (+4 uit restgroep)	5	2
YZEREN	**Proactieve *klimaatstrijder***	***Zoekende* scepticus**	**Afwachtend *zoekend***
omschrijving:	Proactief, gedragen verantwoordelijkheid door alle partijen, geïnformeerd	Beschikt over kennis over het onderwerp en wil samen met gemeenschap onderzoeken welke mogelijkheden er nog meer zijn maar geen collectief starten; geen bereidheid om (meer) te investeren	Afwachtend, sturende rol overheid en verantwoording ligt bij overheid en bedrijven. Zou overtuigd kunnen worden met financiele ondersteuning.
Aantal personen:	6	4	1 (+1 uit restgroep)
BERGEN	**Proactieve egalitair**	**Afwachtende scepticus**	**Afwachtend twijfelend**
omschrijving:	Proactief, gedragen lasten door alle partijen, voelt zich verantwoordelijk voor leveren bijdrage, wil op wijkniveau verder maar geen collectief starten.	Afwachtend, sturende rol overheid, zoekt directe baten, beschikt over voldoende kennis. Ziet noodzaak/directe baten niet.	Afwachten maar bereid iets te doen met ondersteuning van anderen en overheid. Behoefte aan meer informatie.Ziet noodzaak/directe baten niet.
Aantal personen:	22 (+1 uit restgroep)	4 (+4 uit restgroep)	4 (+1 uit restgroep)
HUTHEM	**Proactieve *klimaatstrijder***	**Afwachtend twijfelend**	
omschrijving:	Proactief, gedragen lasten door alle partijen, voelt zich verantwoordelijk voor leveren bijdrage	Afwachten. Mogelijk bereid iets te doen met ondersteuning van anderen en overheid. Behoefte aan meer informatie. Ziet noodzaak/directe baten niet.	*Zie bijlage voor detailinformatie over de resultaten per gebied.*
Aantal personen:	12	4	

Consensus & verdeeldheid

Naast de stellingen waarop de denkgroepen zijn gebaseerd, kwam er per gebied ook stellingen naar voren waar de meeste en minste consensus over is tussen de denkgroepen. De denkgroepen zijn het dus grotendeels met elkaar eens over de eerste 3 stellingen, maar liggen het meest uiteen op de onderste 3.

	MEESTE CONSENSUS	Aantal gebieden
1	Er zijn al maatregelen genomen om mijn huis duurzamer te maken	3
2	Ik weet wat de energietransitie inhoudt	3
3	Ik heb behoefte aan dat de gemeente mij informeert over wat er in de gemeente speelt m.b.t. de energietransitie	3
	MINSTE CONSENSUS	**Aantal gebieden**
1	Ik wacht met actie ondernemen om mijn woning te verduurzamen totdat ik moet	4
2	Ik investeer niet meer in mijn huidige woning	4
3	Ik geloof dat we in Nederland een dringend klimaatprobleem hebben	3

Conclusies en advies

Conclusie en advies
m.b.t. informatie

Conclusie: Algemeen een behoefte aan informatievoorziening

Veel van de denkgroepen geven aan een behoefte te hebben aan informatievoorziening; zowel over energie/warmtetransitie in het algemeen en wat zij als inwoner zelf kunnen doen, als over de activiteiten/projecten in de gemeente.

Advies: *Omdat de onderwerpen energie- en warmtetransitie veel aspecten kent en maatschappelijk nog niet veel besproken wordt is het advies om aanvullend te investeren in de informatievoorziening. Dit kan bijvoorbeeld door nieuwsblogs, campagnes of ludieke acties te organiseren. Ook vraagt het onderwerp aanvullende marketing op de communicatie. De onderwerpen hebben een goede 'verkoopstrategie' nodig. Het vraagt in alle gevallen aanvullende capaciteit van de communicatie afdeling van de gemeente.*

Conclusie en advies
m.b.t. informatie

Conclusie: Kosten & baten

Met name de afwachtende denkgroepen zien de financiële kosten/baten niet van verduurzaming en hebben geen intrinsieke "klimaat motivatie".

Advies*: Organiseer aanvullende financiële middelen. Wanneer er geen aanvullende financiële middelen mogelijk zijn dan is het advies om te beginnen met de doelgroepen die wel intrinsiek gemotiveerd zijn.*

Conclusie: Geen energie collectief

Geen enkele groep heeft een behoefte aan het zelf starten van een energie collectief; een enkeling zou op wijkniveau willen samenwerken.

Advies: *Maak naast de collectieve oplossingen ook maatwerk mogelijk, door bijvoorbeeld maatwerkadvies over isolatiemogelijkheden te faciliteren.*

Conclusie en advies

m.b.t. communicatie

Conclusie: Elk gebied laat vergelijkbare 'denkgroepen' (doelgroepen) zien

Deze denkgroepen kunnen ook worden gelabeld als 'doelgroepen' voor toekomstige communicatie. Berichtgeving kan hier op worden afgestemd (denk aan framing en 'tone of voice').

Advies: Communicatie framing; zoveel mensen, zoveel wensen

Het advies is om in de toekomst de communicatie meer af te stemmen op de doelgroepen en hun intrinsieke motivatie en wereldbeeld. Zo is er een doelgroep/denkgroep die waarschijnlijk beter zal reageren op een framing van energietransitie waarin nadruk ligt op de financiële voordelen (investering); omdat zij niet intrinsiek gemotiveerd zijn om bij te dragen aan het klimaat.

Evaluatie

m.b.t. respons

Conclusie: Demografische afspiegeling

De respondenten vormen qua leeftijd een natuurlijke afspiegeling van de demografie van de gemeente.

***Advies**: Hou rekening met de demografische afspiegeling in relatie tot de denkgroepen uit het onderzoek in de vervolgstappen. De grootste groep die de CS in heeft gevuld en van de gemeente bestaat uit ouderen. Hou hier rekening mee met de vervolgstappen. Er zijn ouderen die juist door hun financiële situatie willen investeren en er zijn ouderen die dit juist om hun leeftijd niet meer willen.*

Conclusie: Participatie bias

Gezien het onderwerp en de consequenties van de (toekomstige) maatregelen voor de inwoners is het niet ondenkbaar dat participatie bias een rol speelt in de onderzoeksresultaten. De middengroep die zich minder snel laat horen kan een rol spelen in deze ontwikkeling.

***Advies:** Doormiddel van een vervolgonderzoek kan een beter beeld van de middengroep verkregen worden. Deze middengroep biedt kansen voor de volgende stappen in de energie- en warmtetransitie.*

Evaluatie

m.b.t. communicatie

Conclusie: Communicatieproces en kanalen

De opdrachtgever is in haar communicatiestrategie uitgegaan van de inzet van de wethouders en heeft relatief gezien beperkt gebruik gemaakt van beschikbare communicatiekanalen. Zo zijn bijvoorbeeld kansen gemist in Berg & Terblijt. De opdrachtnemer had hierdoor minimale controle op het vergroten van het aantal respondenten.

Advies: *In toekomstige projecten zal het communicatieproces een belangrijker gesprekonderwerp worden en de consequenties in de gekozen strategie besproken en vastgelegd worden.*

Aanvullende opmerkingen:

COVID19

Tot slot kwam tijdens de periode waarin de coalitiescan werd gecommuniceerd, ook de COVID19 crisis in beeld. Dit heeft waarschijnlijk invloed gehad op de aandacht voor en communicatie over de coalitiescan.

Contact opnemen

Sommige respondenten hebben vrijwillig hun contactgegevens achtergelaten omdat zij op de hoogte gehouden willen worden of een vraag hebben. Deze staan in de bijlage ‘Resultaten en reacties’.

Samenvatting

Samenvatting

De Coalitiescan heeft tot de volgende resultaten en inzichten geleid:

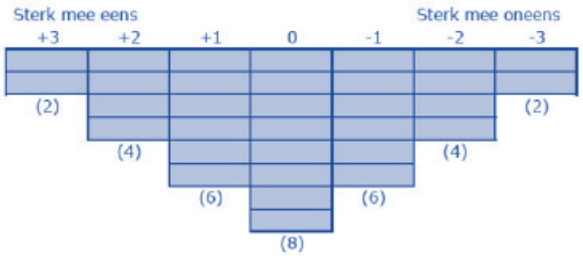
- Er zijn twee duidelijke denkgroepen ontstaan: één proactief en één afwachtend;
- In alle gebieden komen deze denkgroepen naar voren, met verschillende nuanceringen per gebied;
- Alle denkgroepen delen hun behoefte aan informatievoorziening vanuit de gemeente;
- De 'afwachtende' denkgroepen zien de financiële voordelen niet van het nemen van maatregelen en hebben ook geen intrinsieke motivatie;
- Geen enkele groep heeft behoefte aan het zelf starten van een collectief;

Wij bepalen graag samen met u wat deze resultaten betekenen voor het WTV-traject.

Bijlage
Toelichting onderzoek

Onderzoeksmethode

- Coalitiescan Antea Group
- Q-sort methode (Q methodology)
- Kwalitatieve methode om subjectiviteit te meten
- Zoekt naar homogene groepen

Onderzoekskwaliteit

- **Inhoudsvaliditeit** = *Testmethode is onafhankelijk van het te meten onderwerp. Gekozen thema's zijn relevant voor onderwerp en afgestemd met opdrachtgever*
- **Voorspellende validiteit** = *Voorspelbaarheid van gedrag respondenten hangt samen met vervolgacties gemeente*
- **Representativiteit** = *Respondenten vormen de doelgroep. Kans op bias is aanwezig.*
- **Betrouwbaarheid** = *Test is uitgezet bij alle inwoners. Respondenten waren merendeels 40+ jaar oud*

Definitie denkgroep en restgroep

Denkgroep:

Een cluster aan respondenten die ongeveer op de dezelfde manier naar een bepaalde kwestie kijken. De gegeven antwoorden van elk individu komen meer dan 50% overeen met de gehele groep.

Restgroep:

Bestaat uit respondenten die niet onder een denkgroep vallen. Deze personen hebben minder 50% overeenkomst met een denkgroep. Ze hebben ook te weinig overeenkomsten met elkaar (anders waren ze een aparte denkgroep geweest).

Codering van de gebieden

CENTRU	=	Valkenburg Centrum/Emmaberg
STRABE	=	Broekhem/Strabeek/Stoepert
STRUCH	=	Schin op Geul/Strucht/Oud-Valkenburg
YZEREN	=	Sibbe/IJzeren
BERGEN	=	Berg en Terblijt/Vilt
HUTHEM	=	Houthem/Sint Gerlach

Bijlage
Resultaten en reacties

Toelichting

Denkgroepen resultaten

Wat zien we hier precies?

A - PROACTIEVE EGALITAIR

Meest mee eens:

- Ik vind dat ik als burger een verantwoordelijkheid heb om een bijdrage te leveren aan de oplossing
- Ik vind dat (energie)bedrijven een verantwoordelijkheid hebben om dit probleem op te lossen
- Ik vind dat de overheid een verantwoordelijkheid heeft om dit probleem op te lossen
- Er zijn al maatregelen genomen om mijn huis duurzamer te maken

Meest oneens:

- Ik vind de kosten ondergeschikt in het oplossen van het klimaatprobleem
- Ik wacht met actie ondernemen om mijn woning te verduurzamen totdat ik moet
- Ik investeer niet meer in mijn huidige woning
- Ik zou graag zelf een energiecollectief op willen starten

B - AFWACHTEND NEUTRAAL

Meest mee eens:

- Ik wacht met actie ondernemen om mijn woning te verduurzamen totdat ik moet
- Ik wacht liever tot de technologische ontwikkelingen verder zijn voordat ik maatregelen ga nemen
- Het heeft pas zin om te verduurzamen als iedereen in Nederland meedoet
- Ik denk dat ik meer moet investeren dan dat duurzame maatregelen mij financieel opleveren

Meest oneens:

- Ik vind de kosten ondergeschikt in het oplossen van het klimaatprobleem
- Ik ben van plan om in de komende 1-5 jaar maatregelen te nemen om mijn huis duurzamer te maken
- Ik maak graag tijd vrij om met de gemeente en buren van gedachten te wisselen over wat we in Valkenburg aan de Geul kunnen doen aan de Energietransitie
- Ik zou graag zelf een energiecollectief op willen starten

C - AFWACHTEND SCEPTISCH

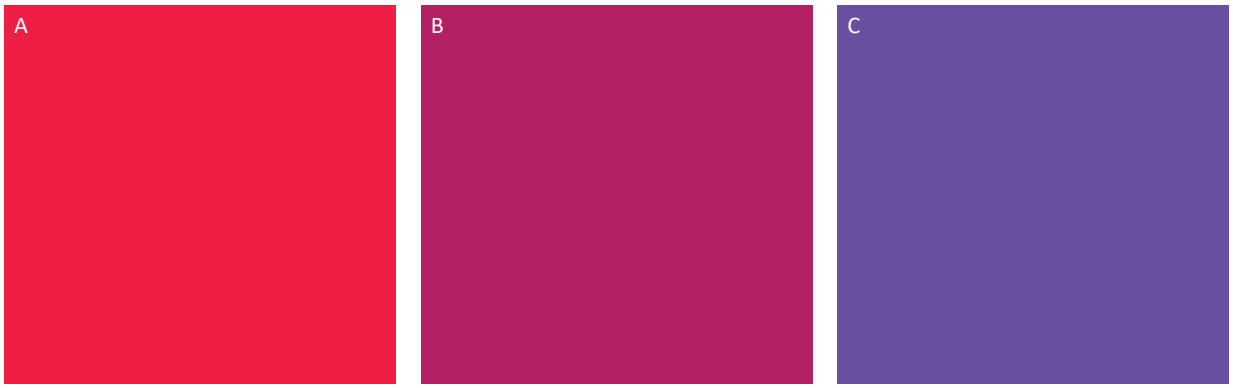
Meest mee eens:

- Ik heb voldoende kennis om een keuze te kunnen maken over welke maatregelen ik wil/ kan toepassen
- Bij een eventuele verbouwing van mijn huis neem ik maatregelen die mijn huis duurzamer maken
- Ik weet wat de Energietransitie inhoudt
- Ik heb er behoefte aan dat de gemeente Valkenburg aan de Geul mij informeert over wat ik als bewoner kan doen

Meest oneens:

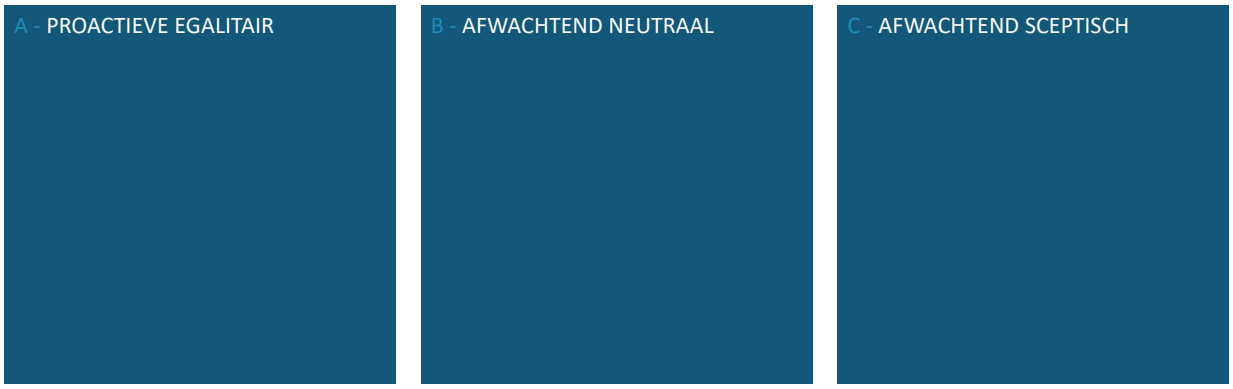
- Ik investeer niet meer in mijn huidige woning
- Ik zie dat mijn buren/omgeving bewust bezig zijn/is met verduurzamen
- Ik geloof dat we in Nederland een dringend klimaatprobleem hebben
- Ik begrijp dat mijn maandlasten stijgen als de woningstichting duurzame maatregelen in mijn woning moet doorvoeren

Grootte groep: Kleur + Letter

Kleuren en letters geven de grootte van de groep aan. A is het grootst, C het kleinst. We werken met een combinatie van kleuren en letters om het ook inzichtelijk te maken voor mensen met kleurenblindheid.

Benaming denkgroep

De namen van de denkgroepen staan bovenaan de tabel, na de corresponderende groepsletter. Deze benaming geeft weer wat de essentie is van de denkgroep.

Stellingen die de denkgroep vormen

A - PROACTIEVE EGALITAIR

Meest mee eens:
- ....
- ....
- ....
- ....

Meest oneens:
- ....
- ....
- ....
- ....

B - AFWACHTEND NEUTRAAL

Meest mee eens:
- ....
- ....
- ....
- ....

Meest oneens:
- ....
- ....
- ....
- ....

C - AFWACHTEND SCEPTISCH

Meest mee eens:
- ....
- ....
- ....
- ....

Meest oneens:
- ....
- ....
- ....
- ....

In elke kolom staan 8 stellingen. Deze stellingen geven aan waar de denkgroep het meest mee EENS en het meest mee ONEENS is. Aan de hand van deze stellingen worden ook de namen van de denkgroepen gevormd.

Voorbeeld: 3 denkgroepen in Centrum/Emmaberg

(verdure uitleg benaming denkgroepen zie notities van deze slide)

A - PROACTIEVE EGALITAIR

Meest mee eens:
- Ik vind dat ik als burger een verantwoordelijkheid heb om een bijdrage te leveren aan de oplossing
- Ik vind dat (energie)bedrijven een verantwoordelijkheid hebben om dit probleem op te lossen
- Ik vind dat de overheid een verantwoordelijkheid heeft om dit probleem op te lossen
- Er zijn al maatregelen genomen om mijn huis duurzamer te maken

Meest oneens:
- Ik vind de kosten ondergeschikt in het oplossen van het klimaatprobleem
- Ik wacht met actie ondernemen om mijn woning te verduurzamen totdat ik moet
- Ik investeer niet meer in mijn huidige woning
- Ik zou graag zelf een energiecollectief op willen starten

B - AFWACHTEND NEUTRAAL

Meest mee eens:
- Ik wacht met actie ondernemen om mijn woning te verduurzamen totdat ik moet
- Ik wacht liever tot de technologische ontwikkelingen verder zijn voordat ik maatregelen ga nemen
- Het heeft pas zin om te verduurzamen als iedereen in Nederland meedoet
- Ik denk dat ik meer moet investeren dan dat duurzame maatregelen mij financieel opleveren

Meest oneens:
- Ik vind de kosten ondergeschikt in het oplossen van het klimaatprobleem
- Ik ben van plan om in de komende 1-5 jaar maatregelen te nemen om mijn huis duurzamer te maken
- Ik maak graag tijd vrij om met de gemeente en buren van gedachten te wisselen over wat we in Valkenburg aan de Geul kunnen doen aan de Energietransitie
- Ik zou graag zelf een energiecollectief op willen starten

C - AFWACHTEND SCEPTISCH

Meest mee eens:
- Ik heb voldoende kennis om een keuze te kunnen maken over welke maatregelen ik wil/ kan toepassen
- Bij een eventuele verbouwing van mijn huis neem ik maatregelen die mijn huis duurzamer maken
- Ik weet wat de Energietransitie inhoudt
- Ik heb er behoefte aan dat de gemeente Valkenburg aan de Geul mij informeert over wat ik als bewoner kan doen

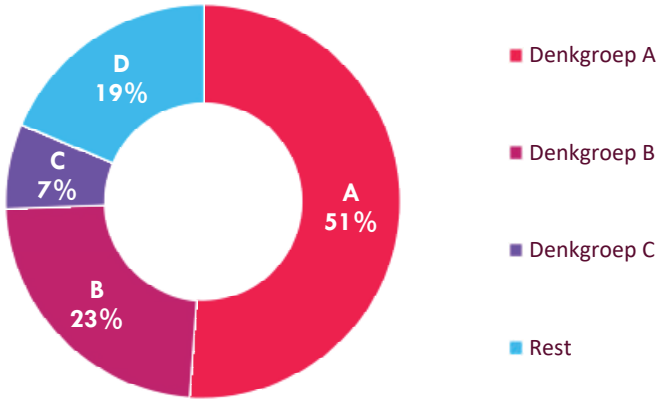
Meest oneens:
- Ik investeer niet meer in mijn huidige woning
- Ik zie dat mijn buren/omgeving bewust bezig zijn/is met verduurzamen
- Ik geloof dat we in Nederland een dringend klimaatprobleem hebben
- Ik begrijp dat mijn maandlasten stijgen als de woningstichting duurzame maatregelen in mijn woning moet doorvoeren

Resultaten en reacties

Per gebied

Resultaten - CENTRUM/EMMABERG

Procentuele verdeling denkgroepen – totaal respondenten: 41

Details - CENTRUM/EMMABERG

A – PROACTIEVE EGALITAIR

Meest mee eens:

- Ik vind dat ik als burger een verantwoordelijkheid heb om een bijdrage te leveren aan de oplossing
- Ik vind dat (energie)bedrijven een verantwoordelijkheid hebben om dit probleem op te lossen
- Ik vind dat de overheid een verantwoordelijkheid heeft om dit probleem op te lossen
- Er zijn al maatregelen genomen om mijn huis duurzamer te maken

Meest oneens:

- Ik vind de kosten ondergeschikt in het oplossen van het klimaatprobleem
- Ik wacht met actie ondernemen om mijn woning te verduurzamen totdat ik moet
- Ik investeer niet meer in mijn huidige woning
- Ik zou graag zelf een energiecollectief op willen starten

B – AFWACHTEND NEUTRAAL

Meest mee eens:

- Ik wacht met actie ondernemen om mijn woning te verduurzamen totdat ik moet
- Ik wacht liever tot de technologische ontwikkelingen verder zijn voordat ik maatregelen ga nemen
- Het heeft pas zin om te verduurzamen als iedereen in Nederland meedoet
- Ik denk dat ik meer moet investeren dan dat duurzame maatregelen mij financieel opleveren

Meest oneens:

- Ik vind de kosten ondergeschikt in het oplossen van het klimaatprobleem
- Ik ben van plan om in de komende 1-5 jaar maatregelen te nemen om mijn huis duurzamer te maken
- Ik maak graag tijd vrij om met de gemeente en buren van gedachten te wisselen over wat we in Valkenburg aan de Geul kunnen doen aan de Energietransitie
- Ik zou graag zelf een energiecollectief op willen starten

C – AFWACHTEND SCEPTISCH

Meest mee eens:

- Ik heb voldoende kennis om een keuze te kunnen maken over welke maatregelen ik wil/ kan toepassen
- Bij een eventuele verbouwing van mijn huis neem ik maatregelen die mijn huis duurzamer maken
- Ik weet wat de Energietransitie inhoudt
- Ik heb er behoefte aan dat de gemeente Valkenburg aan de Geul mij informeert over wat ik als bewoner kan doen

Meest oneens:

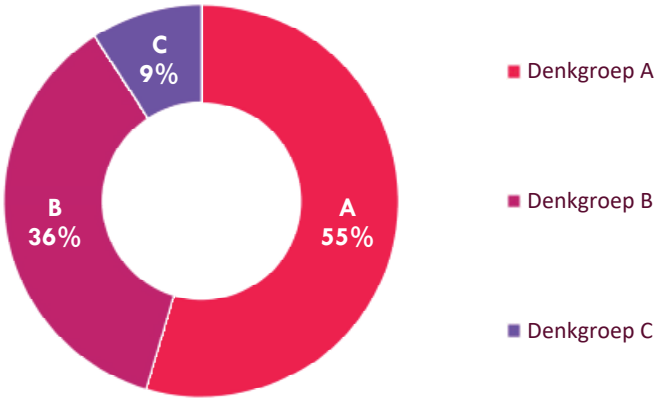
- Ik investeer niet meer in mijn huidige woning
- Ik zie dat mijn buren/omgeving bewust bezig zijn/is met verduurzamen
- Ik geloof dat we in Nederland een dringend klimaatprobleem hebben
- Ik begrijp dat mijn maandlasten stijgen als de woningstichting duurzame maatregelen in mijn woning moet doorvoeren

Contactgegevens en opmerkingen

-	Als de uitvoerders en bedenkers van de transitie mij duidelijk kunnen maken, waarom 25km oostwaarts subsidie wordt verstrekt bij de aanleg van aardgas, de bruinkoolmijnen nog functioneren en de kernenergiecentrales zijn gedegradeerd tot schroot is de waan van de dag gevaagd
-	Enquêteurs zouden eens goed Nederlands moeten leren schrijven. Gemeente Valkenburg zou kunnen beginnen om fossiel brandstof gedreven toeristentreintjes niet meer door het centrum van de stad te laten rijden.
-	Geen behoefte. Je krijgt van alle kanten al informatie
-	Geen bemerkingen
-	Geldklopperij....
-	Gemeente Valkenburg begin zelf met het verbieden van toeristentreintjes op fossiele brandstoffen door het centrum van Valkenburg te laten rijden.
-	ik heb om zonnepanelen te plaatsen een stimuleringsregeling bij de provincie aangevraagd omdat mijn vrouw door de alzheimer geen goede handtekening kon plaatsen is deze lening van 32 euro per maand afgewezen dat wil zeggen dat mijn huis geen panelen heeft omdat mijn vrouw ziek is dat vind ik een schande van de overheid
-	isolatie en zonneanelen. Ik vind dat we in Nederland ,wat energie betreft te veel aan het doordraven zijn. Moeten wij als postzegel op de wereldkaart de plannet redden? Maak dus geen paniek.
-	Laatmaar horen inderdaad. Graag op [redacted] oenzeer geinteresseerd in verduurzaming, maar ookkritischgemeenteenregeringsbeleidalshetgaatomhet in de kop indrukken van fiscale stimulansen. Zoals verhoogde WOZ als gevolg van verduurzaming (Gemeente , afbouw saldering. Bijtelling plugin hybrides etc. (landelijk).
-	Laten we eens ophouden met die klimaathysterie en het continue ophitsen van de bevolking door middel van doemscenario's. Olie raakt op, zure regen, gat in de ozonlaag, iedere keer een nieuwe reden voor overheden om belasting te heffen en er zijn ook altijd achter de schermen weer sluwe figuren die hier heel rijk van worden. Ja, het klimaat verandert, dat doet het al miljoenen jaren voordat de mens op aarde kwam en zal het blijven doen miljoenen jaren nadat onze soort van de aardbodem verdwenen is. Er is niets maar dan ook niets dat wij daar aan kunnen doen, we kunnen klimaatverandering niet veroorzaken maar ook niet tegengaan. Zelfs als de hele wereldbevolking op dubbel glas, isolatie, warmtepompen, zonnepanelen,elektrische auto's en windmolens overgaat -inclusief de 2.8 miljard in Chinezen en Indiers- zal dit nog geen graad temperatuurverschil opleveren.
[redacted]	-
[redacted]	-
[redacted]	-
[redacted]	-
[redacted]	
[redacted]	-
[redacted]	
[redacted]	-
[redacted]	-
[redacted]	-
[redacted]	-

Resultaten - SIBBE/IJZEREN

Procentuele verdeling denkgroepen – totaal respondenten: 11

Details - SIBBE/IJZEREN

A – PROACTIEVE KLIMAATSTRIJDER

Meest mee eens:

- Ik geloof dat we in Nederland een dringend klimaatprobleem hebben
- Ik weet wat de Energietransitie inhoudt
- Ik vind dat de overheid een verantwoordelijkheid heeft om dit probleem op te lossen
- Ik vind dat ik als burger een verantwoordelijkheid heb om een bijdrage te leveren aan de oplossing

Meest oneens:

- Ik zou graag zelf een energiecollectief op willen starten
- Ik investeer niet meer in mijn huidige woning
- Ik wacht met actie ondernemen om mijn woning te verduurzamen totdat ik moet
- Het heeft pas zin om te verduurzamen als iedereen in Nederland meedoet

B – ZOEKENDE SCEPTICUS

Meest mee eens:

- Ik weet wat de Energietransitie inhoudt
- Ik heb voldoende kennis om een keuze te kunnen maken over welke maatregelen ik wil/kan toepassen
- Ik maak graag tijd vrij om met de gemeente en buren van gedachten te wisselen over wat we in Valkenburg aan de Geul kunnen doen aan de Energietransitie
- Er zijn al maatregelen genomen om mijn huis duurzamer te maken.

Meest oneens:

- Ik geloof dat we in Nederland een dringend klimaatprobleem hebben
- Ik zou me graag aansluiten bij een lokaal energiecollectief (een energiecollectief is een gezamenlijke inkoopactie vanuit bewoners, zoals zonnepanelen, of het gezamenlijk oprichten van een energiemaatschappij, zoals een windmolen- of zonnepark)
- Ik zou graag zelf een energiecollectief op willen starten
- Een subsidie van de overheid kan mij overtuigen om te investeren in maatregelen

C – AFWACHTEND ZOEKEND

Meest mee eens:

- Een subsidie van de overheid kan mij overtuigen om te investeren in maatregelen
- Ik denk dat er veel moet gebeuren aan mijn woning om deze duurzaam te maken
- Ik wacht met actie ondernemen om mijn woning te verduurzamen totdat ik moet
- Ik vind dat (energie)bedrijven een verantwoordelijkheid hebben om dit probleem op te lossen

Meest oneens:

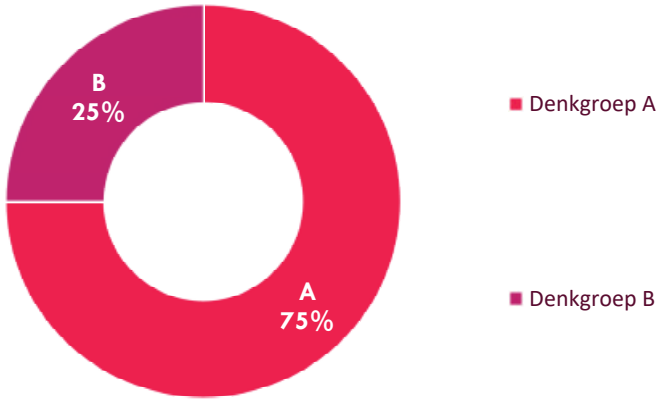
- Er zijn al maatregelen genomen om mijn huis duurzamer te maken.
- Ik zou graag zelf een energiecollectief op willen starten
- Ik begrijp dat mijn maandlasten stijgen als de woningstichting duurzame maatregelen in mijn woning moet doorvoeren
- Ik vind de kosten ondergeschikt in het oplossen van het klimaatprobleem

Contactgegevens en opmerkingen

-	Energietransitie is voor elke woning/ inwoner anders. Maatwerk biedt vaak betere oplossingen. Algemene informatie over energietransitie is soms interessant, maar niet altijd van toepassing.
[redacted]	Mijn mening is dat we op dit moment permanent het braafste jongetje van de klas willen zijn en helemaal voorbij gaan aan de mogelijkheden en onmogelijkheden op technisch gebied. De overheid en media willen op dit moment koste wat kost iets "DOEN" ,terwijl men mijns inziens de meeste subsidie gelden zou moeten stoppen in onderzoek (niet in politieke enquetes maar in technische oplossingen) naar een geschikte energie voor de toekomst. Men gaat erg snel voorbij aan de huidige restricties wat betreft het transport van elektriciteit , en de problemen die PV panelen veroorzaken (de technische mensen spreken al van het nieuwe ASBEST). Mijn mening is ook dat we niet moeten meegaan in het huidige paniekvoetbal van de politici in den Haag, maar moeten zoeken naar goede oplossingen waar ons landje waarschijnlijk ook nog beter van kan worden dan het nu al is. Natuurlijk moeten wij iets doen voor de toekomst maar dan wel op een constructieve manier. Ik ben een techneut in hart en nieren en sta zeker ook helemaal open voor alle nieuwe ideeën en technieken. Ps Mijn beroep is elektrotechnisch inspecteur en heb meer dan 25 jaar ervaring op het gebied van eigen energie opwekking. Met vriendelijke groet; Ron Heuts Scope 8&10 gecertificeerd elektrotechnisch inspecteur. Beckerswei 1 Sibbe tel 06-36299282
[redacted]	-
[redacted]	-

Resultaten - HOUTHEM/SINT GERLACH

Procentuele verdeling denkgroepen – totaal respondenten: 17

Details - HOUTHEM/SINT GERLACH

A – PROACTIEVE KLIMAATSTRIJDER

Meest mee eens:

- Ik geloof dat we in Nederland een dringend klimaatprobleem hebben
- Ik geloof dat we moeten afstappen van fossiele energie (zoals aardolie, aardgas en kolen) om de opwarming van de aarde te verminderen
- Er zijn al maatregelen genomen om mijn huis duurzamer te maken.
- Ik vind dat ik als burger een verantwoordelijkheid heb om een bijdrage te leveren aan de oplossing

Meest oneens:

- Het heeft pas zin om te verduurzamen als iedereen in Nederland meedoet
- Ik investeer niet meer in mijn huidige woning
- Ik wacht met actie ondernemen om mijn woning te verduurzamen totdat ik moet
- Ik zou graag zelf een energiecollectief op willen starten

B – AFWACHTEND TWIJFELEND

Meest mee eens:

- Een subsidie van de overheid kan mij overtuigen om te investeren in maatregelen
- Er zijn al maatregelen genomen om mijn huis duurzamer te maken.
- Het heeft pas zin om te verduurzamen als iedereen in Nederland meedoet
- Bij een eventuele verbouwing van mijn huis neem ik maatregelen die mijn huis duurzamer maken

Meest oneens:

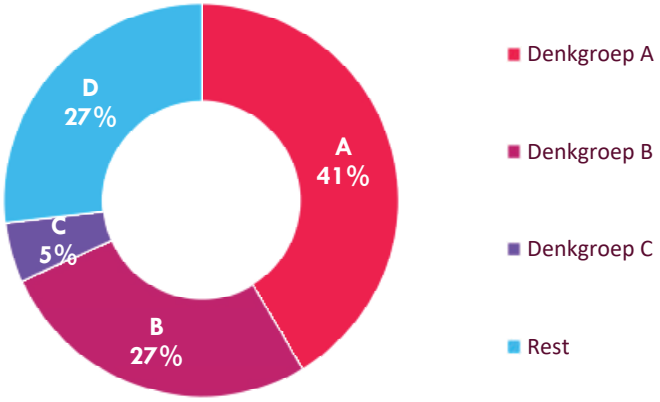
- Ik denk dat investeren in duurzame energie de moeite waard is
- Ik begrijp dat mijn maandlasten stijgen als de woningstichting duurzame maatregelen in mijn woning moet doorvoeren
- Ik geloof dat we in Nederland een dringend klimaatprobleem hebben
- Ik geloof dat we moeten afstappen van fossiele energie (zoals aardolie, aardgas en kolen) om de opwarming van de aarde te verminderen

Contactgegevens en opmerkingen

-	Behalve mijn huurwoning van een particulier, zijn onderwerpen als vervoer, woon-werkverkeer, voedsel, apparaten, kleding in mijn leven en CO2-opslag en energie-opwekking in mijn omgeving onderwerpen waarvan ik verwacht dat de overheid deze meeneemt in hun informatie.
[redacted]	-

Resultaten - BROEKHEM/STRABEEK/STOERPERT

Procentuele verdeling denkgroepen – totaal respondenten: 50

Details - BROEKHEM/STRABEEK/STOERPERT

A – PROACTIEVE EGALITAIR

Meest mee eens:

- Er zijn al maatregelen genomen om mijn huis duurzamer te maken
- Ik vind dat de overheid een verantwoordelijkheid heeft om dit probleem op te lossen
- Ik vind dat (energie)bedrijven een verantwoordelijkheid hebben om dit probleem op te lossen
- Een subsidie van de overheid kan mij overtuigen om te investeren in maatregelen

Meest oneens:

- Ik vind de kosten ondergeschikt in het oplossen van het klimaatprobleem
- Ik investeer niet meer in mijn huidige woning
- Ik wacht met actie ondernemen om mijn woning te verduurzamen totdat ik moet
- Ik zou graag zelf een energiecollectief op willen starten

B – AFWACHTEND NEUTRAAL

Meest mee eens:

- Ik wacht liever tot de technologische ontwikkelingen verder zijn voordat ik maatregelen ga nemen
- Ik vind dat de overheid een verantwoordelijkheid heeft om dit probleem op te lossen
- Ik denk dat er veel moet gebeuren aan mijn woning om deze duurzaam te maken
- Ik vind dat (energie)bedrijven een verantwoordelijkheid hebben om dit probleem op te lossen

Meest oneens:

- Ik zie dat mijn buren/omgeving bewust bezig zijn/is met verduurzamen
- Ik ben van plan om in de komende 1-5 jaar maatregelen te nemen om mijn huis duurzamer te maken
- Ik ga mijn huis verduurzamen, ook als de buurt niet mee doet
- Ik zou graag zelf een energiecollectief op willen starten

C – AFWACHTEND SCEPTISCH

Meest mee eens:

- Ik wacht liever tot de technologische ontwikkelingen verder zijn voordat ik maatregelen ga nemen
- Ik denk dat duurzame maatregelen mijn wooncomfort verbeteren.
- Ik heb voldoende kennis om een keuze te kunnen maken over welke maatregelen ik wil/ kan toepassen
- Ik denk dat ik meer moet investeren dan dat duurzame maatregelen mij financieel opleveren

Meest oneens:

- Ik geloof dat we moeten afstappen van fossiele energie (zoals aardolie, aardgas en kolen) om de opwarming van de aarde te verminderen
- Ik geloof dat we in Nederland een dringend klimaatprobleem hebben
- Als we met de hele wijk aan de slag gaan met verduurzamen, doe ik graag mee
- Ik zou me graag aansluiten bij een lokaal energiecollectief

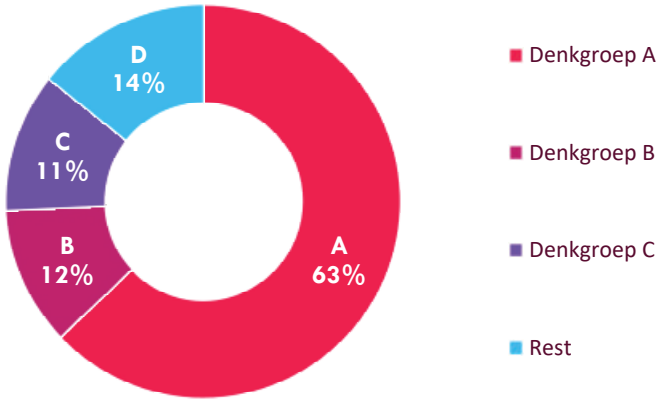
Contactgegevens en opmerkingen

-	Gezien datgene wat er allemaal beweerd is in mijn vorige woonplaats, waar achteraf weinig wetenschappelijk van was onderbouwd, maar dat wel als zodanig "verkocht" werd, is ernorm veel subsidie (belastinggeld) in lucht opgelost. Ik zie steeds meer gemeentes die, ondanks de goede bedoelingen, enorm veel tijd en subsidiegeld verknoeien, omdat er te weinig ECHTE kennis is. Dit blijkt ook helaas het geval te zijn bij veel adviesburaus en z.g. deskundigen.
-	Helaas kon ik niet inloggen met de code HOUTHEM, vandaar dat ik gekozen heb in te loggen met de code STRABE.
-	Het was voor mij een aantal keer erg lastig om te kiezen, omdat ik een energieneutrale woning heb. Daar werd in de vraagstelling vaak geen rekening mee gehouden.
-	Ons huis is reeds voorzien van alle isolatie maatregelen die qua kosten / baten efficiënt zijn. Tevens is een maximaal aantal zonnepanelen geplaatst. Verdere investeringen zijn op dit moment economisch volstrekt oninteressant. De wispelturigheid en onbetrouwbaarheid van landelijke calculaties qua N2 en CO2 beleid geeft aan dat deze voorspellingen uit een glazen bol lijken te komen i.p.v. gebaseerd op wetenschappelijke onderzoeken.
[redacted]	Thermeal grondwaterboring voor de hele gemeente en dan Stadverwarming voor iedereen. Warmtepomp techniek per huis is volstrekt weggegooid geld met huidige techniek om nog maar te zwijgen van de burenoverlast die dat veroorzaakt. Bovendien wil ik 'ABSOLUUT' geen geld meer lenen. Ik heb lasten genoeg. Subsidie ok, maar geen leningen meer. Ps, ik wil eingelijk helemaal niet meedoen met die gekte en geloof er ook niet in. Ik denk dat ze het geld beter in dijken duinen kunnen uitgeven. Als in 20.000 jaar de zeespiegel stijgt met 120 meter zal die blijven stijgen, wat wij ook doen. Hij stijgt met en zonder menselijke invloed ook.
-	Weinig kennis bij bewindvoerders. Veel ad hoc beslissingen, die achteraf gezien alleen belastinggeld hebben gekost.
[redacted]	Wij wonen in broekhem-noord, in een huurhuis van wonen zuid. Deze woningen zijn zeer slecht geïsoleerd, de verwarming. Ketels zijn oud en gebruiken veel gas! Reeds klacht ingediend bij wonen zuid. Maar er wordt niets aan gedaan.
[redacted]	-
[redacted]	-
[redacted]	-
[redacted]	-
[redacted]	-
[redacted]	-
[redacted]	-
[redacted]	-
[redacted]	

Resultaten - BERG EN TERBLIJT/VILT

[redacted]

Procentuele verdeling denkgroepen – totaal respondenten: 43

Details - BERG EN TERBLIJT/VILT

A – PROACTIEVE EGALITAIR

Meest mee eens:
- Ik vind dat ik als burger een verantwoordelijkheid heb om een bijdrage te leveren aan de oplossing
- Ik vind dat de overheid een verantwoordelijkheid heeft om dit probleem op te lossen
- Als we met de hele wijk aan de slag gaan met verduurzamen, doe ik graag mee
- Er zijn al maatregelen genomen om mijn huis duurzamer te maken.

Meest oneens:
- Ik begrijp dat mijn maandlasten stijgen als de woningstichting duurzame maatregelen in mijn woning moet doorvoeren
- Ik zou graag zelf een energiecollectief op willen starten
- Ik wacht met actie ondernemen om mijn woning te verduurzamen totdat ik moet
- Ik investeer niet meer in mijn huidige woning

B – AFWACHTENDE SCEPTICUS

Meest mee eens:
- Ik denk dat ik meer moet investeren dan dat duurzame maatregelen mij financieel opleveren
- Ik wacht liever tot de technologische ontwikkelingen verder zijn voordat ik maatregelen ga nemen
- Ik heb voldoende kennis om een keuze te kunnen maken over welke maatregelen ik wil/ kan toepassen
- Ik denk dat er veel moet gebeuren aan mijn woning om deze duurzaam te maken

Meest oneens:
- Ik geloof dat we moeten afstappen van fossiele energie (zoals aardolie, aardgas en kolen) om de opwarming van de aarde te verminderen
- Ik denk dat investeren in duurzame energie de moeite waard is
- Ik zou graag zelf een energiecollectief op willen starten
- Ik vind de kosten ondergeschikt in het oplossen van het klimaatprobleem

C – AFWACHTEND TWIJFELEND

Meest mee eens:
- Ik wacht liever tot de technologische ontwikkelingen verder zijn voordat ik maatregelen ga nemen
- Ik maak graag tijd vrij om met de gemeente en buren van gedachten te wisselen over wat we in VadG kunnen doen aan de Energietransitie
- Als er voor mijn wijk een plan gemaakt gaat worden om te verduurzamen, denk ik graag actief mee
- Ik heb er behoefte aan dat de gemeente Valkenburg aan de Geul mij informeert over wat er in de gemeente speelt met betrekking tot de Energietransitie

Meest oneens:
- Ik denk dat duurzame maatregelen mijn wooncomfort verbeteren
- Ik geloof dat we in Nederland een dringend klimaatprobleem hebben
- Ik heb voldoende kennis om een keuze te kunnen maken over welke maatregelen ik wil/ kan toepassen
- Ik begrijp dat mijn maandlasten stijgen als de woningstichting duurzame maatregelen in mijn woning moet doorvoeren

Contactgegevens en opmerkingen 1/2

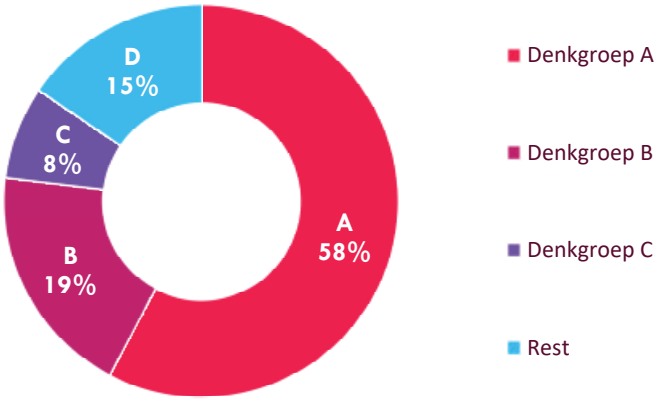
-	Als men eens luisterde naar de mensen die er verstand van hebben en niet naar de regering die maar lukraak iets roept. Hoogleraar energiesystemen David Smeulders heeft een artikel hierover geschreven, lees dat maar eens voordat iedere Gemeente weer als een stel ganzen achter de regering aanloopt.
[redacted]	Dat er een energieprobleem is , dat is wel duidelijk. Doch dit is slechts op te lossen indien de omringende landen, maar zeker ook de Aziatische landen in deze meedoen. Je kunt het toch niet mee eens zijn dat er in Duitsland massaal bruinkool verbrandt wordt en hier van het gas afstappen. Dit zijn toch zeer tegengestelde maatregelen. Bruinkool is een van de meest vervuilende brandstoffen , terwijl gas geen enkele CO2 uitstoot heeft. En toch wilt men er hier van af, terwijl in andere landen het gas gepromoot wordt. Daarnaast zal de opwekking van elektriciteit middels zonnepanelen, windmolens en zonne-energie niet voldoende zijn om alles draaiende te houden. Dus moeten er centrales nog doordraaien die het tekort aan energie oplossen. Deze centrales worden hetzij gas of kolen gestookt. De gas gestookte centrales staat dan weer haaks op het feit dat we als particulier van het gas af moeten. Op dit moment is nog helemaal niet duidelijk wat men moet doen. Wel wat men wil, doch hetgeen men wil is niet haalbaar. Daarnaast worden , weliswaar met subsidie, massaal zonnepanelen en muurisolatie aangebracht. Dit zijn in verhouding de kleine kosten. De grote kosten komen indien het gas verdwijnt. Dan is men veroordeeld tot het gebruik maken van alleen elektra. De kosten hiervoor zijn dermate hoog ,dat deze door heel erg veel mensen niet op te brengen zijn. Men hoort bedragen die bij velen het voorstellingsvermogen te boven gaat en daardoor ook bij heel veel mensen die een eigen woning bezitten, de nodige kopzorgen bezorgt. Installateurs vallen over elkaar heen om de gunst van de bewoner. Dit werkt woekerprijzen in de hand en daardoor komt de service op de lange termijn in het gedrang door dat er gegarandeerd faillissementen uit voort komen. Volgens mijn bescheiden mening is het noodzaak de komende ontwikkelingen goed in de gaten te houden en daar beslissingen op nemen. OOk reeds de ontwikkeling op het gebied van waterstof biedt heel veel mogelijkheden en zeker omdat we een heel geavanceerd gasnet in Nederland hebben. Dus vindt het afsluiten van wijken van het gasnet nog veel te prematuur. Eerst heel goed en duidelijk zijn over de mogelijkheden, kernenergie- zonne-energie-waterstof energie en misschien nog wel een in de toekomst. De techniek staat niet stil. Ik ben heel erg bang dat we nu heel veel kosten gaan maken met een onduidelijk beleid en achteraf erachter komen dat het veel eenvoudiger kon en met veel minder kosten en dan denk ik bijvoorbeeld aan waterstof energie!!!
-	Het gaat hier om een maatschappelijke, gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een complex probleem dat vraagt om structurele, duurzame oplossingen. We moeten dan ook waken voor "paniekvoetbal", want "haastige spoed is zelden goed"..... Ja, we moeten op termijn van de fossiele brandstoffen af en ja, energietransitie is belangrijk, maar niet ten koste van alles. Maw: niet nu alles in het werk stellen om van het gas af te komen of iets dergelijks, want we hebben nog geen flauw idee welke kant het opgaat (de technologische ontwikkelingen staan nog pas aan het beginpunt); Laten we dus beginnen met de basics: isoleren, zonnepanelen, verder vergroenen van energie, etc. Daarnaast blijven innoveren en onderzoeken welke energievormen (bij voorkeur wereldwijd) het minst belastend blijken (zon-, wind-, waterstof-, getijden-energie of toch (al dan niet deels ook kernenergie en/of fossiele brandstoffen). Kern van het verhaal blijft dat we met steeds meer mensen op deze aardkloot rondlopen, mensen die steeds meer wensen en eisen, waardoor uiteindelijk "de koek" een keer op is (als die koek het tenminste tot aan het einde volhoudt....). Idealiter maakt energie in mijn ogen straks geen deel meer uit van de "marktwerking" en spelen kosten straks geen rol meer, maar voor nu: geen gekke dingen doen, verduurzamen waar mogelijk en gezamenlijk nadenken over hoe het er over 50 jaar uit zou moeten zien (los van welke energievorm dan ook....). Zeker wanneer het comfort niet achteruit gaat en de kosten niet omhoog, zal een grote meerderheid van mensen het hier mee eens zijn.

Contactgegevens en opmerkingen 2/2

-	Ik denk dat deze enquête niet helemaal correct is opgesteld en dat er door de vraagstelling ietwat scheefgetrokken cijfers uitkomen. Vooral het stellingenonderdeel is leuk bedacht, maar niet geheel representatief gezien de teksten (dezelfde als de vragen) en wat daarop dan geantwoord kan worden.
-	Mijn huis is van voor 1970 en zou dermate veel investeren moeten wil ik bijvoorbeeld van 't gas af, dat is mijn huis niet waard. Ik lees bedragen v rond de 80000 euro, dat wordt mijn huis nooit meer waard. Voordat ik dat dus zou doen zal er heel veel subsidie moeten zijn. We beperken ons met de standaard verduurzaming met isolatie, zonne-energie.
-	Manier van bevragen onduidelijk en te lang.
-	Waarom moet ons worden voorgehouden dat we van het gas af moeten. Overal om ons heen, Duitsland, Belgie en Spanje, geeft men subsidie om op gas over te schakelen. Nederland heeft haar eigen gas verspeeld aan Frankrijk en Italie en zodoende de problemen in Slochteren en omgeving hierdoor veroorzaakt. We kunnen ook nog jaren gas halen uit de Noordzee wat daar aanwezig is. Helemaal overschakelen op elektriciteit zal het ondergrondse kabelnet niet aankunnen. De kabel moeten worden verzwaard en zullen opwarmen. Op dit moment is er geen alternatief voor het vervangen van de bestaande CV installatie om de woning warm te krijgen.
[redacted]	-
	-
	-
	-
	-
	-
	-
	-

Resultaten – SCHIN OP GEUL/STRUCHT/OUD V.

Procentuele verdeling denkgroepen – totaal respondenten: 35

Details – SCHIN OP GEUL/STRUCHT/OUD V.

A – PROACTIEVE KLIMAATSTRIJDER

Meest mee eens:

- Ik geloof dat we in Nederland een dringend klimaatprobleem hebben
- Ik heb er behoefte aan dat de gemeente Valkenburg aan de Geul mij informeert over wat er in de gemeente speelt met betrekking tot de Energietransitie
- Ik vind dat de overheid een verantwoordelijkheid heeft om dit probleem op te lossen
- "Er zijn al maatregelen genomen om mijn huis duurzamer te maken"

Meest oneens:

- Ik wacht liever tot de technologische ontwikkelingen verder zijn voordat ik maatregelen ga nemen
- Ik zou graag zelf een energiecollectief op willen starten
- Ik wacht met actie ondernemen om mijn woning te verduurzamen totdat ik moet
- Ik investeer niet meer in mijn huidige woning

B – AFWACHTENDE SCEPTICUS

Meest mee eens:

- Ik denk dat er veel moet gebeuren aan mijn woning om deze duurzaam te maken
- Ik weet wat de Energietransitie inhoudt
- Ik investeer niet meer in mijn huidige woning
- Ik vind dat de overheid een verantwoordelijkheid heeft om dit probleem op te lossen

Meest oneens:

- Ik ben van plan om in de komende 1-5 jaar maatregelen te nemen om mijn huis duurzamer te maken
- Investeren in duurzame maatregelen levert meerwaarde voor mijn woning op
- Ik denk dat investeren in duurzame energie de moeite waard is
- Ik vind de kosten ondergeschikt in het oplossen van het klimaatprobleem

C – AFWACHTEND ZOEKEND

Meest mee eens:

- Ik investeer niet meer in mijn huidige woning
- Ik vind dat de overheid een verantwoordelijkheid heeft om dit probleem op te lossen
- Ik begrijp dat duurzame maatregelen geld kosten maar ik verwacht er ook opbrengst voor terug
- Een subsidie van de overheid kan mij overtuigen om te investeren in maatregelen

Meest oneens:

- Ik heb voldoende kennis om een keuze te kunnen maken over welke maatregelen ik wil/ kan toepassen
- Ik ben van plan om in de komende 1-5 jaar maatregelen te nemen om mijn huis duurzamer te maken
- Ik maak graag tijd vrij om met de gemeente en buren van gedachten te wisselen over wat we in Valkenburg aan de Geul kunnen doen aan de Energietransitie
- Ik zou graag zelf een energiecollectief op willen starten

Contactgegevens en opmerkingen

[redacted]	De vraagstelling is matig, bv als ik aangeef dat ik in een koophuis woon wil ik geen vraag voor de woningbouwvereniging waar ik niet bij hoor etc.
-	misschien kan de gemeente iets doen aan houtkachels , waar ik als astma patiënt veel last van heb
-	We kunnen het eenvoudigweg niet betalen. We komen nu al bijna niet rond. Geld voor deze investeringen of mogelijkheden tot lenen zijn er niet.
[redacted]	-
[redacted]	-
[redacted]	-
[redacted]	-
[redacted]	-
[redacted]	-
[redacted]	-
[redacted]	-

Bijlage
Evaluatie

Evaluatiepunten 1/3

- **Inlogcodes**

Na het uitzetten van de CS kwamen reacties bij de gemeente binnen over de gekozen inlogcode afkorting HUTHEM i.p.v. de volledige naam HOUTHEM. Omdat er exact 6 tekens nodig zijn voor de inlogcode was het niet mogelijk om deze naam te gebruiken.

AG zal in dit als evaluatiepunt meenemen in haar productontwikkeling.

- **Inzet communicatiekanalen**

Gebruik communicatiekanalen; gemeente gebruik gemaakt van communicatie via Facebook (1x) en de wethouders zijn de wijk ingegaan om de CS te promoten.

Vraag of voldoende kanalen en herhalingsmogelijkheden zijn gebruikt en of meer kanalen en herhaling een hogere respons op zou leveren. Welk beeld heeft gemeente hierover?

- **Onafgemaakte scans niet meegenomen in resultaten**

Het gecommuniceerde respondentenaantal (222) is hoger dan het aantal respondenten die de coalitiescan helemaal ingevuld hebben (172), verschil van 25%. De applicatie laat voorafgaand aan de berekeningen het aantal respondenten zien maar telt daarin ook de oningevulde scans mee. Pas na export van de rauwe data wordt het daadwerkelijke aantal respondenten duidelijk.

Het is onduidelijk waarom het verschil van 25% aanwezig is. Reden kan zijn dat respondenten de scan in eerste instantie niet afgemaakt hebben en later opnieuw zijn begonnen. Andere reden kan zijn dat respondenten tijdens het invullen van de scan niet verder wilden gaan. In de productontwikkeling van AG zal dit punt meegenomen worden. Welk signalen heeft gemeente hierop gekregen?

Evaluatiepunten 2/3

- **Aantal respondenten t.o.v. totaal aantal inwoners**

De methodiek van de CS maakt het mogelijk om met lage aantallen van +/- een wetenschappelijk valide resultaat te leveren. Rekening houdende met 8000 woningen en een gewenst respondentenpercentage van 2% bij bevolkingsonderzoeken, zijn 222 respondenten (met aftrek van 25% niet afgemaakte CS) voldoende.

Bij de start van de opdracht zijn de verwachtingen over het aantal respondenten niet besproken. Mede omdat het doel ook informeren was. AG zal in dit als evaluatiepunt meenemen in haar productontwikkeling.

- **Participatie bias**

Participatie bias houdt in dat respondenten met een belang bij het onderzoek eerder zullen reageren dan respondenten zonder belang. In de uitkomst dient rekening gehouden te worden met de bias-respons.

In elke onderzoeksmethode speelt bias een rol. Uitgaande van de normaalverdeling is het aannemelijk dat de uiterste groepen (meest mee een en meest mee oneens) een reactie geven. De gematigde groepen zullen zich vaak minder laten horen. Deze groep vraagt aanvullende aandacht en vormt een kans voor de ontwikkeling. Het is echter niet te voorspellen of en in welke mate de bias-respons in dit onderzoek invloed heeft gehad.

Evaluatiepunten 3/3

- **Coalitiescan naam**

De opdrachtgever heeft aangegeven dat de naam ‘coalitiescan’ een relatie heeft met de politiek en het onduidelijk kan zijn voor de respondenten m.b.t. het doel waar de CS voor gebruikt wordt.

De CS is een algemene term omdat deze gebruikt wordt in verschillende branches en voor verschillende doelgroepen. In de communicatie tijdens deze opdracht is ervoor gekozen om de naam van de scan te verbinden aan het doel.

- **Berg en Terblijt heeft lage opkomst**

Dit valt op omdat het tegenstrijdig is met de hoge opkomst tijdens de bewonersavonden gehouden in het betreffende gebied. Hoe dit komt is niet duidelijk.

Dit kan o.a. liggen aan de ingezette communicatiekanalen en het niet benutten van de bewonersavonden als moment om de coalitiescan te introduceren/communiceren.

BIJLAGE 6 Enquête Denktank Duurzaamheid 2021

Juli-augustus 2021
Aantal respondenten: 13
Doel enquête: verdiepingsenquête onder leden van de denktank. Deze specifieke groep respondenten heeft al een basiskennis rondom duurzaamheid. Het doel is op deze manier meer inzicht te verkrijgen in wat wordt gevonden van de opzet van de TVW.

1. Bekendheid met de TVW en landelijke opgaven van het Nationaal Klimaatakkoord.

- 9 personen geven aan in hoofdlijnen bekend te zijn
- 3 personen hebben geen bekendheid
- 1 persoon is bekend met de TVW en landelijke opgaven

2. Waar beginnen met de overgang naar een aardgasvrije gemeente?

- 4 personen: waar grote werkzaamheden op de planning staan
- 3 personen: plekken waar bewoners zelf het initiatie nemen
- 3 personen: plekken waar enkele eigenaren een groot woningbezit hebben
- 2 personen: plekken waar de kosten het laagst zijn
- 1 persoon: anders

3. Wie is verantwoordelijk voor het verduurzamen en aardgasvrij maken?

- 6 personen: inwoners zelf én gemeente
- 5 personen: nationale overheid
- 1 persoon: inwoners zelf
- 1 persoon: gemeente
- 0 personen: niemand of anders

4. Eigen woning aardgasvrij maken.

- 5 personen geven aan dit te doen als de kosten om de woning aardgasvrij te maken laag zijn
- 4 personen geven aan dit te doen als de gemeente een aardgasvrije oplossing aanbiedt
- 2 personen hebben een aardgasvrije woning
- 2 personen zijn van plan om op termijn zelf stappen te ondernemen
- 0 personen geven aan om dit te doen pas als het een wettelijke verplichting is

5. Belangrijkste factor bij het aardgasvrij maken van de woning.

- 4 personen: betaalbaarheid oplossing
- 4 personen: duurzaamheid oplossing
- 3 personen: vrijheid om zelf te kiezen welke oplossing het wordt
- 1 persoon: op tijd geïnformeerd worden en ondersteund worden in het proces
- 1 persoon: anders
- 0 personen: weinig last van de verbouwing

6. Welke oplossing spreekt de respondenten het meeste aan?

- 6 personen: toepassen van goede isolatie, elektrisch koken en een hybride warmtepomp met kleine cv-ketel
- 3 personen: toepassen van goede isolatie, elektrisch koken en een individuele warmtepomp (of andere individuele all-electricoplossing)
- 3 personen: andere oplossing
- 1 persoon: toepassen van goede isolatie, elektrisch koken en aansluiting op een (nog te ontwikkelen) collectief warmtenet
- 0 personen: géén oplossing

7. Wanneer willen respondenten betrokken worden bij de overstap naar aardgasvrij wonen?

- 7 personen: allereerste begin, ook als mijn buurt nog niet aardgasvrij wordt
- 3 personen: als er een concreet plan voor mijn buurt is
- 3 personen: meedenken over het plan in mijn buurt
- 0 personen: niet

8. Op welke manier willen respondenten betrokken worden bij het aardgasvrij wonen van wijken en kernen?

- 5 personen willen regelmatig op de hoogte worden gehouden, ook als de eigen buurt nog niet aan de beurt is
- 4 personen willen actief meedenken en/of -werken
- 4 personen willen op de hoogte gehouden worden op het moment dat de eigen buurt op de planning staat om aardgasvrij te worden
- 0 personen willen niet betrokken worden

9. Eigen rol bij het aardgasvrij maken van woningen.

- 7 personen willen meedenken in oplossingsrichtingen en aanpakken (bv. via een klankbordgroep)
- 3 personen geven aan geen rol te zien, maar willen wel de eigen woning aanpakken
- 2 personen willen meewerken aan oplossingen en aanpakken (bv. ondersteunen buurtbewoners)
- 1 persoon ziet geen eigen rol
- 0 personen willen ambassadeur worden

10. Stelling: isoleren is een goede eerste stap is om woningen te verduurzamen en zo klaar te stomen om op termijn aardgasvrij te worden.

- 13 personen zijn het ermee eens

11. Verwachtingen t.a.v. de gemeente rondom het verduurzamen van woningen (2 antwoorden).

- 10 personen verwachten dat de gemeente actief gaat informeren over het verduurzamen van woningen
- 9 personen verwachten dat de gemeente subsidieregelingen gaat aanbieden
- 3 personen verwachten dat de gemeente een duurzaamheidslening gaat aanbieden
- 1 persoon verwacht dat de gemeente harde eisen gaat stellen bij bv. vergunningen
- 0 personen verwachten niets

12. Verwachtingen t.a.v. de gemeente rondom het isoleren van woningen (2 antwoorden).

- 9 personen verwachten dat de gemeente actief gaat informeren over het verduurzamen van woningen
- 7 personen verwachten dat de gemeente subsidieregelingen gaat aanbieden
- 3 personen verwachten dat de gemeente een duurzaamheidslening gaat aanbieden
- 2 personen verwachten dat de gemeente harde eisen gaat stellen bij bv. vergunningen
- 1 persoon verwacht dat de gemeente gaat ontzorgen bij het isoleren van mijn woning (via bijvoorbeeld een concreet project)
- 0 personen verwachten niets

13. Ambitie van de gemeente m.b.t de toeristische sector.

- 10 personen geven aan dat binnen 10 jaar een aanzienlijk deel van de hotels en vakantiewoning goed geïsoleerd zijn en klaar om van het aardgas afgekoppeld te worden.
- 2 personen geven aan dat de toeristische sector zich in zwaar weer bevindt en daarom moeten wachten met het verduurzamen.
- 1 persoon geeft dat dat de toeristische sector zelf bepaalt welke maatregelen getroffen moeten worden en wanneer.

14. Verantwoordelijkheid voor het verduurzamen en aardgasvrij maken van de toeristische sector.

- 12 personen: toeristische sector én gemeente
- 1 persoon: gemeente
- 0 personen: toeristische sector zelf

BIJLAGE 7 Totaaloverzicht uitvoeringskosten

Formatie (fte)		2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Spoor A: duurzame toeristische sector	Overeenkomst met sector en opstellen uitvoerings-plan	1,1							
	Uitvoeren uitvoeringsplan		1,3	1,3	1,3	1	1	1	1
	Communicatieactviteiten		via inhuur	via inhuur	via inhuur	via inhuur	via inhuur	via inhuur	via inhuur
Spoor B - B1: pilot Verduurzaam je huis	Begeleiden pilot	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Spoor B - B2: han-delingsperspectief	Opstellen uitvoeringsplan	1							
	Uitvoeren uitvoeringsplan		1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
	Communicatieactviteiten		via inhuur	via inhuur	via inhuur	via inhuur	via inhuur	via inhuur	via inhuur
Spoor C: koppelkansen benutten	Drie quickscans (stap 1 t/m 3) en één haalbaarheids-studie (stap 4)	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
	Begeleiden één ontwikke-ling/twee jaren in uitvoe-ring (stap 5 t/m 7)		1	1	1	1	1	1	1
Activiteiten over alle sporen									
Samenwerken woco en vve		0,35	0,35	0,35	0,35	0,35	0,35	0,35	0,35
Monitoren en herijken TVW		0,25	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Totaal fte		**3,1**	**4,85**	**4,85**	**4,85**	**4,55**	**4,55**	**4,55**	**4,55**
- kosten extra fte		**€ 138.615**	**€ 300.333**	**€ 300.333**	**€ 300.333**				
Overige kosten									
Ondersteuning adviesbureau		€ 50.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000
Ondersteuning communicatie spoor A			€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000
Ondersteuning communicatie spoor B2			€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000
Uitvoeren haal-baarheidsstudie spoor C		€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
Totale kosten		**€ 70.000**	**€ 120.000**	**€ 120.000**	**€ 120.000**	**€ 95.000**	**€ 95.000**	**€ 95.000**	**€ 95.000**

BIJLAGE 8 Gespreksleidraad toeristische sector

ENERGIE- EN WARMTETRANSITIE TOERISTISCHE SECTOR VALKENBURG AAN DE GEUL

Achtergrond
In Nederland zijn we druk bezig met plannen om gebouwen van het aardgas af te halen en ook moeten we nog grote stappen zetten om energieneutraal te worden. In Valkenburg aan de Geul zijn de hotels, restaurants en vakantieparken de grootste verbruikers van energie. De toeristische sector kan veel winnen door te verduurzamen. Energiebesparing zorgt bijvoorbeeld voor een lagere energierekening en gasten vinden het aspect duurzaamheid steeds belangrijker. Een groen imago in een landelijke groene omgeving kan het toerisme een extra boost geven. Daarnaast vragen financiers steeds vaker om duurzaamheidsmaatregelen te nemen om de toekomstwaarde van het vastgoed veilig te stellen.
Alleen als de toeristische sector meedoet, is de gemeente in staat om de gestelde klimaatdoelen te halen. De gemeente wil daarom graag samen met de sector onderzoeken hoe het energieverbruik verkleind kan worden en de panden verduurzaamd kunnen worden. De overdracht van een pand of een verbouwing zijn vaak goede momenten om met verduurzamingsmaatregelen aan de slag te gaan.

Onderstaand is een aantal thema's benoemd waar een ondernemer in de toeristische sector mee kan starten.

Energiebesparing
Isoleren
De grootste winst kan behaald worden door dak, buitenmuren, glas/kozijnen, vloer en warmteleidingen te isoleren. Dit is ook de eerste stap bij het aardgasvrij maken van een pand. Zonder een goede isolatie is het in de meeste gevallen niet haalbaar om een pand van het aardgas te halen.

➔ Wat is het bouwjaar van uw pand?	Bouwjaar:
➔ Is het pand de afgelopen 20 jaar gerenoveerd?	Ja/Nee
➔ Beschikt uw pand over dubbel glas?	Ja/Nee
➔ Zijn de muren enkelsteens of spouwmuur?	Enkelsteens/Spouwmuur
➔ Spouwmuur: is de spouw geïsoleerd?	Ja/Nee
➔ Is de vloer van uw pand geïsoleerd?	Ja/Nee
➔ Is het dak van uw pand geïsoleerd?	Ja/Nee
➔ Gaat u het pand verbouwen?	Ja/Nee
➔ Heeft u interesse in het isoleren van uw pand?	Ja/Nee

Verwarmen
Standaard worden veel panden met radiatoren verwarmd. Andere vormen van verwarming, zoals vloerverwarming kunnen het energieverbruik verminderen. Bijkomend voordeel is een aangenamer binnenklimaat en in de zomer kan ook voor koeling worden gezorgd. Het aanleggen van een ander verwarmingssysteem heeft meestal pas zin als het pand voldoende geïsoleerd is. Zo lang dat nog niet het geval is, kan met bijvoorbeeld slimme thermostaten het energieverbruik worden verminderd.

➔ Hoe wordt uw pand verwarmd?	Radiatoren/Vloerverwarming/Anders:
➔ Is het pand voorzien van slimme thermostaten?	Ja/Nee
➔ Heeft uw plannen voor een ander verwarmingssysteem?	Ja/Nee
➔ Heeft u interesse in een ander verwarmingssysteem?	Ja/Nee

Energiezuinige apparaten
Het energieverbruik kan verder worden teruggebracht door energiezuinige apparaten te gebruiken. Om van het aardgas af te kunnen gaan is het nodig om over te stappen op inductiekoken. Dit kost ook minder energie dan koken op gas.

➔ Kookt u op gas of elektrisch (keramisch/inductie)?	Gas/Keramisch/Inductie
➔ Heeft u interesse in de overstap naar inductiekoken?	Ja/Nee
➔ Wilt u meer weten over energiezuinige appraten?	Ja/Nee

Energie opwekken
Door energie uit zon, wind, bodem, water en lucht te gebruiken wordt het mogelijk om panden duurzaam te verwarmen en van het aardgas te gaan. Eigenaren van panden kunnen daar een belangrijke bijdrage aan leveren door bijvoorbeeld zonnepanelen of zonnecollectoren op het dak te leggen. Met zonnepanelen kan elektriciteit worden opgewekt en met zonnecollectoren warm water voor douchen en verwarming. Er zijn ook systemen die de opwek van elektriciteit en warmte combineren. Een andere mogelijkheid is om energie uit de bodem of de lucht te winnen en deze met een elektrische warmtepomp om te zetten in warm water voor verwarming en tapwater. Dan moet het pand wel voldoende geïsoleerd zijn.

- ➔ Heeft uw pand zonnepanelen of zonnecollectoren? Zonnepanelen/Zonnecollectoren/Nee
- ➔ Heeft u interesse in zonnepanelen of -collectoren? Zonnepanelen/Zonnecollectoren/Nee
- ➔ Heeft u interesse in alternatieve vormen van verwarming? Ja/Nee

Financiering en advies
Vanuit de rijksoverheid worden er verschillende vormen van subsidie aangeboden om ondernemingen in de toeristische sector te verduurzamen. In de bijlage is een uitgebreid overzicht van de bestaande regelingen toegevoegd. Daarnaast kunnen banken ook gunstige financieringsopties voor duurzaamheidsmaatregelen bieden.
Daarnaast kan de gemeente de ondernemers ondersteunen bij de acties die nodig zijn voor de verduurzaming. Zie hiervoor ook: https://www.valkenburg.nl/voor-inwoners-en-ondernemers/duurzaamheid/Overzicht-subsidies-en-leningen-duurzaam-wonen. Dit betreft regelingen die gericht zijn op woningen maar een deel van de informatie is ook voor ondernemers relevant. Zie verder de informatie bij de Kamer van Koophandel: https://ondernemersplein.kvk.nl/duurzaam-ondernemen/

- ➔ Heeft u interesse in informatie over financiering/subsidie? Ja/Nee
- ➔ Heeft u behoefte aan een onafhankelijk energieadvies? Ja/Nee
- ➔ Wat verwacht u van de gemeente? ……

Naam bedrijf: ……

Contactpersoon: ……

Telefoon: ……

Email: ……

VALKENBURG

Bijlage – Overzicht regelingen voor het verduurzamen van gebouwde omgeving

Naam	Type	Doelgroep	Maatregelen	Budget	Begroting	Uitvoering
Investeringssubsidie Duurzame Energie (ISDE)	Subsidie	Eigenaar-bewoners, VvE's, zakelijke gebruikers.	(kleine) warmtepompen, zonneboilers, isolatie (vanaf 2021). +/- 20% van totale kosten.	1.100 mln. t/m 2030	EZK	RVO https://www.rvo.nl/subsidie-en-financieringswijzer/isde
Stimulering Aardgasvrije koopwoningen	Subsidie	Eigenaar-bewoners, VvE's	Tegemoetkoming kosten aansluiting warmtenet bestaande woningen	25 mln. in 2021	BZK/EZK	RVO
Salderingsregeling zonnepanelen	Fiscaal[1]	Eigenaar-bewoners, VvE's en (ver)huurders.	Zonnepanelen.	2.600 mln. t/m 2030	EZK	Energie-leveranciers en Belastingdienst https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2019/04/26/salderingsregeling-verlengd-tot-2023
Subsidie Energiebesparing Eigen Huis (SEEH)	Subsidie	Eigenaar-bewoners, VvE's.	Isolatie. +/- 20% van totale kosten.	138,7 mln. t/m 2023	BZK	RVO https://www.rvo.nl/subsidie-en-financieringswijzer/seeh
Nationaal energiebesparingsfonds (NEF) / Warmtefonds	Financiering	Eigenaar-bewoners, VvE's.	Isolatie en warmte-opties (100%); zonnepanelen (max 75%). Max. EUR 25.000 per woning; 15/30 jaar.	900 mln. tot 2030	BZK	NEF en SVn https://www.rvo.nl/onderwerpen/innovatief-ondernemen/innovatiefinanciering/toolbox-financieringsconstructies/zoek-op-constructies/fondsen/nationaal-warmtefonds
Regeling Reductie Energieverbruik (RRE)	Diversen (vouchers, etc.)	Eigenaar-bewoners, (ver)huurders (2021).	Kleine maatregelen, zoals inregelen van de cv-installatie, radiatorfolie, tochtstrips, ledlampen; isolatieadvies.	243 mln. in 2020-2021	BZK	Gemeenten, via specifieke uitkering https://www.rvo.nl/subsidie-en-financieringswijzer/rre
Subsidieregeling Aardgasvrije Huurwoningen (SAH)	Subsidie	Verhuurders.	Aansluiting bestaande huurwoningen op warmtenetten.	200 mln. in 2020-2023	BZK	RVO https://www.rvo.nl/subsidie-en-financieringswijzer/stimuleringsregeling-aardgasvrije-huurwoningen-sah-voor-verhuurders
Stimuleringsregeling Energieprestatie Huursector (STEP)	Subsidie	Verhuurders, onder de liberalisatiegrens.	Diverse maatregelen gericht op het verbeteren van energieprestatie[2]. EUR 1.500-9.500 per woning.	156,4 mln. 2020-2022 (plafond al bereikt).	BZK	RVO https://www.rvo.nl/subsidie-en-financieringswijzer/stimuleringsregeling-energieprestatie-huursector-step
Regeling Vermindering Verhuurderheffing (RVV)	Fiscaal	Verhuurders, onder de liberalisatiegrens.	Diverse maatregelen gericht op het verbeteren van energieprestatie. EUR 2.500-10.000 per woning.	Ca. 1.000 mln. t/m 2030	BZK	RVO https://www.rvo.nl/subsidie-en-financieringswijzer/rvv

[1] Het tegen elkaar wegstrepen van op het net ingevoede elektriciteit en de eigen afname op dezelfde kleinverbruik aansluiting. Voor invoeding meer dan het jaarverbruik is wettelijk verplicht dat de leverancier een redelijke terugleververgoeding betaalt.

[2] De hoogte van de STEP-subsidie en RVV-heffingsvermindering is gebaseerd op de verbetering in de energieprestaties van een huurwoning. Dit gebeurt door het vergelijken van het niveau vóór de renovatie en ná de renovatie. In de meeste gevallen zijn minimaal 3 stappen verbetering in de Energie-Index vereist. In bepaalde gevallen zijn twee stappen ook voldoende.

VALKENBURG

Subsidieregeling Renovatieversneller	Subsidie	Verhuurders, eigenaar-bewoners (gespikkeld bezit), VvE's.	Projecten die zorgen voor opschaling van en continue vraag naar integrale energierenovaties. Innovatieve methoden worden gestimuleerd.	130 mln.[3] t/m 2025.	BZK	RVO https://www.rvo.nl/subsidie-en-financieringswijzer/renovatieversneller
Missiegedreven Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie (MOOI) – gebouwde omgeving + Demonstratie Energie en Klimaatinnovatie (DEI+)	Subsidie	Consortia van bedrijven en/of kennisinstellingen.	Projectontwikkeling van innovatieve en integrale oplossingen gericht op CO2-vrij maken van woningen en u-bouw, zoals renovatie-arrangementen, verduurzaming van de collectieve warmte- en koudevoorziening en betrouwbaarheid, betaalbaarheid en eerlijkheid van de elektriciteitsvoorziening.	ca. 230 mln. t/m 2030.	BZK	RVO https://www.rvo.nl/subsidie-en-financieringswijzer/mooi + https://www.rvo.nl/subsidie-en-financieringswijzer/demonstratie-energie-en-klimaatinnovatie-dei-2020/dei-innovaties-aardgasloze-woningen-wijken-en-gebouwen-2020
Energie-investeringsaftrek voor ondernemers (EIA)	Fiscaal	Bedrijven.	Aftrek tot 45% van de investeringskosten in CO2-reductie, energiezuinige technieken en duurzame energie van de fiscale winst. Alle maatregelen die in aanmerking komen staan op de energielijst.	147 mln. in 2020.	EZK	RVO https://www.rvo.nl/subsidie-en-financieringswijzer/energie-investeringsaftrek/ondernemers
Regeling ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed	Specifieke uitkering	Provincies.	Ondersteuning van kleine eigenaren van maatschappelijk vastgoed (w.o. gemeenten met minder dan 25.000 inwoners, schoolbesturen in het PO en VO, zorgaanbieders, sportbedrijven, culturele ANBI's en dorps- en buurthuizen) bij de verduurzaming.	25 mln. t/m 2021.	BZK	RVO https://www.rvo.nl/subsidie-en-financieringswijzer/ontzorgingsprogramma-maatschappelijk-vastgoed
Aanvulling van regeling Bouw en Onderhoud Sportaccommodaties (BOSA)	Subsidie	Sportverenigingen.	Energiebesparing en circulaire maatregelen. 20% subsidie op kosten van de investering in bouw /onderhoud van sportaccommodaties.	€8,7 mln. in 2020.	VWS	https://www.dus-i.nl/subsidies/stimulering-bouw-en-onderhoud-sportaccommodaties
Specifieke uitkering ventilatie in scholen (SUVIS)	Specifieke uitkering (nog in ontwikkeling / consultatie)	Eigenaren van schoolgebouwen.	Ondersteuning van verbetering van energiezuinige ventilatie in schoolgebouwen in het PO, VO en SO. Voorwaarde is dat scholen nu niet voldoen aan de wettelijke eisen voor ventilatie.	100 mln. per 1 januari tot en met 30 juni 2021.	BZK	Gemeenten

[3] Waarvan 10 miljoen voor het ondersteuningsprogramma om verhuurders en marktpartijen te helpen bij het bundelen van vraag en aanbod.

Extra taken energietransitie	Specifieke uitkering	Gemeenten.	Ondersteuning van de decentrale overheden bij het realiseren van de RES en de transitiesvisies warmte	150 mln. in 2019-2021.	BZK	Gemeenten https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/financien-gemeenten-en-provincies/documenten/circulaires/2019/12/16/decembercirculaire-gemeentefonds-2019
Proeftuinen aardgasvrije wijken	Rijksuitkering gemeenten	Hele wijken (woningen en andere bestaande gebouwen).	Via wijkgerichte aanpak 50-100 wijken aardgasvrij(ready) maken.	255 mln. in 2020-2028.[4]	BZK	Interbestuurlijk programma PAW https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aardgasvrije-wijken
Extern Advies Warmtetransitie (EAW)	Rijksuitkering gemeenten	Gemeenten.	Financiële tegemoetkoming bij voor de inkoop van externe expertise bij het opstellen van transitievisies warmte.	€8,8 (€4 in 2020, €4,8 in 2021), ca €20.000 per gemeente.	EZK	RVO https://www.rvo.nl/subsidie-en-financieringswijzer/extern-advies-warmtetransitie-eaw
Regeling voor MKB-ers	Subsidie	MKB-ers.	Ontzorging van MKB-ers bij de verduurzaming van hun vastgoed door middel van informatievoorziening, energiecoaches en het subsidiëren van kleine maatregelen.	30 mln in 2021.	BZK	RVO
Nationaal Isolatieprogramma (NIP)	Subsidie, publieks-campagne	Ntb, i.o.m. partijen w.o. VNG.	Ntb	pm	BZK	Ntb
Volkshuisvestingsfonds voor investeringen in leefbaarheid en verduurzaming van kwetsbare gebieden	Specifieke uitkering aan gemeenten op basis van concrete investerings-plannen.	Alle gemeenten kunnen hierop inschrijven, waarbij in het bijzonder wordt gekeken naar de 16 stedelijke vernieuwingsgebieden[5] en naar de grens- en krimpregio's waar leefbaarheid onder druk komt te staan[6].	Maatregelen waarmee de leefbaarheid, duurzaamheid en veiligheid in deze gebieden verbetert, bijv. vervanging van bestaande door nieuwe woningen, ingrijpende verbouwingen en het opknappen van de openbare ruimte. Verduurzaming maakt een belangrijk onderdeel uit van al deze plannen.	450 mln. (streven: 1e tranche in 1e kwartaal 2021 toekennen.	BZK	Gemeenten. https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/11/06/huurverhoging-verder-gemaximeerd-en-450-miljoen-voor-leefbare-en-duurzame-gebieden

[4] Voor PAW is vanuit de Klimaatenvelop t/m 2020 in totaal 435 miljoen euro beschikbaar gesteld. In 2018-2019 is hiervan 130 mln. uitgekeerd en in 2020 70 mln. en 50 mln. vrijgemaakt voor Urgenda-uitspraak. Daarmee is voor 2021-2028 nog 185 mln. beschikbaar.
[5] Amsterdam Zuidoost, Amsterdam Nieuw-West, Lelystad Oost, Zaandam Oost, Schiedam Nieuwland-Oost, Rotterdam-Zuid, Den Haag Zuid-West, Utrecht Overvecht, Nieuwegein Centrale-As, Groningen Noord, Eindhoven Woensel Zuid, Arnhem Oost, Tilburg Noord-West, Breda Noord, Leeuwarden Centrum-Oost, Heerlen-Noord.
[6] Eemsdelta, Oost-Groningen, Het Hogeland, Parkstad Limburg, Midden-Limburg, Maastricht-Mergelland, Westelijke Mijnstreek, Zeeuws-Vlaanderen, Achterhoek, Noordoost Friesland, Zuid- en Oost Drenthe, Twente, Noord-Limburg.

Versnelling woningbouwimpuls	Vrijstelling van de natuur-vergunnings-plicht.		Deze vrijstelling voor bouwactiviteiten in de bouw- en sloopfase maakt vergunningverlening voor onder andere de bouw van woningen makkelijker.	1 mld. in 2021-2030.[7]	BZK	Het Rijk maakt afspraken met de bouwsector over reductie en bijbehorende maatregelen, gericht op onder meer emissiearme werk- en voertuigen en de ontwikkeling van emissiearme bouw en bouwlogistiek met toepassing van bijvoorbeeld prefab, digitalisering en bouwhubs. https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/11/06/kamerbrief-over-voortgang-versnelling-woningbouw

[7] Hiervan is € 300 miljoen in de periode 2021-2023 en € 200 miljoen in de periode 2024-2030 gereserveerd voor stikstof reducerende maatregelen binnen de bouwsector. De resterende € 500 miljoen in de periode 2024- 2030 is gereserveerd voor aanvullende maatregelen in of buiten de bouw.

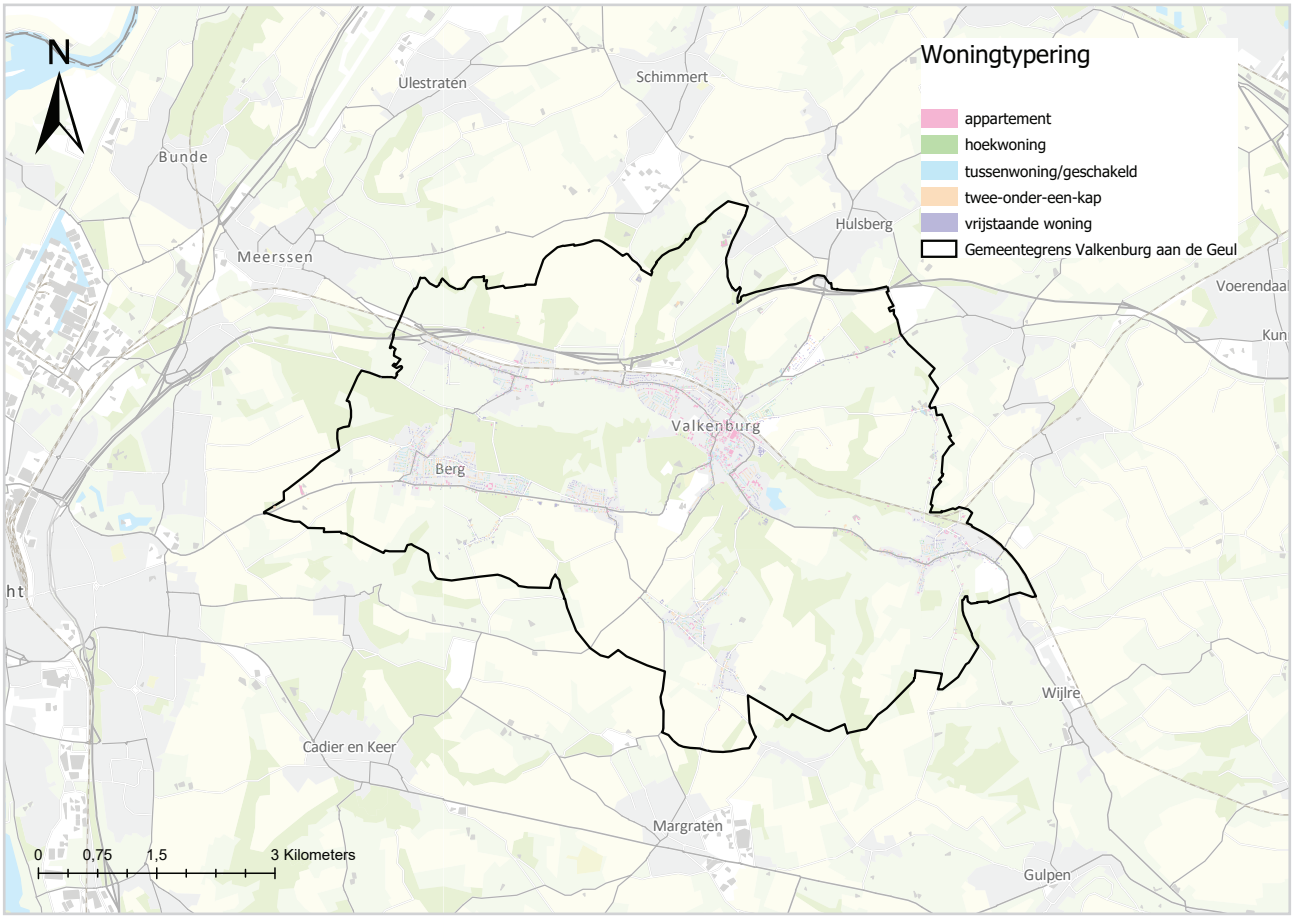
BIJLAGE 9 Kaartbijlage

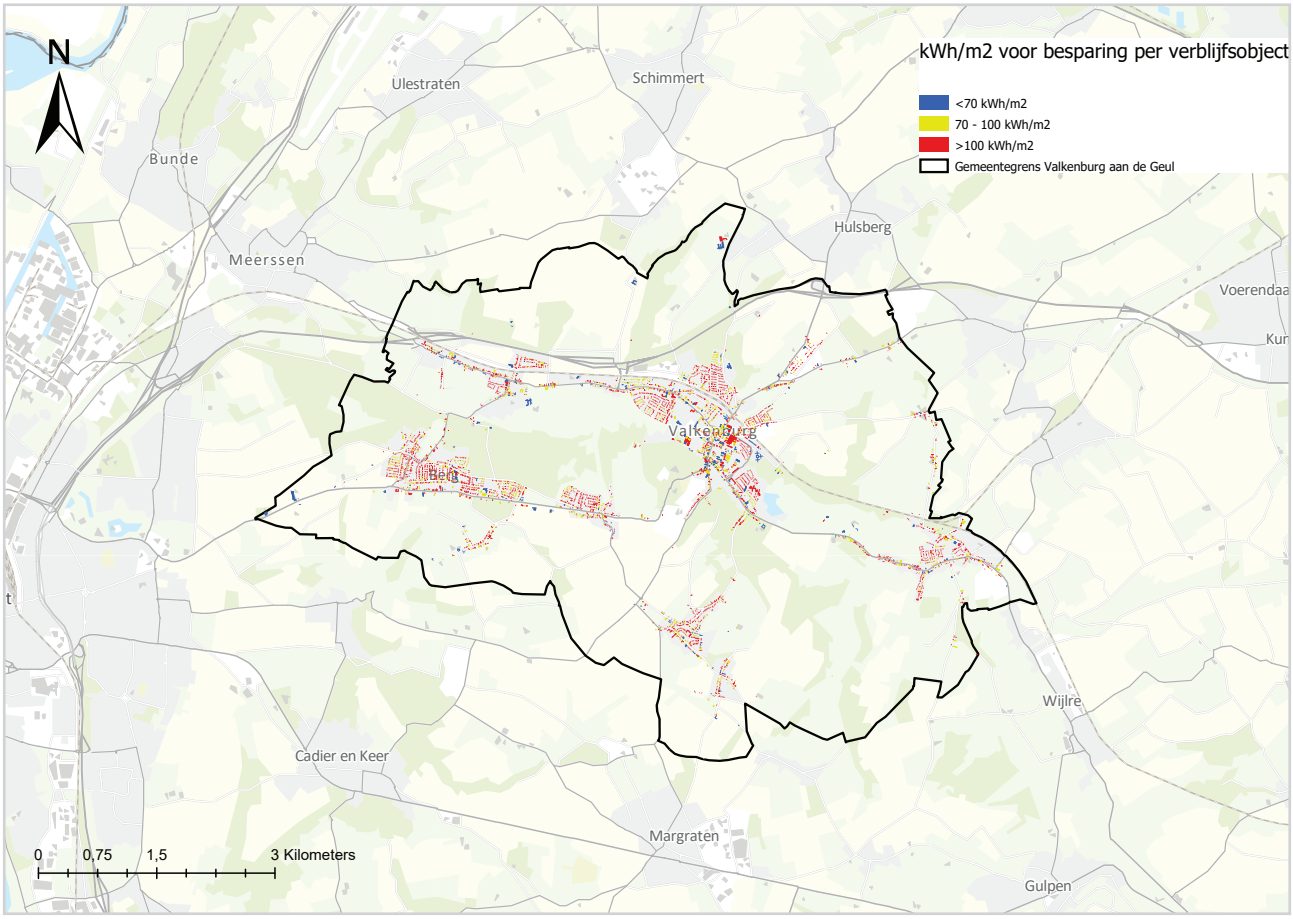

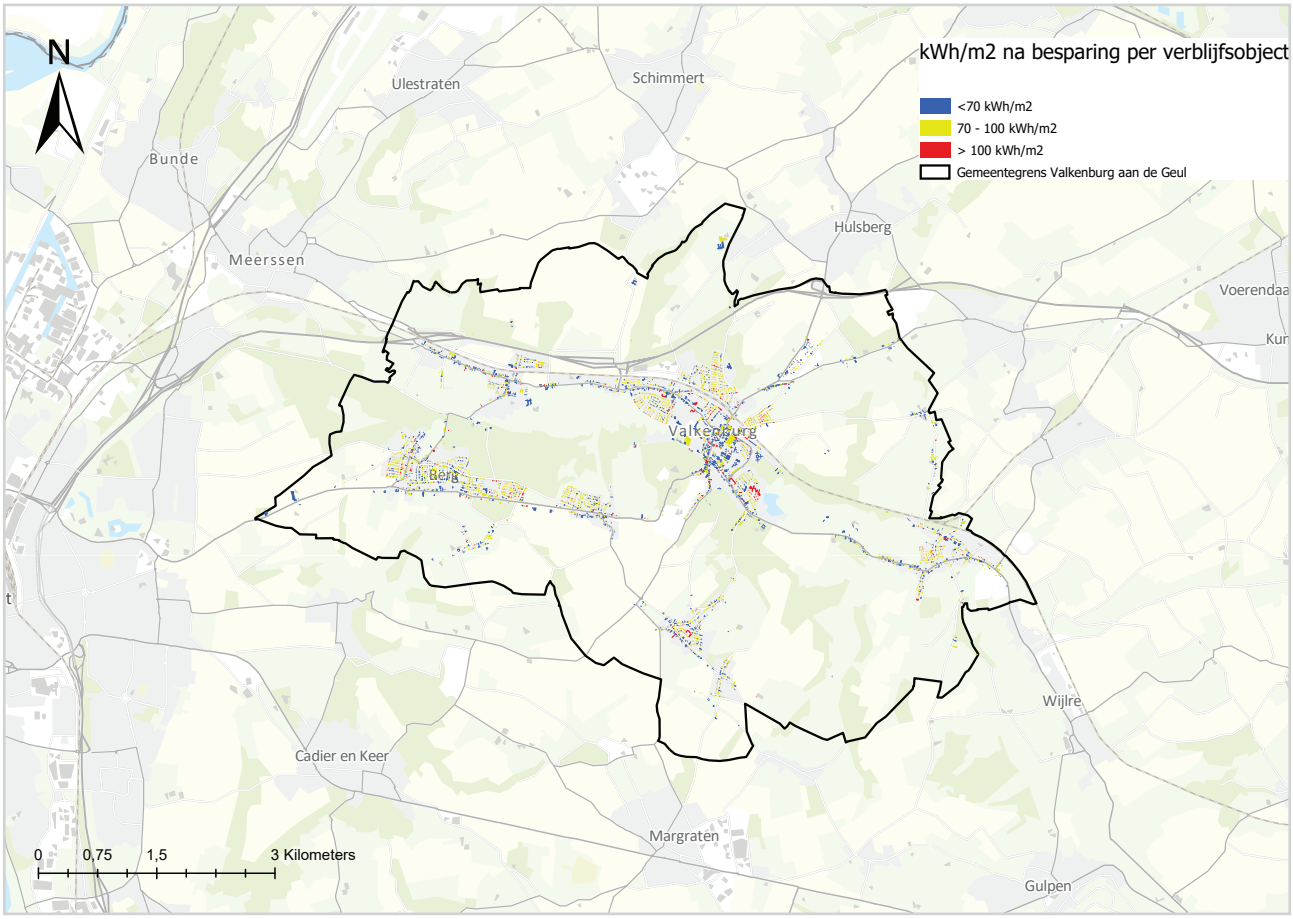
Figuur 11. Bouwjaren woningen en panden.

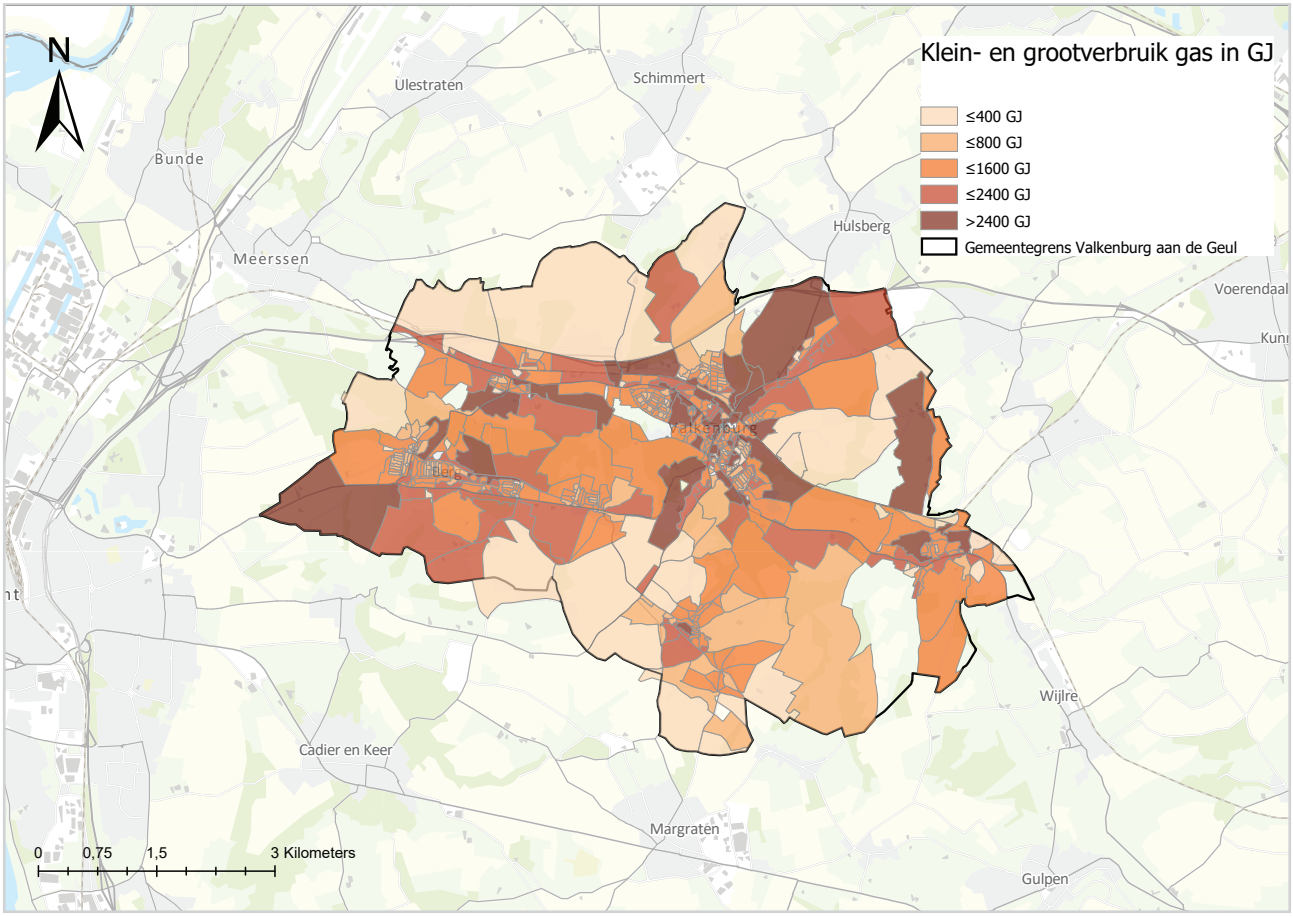

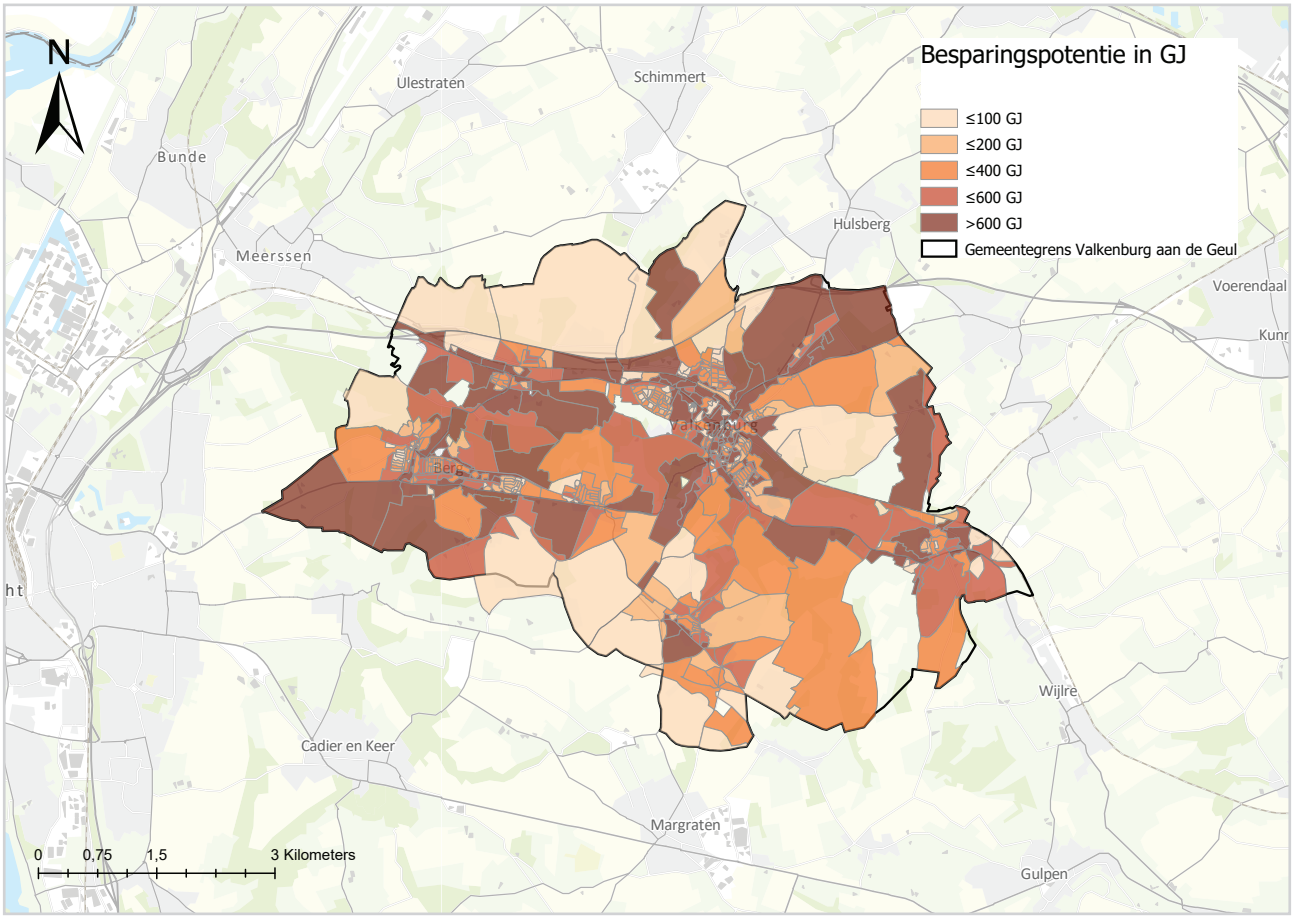
Figuur 12. Voorlopige energielabels woningen en gebouwen (peildatum 2020).

N
Woningtypering
appartement
hoekwoning
tussenwoning/geschakeld
twee-onder-een-kap
vrijstaande woning
Gemeentegrens Valkenburg aan de Geul
Ulestraten
Schimmert
Bunde
Meerssen
Hulsberg
Voerendaal
Kun
Valkenburg
Berg
Wijlre
Cadier en Keer
Margraten
Gulpen
0 0,75 1,5 3 Kilometers

N
kWh/m2 voor besparing per verblijfsobject
<70 kWh/m2
70 - 100 kWh/m2
>100 kWh/m2
Gemeentegrens Valkenburg aan de Geul
Ulestraten
Schimmert
Bunde
Meerssen
Hulsberg
Voerendaal
Kur
Valkenburg
Berg
Wijlre
Cadier en Keer
Margraten
Gulpen
0 0,75 1,5 3 Kilometers

N
kWh/m2 na besparing per verblijfsobject
<70 kWh/m2
70 - 100 kWh/m2
> 100 kWh/m2
Gemeentegrens Valkenburg aan de Geul
Ulestraten
Schimmert
Bunde
Meerssen
Hulsberg
Voerendaal
Valkenburg
Berg
Wijlre
Cadier en Keer
Margraten
Gulpen
0
0,75
1,5
3 Kilometers

N
Klein- en grootverbruik gas in GJ
≤400 GJ
≤800 GJ
≤1600 GJ
≤2400 GJ
>2400 GJ
Gemeentegrens Valkenburg aan de Geul
Ulestraten
Schimmert
Bunde
Meerssen
Hulsberg
Voerendaal
Valkenburg
Berg
Wijlre
Cadier en Keer
Margraten
Gulpen
0
0,75
1,5
3 Kilometers

N
Besparingspotentie in GJ
≤100 GJ
≤200 GJ
≤400 GJ
≤600 GJ
>600 GJ
Gemeentegrens Valkenburg aan de Geul
Ulestraten
Schimmert
Bunde
Meerssen
Hulsberg
Voerendaal
Kunr
Valkenburg
Berg
ht
Wijlre
Cadier en Keer
Margraten
Gulpen
0
0,75
1,5
3 Kilometers

Colofon

Auteur

E-mail: info@anteagroup.nl
Website: www.anteagroup.nl
Opstellers rapport: G.W. Schuur en E. Moonen
Projectnummer: 456573

Definitief, revisie 04
17 oktober 2022

Opdrachtgever

Gemeente Valkenburg aan de Geul
Geneindestraat 4
6301 HC Valkenburg

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.